

Flemming Balvig

DEN UNGDOM!

- om den stadigt mere omsiggribende lovlydighed blandt unge i Danmark

Det Kriminalpræventive Råd

Den ungdom!

Om den stadigt mere omsiggribende
lovlydighed blandt unge i Danmark

af

Flemming Balvig

Juni 2006

Det Kriminalpræventive Råd

Den ungdom!

Det Kriminalpræventive Råd

Odinsvej 19, 2.

2600 Glostrup

Tlf.: 43 44 88 88

Fax: 33 43 01 39

dkr@dkr.dk

www.dkr.dk

Forfatter:

Professor Flemming Balvig

Design:

MONTAGEbureauet Aps.

Tryk:

Prinfo Holbæk-Hedehusene

Oplag:

6.000

DKR.nr: 05-221-1292

ISBN: 87-88789-756

Juni 2006

Kopiering tilladt med

kildeangivelse

Indhold

Forord	4
1. Indledning	6
2. Undersøgelserne	7
3. Ungdomskriminalitetens udvikling	13
Udviklingen i hele landet	13
Udviklingen i forskellige geografiske områder	14
Udviklingen for drenge og piger	17
Udlændighed	18
Udviklingen i vold og mobning	21
Polarisering, marginalisering og ekskludering	28
Kan udviklingen forklares?	40
4. Ungdomskriminaliteten anno 2005	67
5. Jævnaldrende og sociale overdrivelser	85
Bilag	118
A. Bilagstabeller	119
B. Det anvendte spørgeskema	123

Forord

I 1979 blev der gennemført et såkaldt selvrapporteringsstudie blandt elever i folkeskolens 8. klasser i Gladsaxe kommune. Eleverne blev ved hjælp af et anonymt udfyldt spørgeskema udspurgt om deres kriminalitet og en mængde andre forhold (fritidsvaner, forhold til skolen osv.). Projektet er blevet kendt som Gladsaxeundersøgelsen.

Undersøgelsen blev gentaget i 1989/1990 i en udvidet form, idet den nu også omfattede Allerød kommune og nordjyske landdistrikter. I denne form blev undersøgelserne på ny foretaget i 1999, og anledningen til nærværende rapport er, at undersøgelserne nu i 2005 - for fjerde gang og mere end et kvart århundrede efter den oprindelige Gladsaxeundersøgelse - endnu en gang er blevet gennemført.

Der er herved etableret en enestående mulighed for at belyse den faktiske kriminalitets udvikling for de 14-15-årige i Danmark over en meget lang tidsperiode. Hovedformålet med rapporten er da også at beskrive denne udvikling (rapportens afsnit 3).

Af rapporteringen af undersøgelsen i 1999 var særdeles omfattende og detaljeret.¹ I erkendelse af, at de fleste forhold og sammenhænge viser sig ikke at have ændret sig, i hvert fald ikke ret meget, fra 1999 til 2005, er nærværende rapport mere summarisk og kortfattet. Den kan i væsentlig udstrækning opfattes som en opdatering af 1999-undersøgelsen og rapporten herom, RisikoUngdom.

Nærværende rapport kan indeholde taloplysninger vedrørende de tidligere undersøgelser, som ikke er helt sammenfaldende med tidligere beskrivelser. Også mellem forskellige dele af nærværende rapport kan der forekomme sådanne mindre afvigelser, f.eks. vedrørende hvor mange der har svaret hvad på forskellige

spørgsmål. Afvigelserne og uoverensstemmelserne bør være små, højest nogle få procentpoint. Hvor afvigelser forekommer, skyldes det typisk, at det i nogle opgørelser har været hensigtsmæssigt at medtage uoplyste, i andre ikke, som beregningsgrundlag. For ikke at gøre fremstillingen for tung er specifikationer heraf udeladt, hvor det er skønnet, at disse er uden større betydning for den nødvendige præcisering og fortolkning af tallene.

En del spørgsmål har været anvendt, og har været stillet i samtlige undersøgelser, andre ikke.² Det betyder forskelle i sammenligningsmuligheder. Somme tider kan man f.eks. kun sammenligne 1999 og 2005 (f.eks. vedrørende vold). Ligeledes med det formål ikke at gøre fremstillingen for tung er forklaringer på, hvorfor eller hvorfor-ikke bestemte sammenligninger over tid er foretaget og eksempelvis vist i en graf, udeladt.

I den aktuelle undersøgelse foretaget i 2005 indgår der visse spørgsmål, som ikke har været anvendt i nogen af de tidligere undersøgelser overhovedet. Det drejer sig først og fremmest om spørgsmål om såkaldte sociale overdrivelser eller flertalsmisforståelser. Besvarelserne af disse spørgsmål og problematikken omkring sociale overdrivelser behandles i et særskilt afsnit i rapporten (afsnit 5).

Det er Det Kriminalpræventive Råd, der har taget initiativ til og finansieret undersøgelsen, mens ansvaret for selve gennemførelsen af undersøgelsen har påhvilet undertegnede. Tak til alle, der har bidraget undervejs, først og fremmest til de kommuner og skoler - og her selvfølgelig ikke mindst de deltagende elever - der i en i øvrigt presset situation har lagt ryg til undersøgelsen, samt de fire studerende, der har gennemført det slidsomme kodelarbejde, Anne Korsholm Bergeholtz, Kasper Iversen, Maria Pi Højlund Nielsen og David Lund Warmind.

Juni 2006
Flemming Balvig

2. Det anvendte spørgeskema er gengivet i bilag B.

1. Indledning

Der er blevet færre unge, der begår kriminalitet i Danmark. Det er det mest markante træk, der kan læses ud af forsøgene på at afdække udviklingen i unges faktisk begåede kriminalitet i de seneste årtier. Udgangspunktet for disse forsøg er den såkaldte Gladsaxeundersøgelse fra 1979, hvor elever i 8. klasse i Gladsaxe kommune, dvs. 14-15-årige unge, anonymt beskrev deres faktisk begåede kriminalitet i et omfattende spørgeskema.³ Gladsaxeundersøgelsen fra 1979 var ikke den første "selvrapporteringsundersøgelse", der blev foretaget i Danmark - den blev foretaget allerede i begyndelsen af 1960'erne⁴ - men det er den eneste, der på sammenlignelig måde er gentaget flere gange, og som derfor kan bruges til at give et bud på udviklingen. Senest er den gentaget i 2005, og der foreligger nu i alt fire undersøgelser: 1979, 1989/90,⁵ 1999⁶ og 2005.

Det bærende synspunkt på ungdom og kriminalitet bag disse undersøgelser er følgende: Det er yderst sjældent, at de kriminelle handlinger, der begås af børn og unge under eller lige omkring den kriminelle lavalder, er særligt alvorlige for samfundet. Den helt afgørende grund til at interessere sig for deres kriminalitet er derfor hensynet til børnene og de unge selv. Deres kriminalitet er først og fremmest et problem, fordi den ofte er et symptom på, at de aktuelt har andre og alvorlige problemer i deres dagligdag, og fordi det drejer sig om handlinger, som kan give dem problemer, måske ikke aktuelt, men siden hen i deres liv. Straffesystemet er ikke et system, der inkluderer folk i samfundet. Det er et system, der ekskluderer. Vejen til straffesystemet er derfor vejen ud af samfundet, ikke ind i samfundet.

3 Flemming Balvig: Ungdomskriminalitet i en forstadskommune. København: Det Kriminalpræventive Råd, 1982. Hertil knytter sig ni uddybende rapporter, udgivet af Gladsaxe Kommune i perioden 1979-82. Undersøgelsens metode gennemgås i den første af disse rapporter: Flemming Balvig: Ungdomskriminalitet i en forstadskommune. Rapport nr. 1: Interviewundersøgelsens oplæg og gennemførelse. Gladsaxe Kommune, august 1979. Denne rapport indeholder også en kopi af det anvendte spørgeskema.

4 Vagn Greve: Kriminalitet som normalitet. København: Juristforbundets Forlag, 1972.

5 Flemming Balvig & Britta Kyvsgaard: Allerødderne og kriminalitet. Ungdomsundersøgelsen i Allerød 1990. København: Det Kriminalpræventive Råd, december 1990. Hertil knytter sig fem uddybende rapporter, udgivet af Københavns Universitet november-december 1990. Endvidere: Britta Kyvsgaard: Ny ungdom? Om familie, skole, fritid, lovlighed og kriminalitet. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1992. Hertil knytter sig rapporten: Britta Kyvsgaard: Rapport om ungdomsundersøgelsens materiale og metode. København: Kriminalistisk Institut, Københavns Universitet, 1992.

6 Flemming Balvig: RisikoUngdom. Ungdomsundersøgelse 1999. København: Det Kriminalpræventive Råd, 2000.

2. Undersøgelserne

Det er vigtigt at gøre sig det grundlag klart, som konklusionen om de seneste årtiers faldende ungdomskriminalitet baserer sig på. Der er mange sider og aspekter af dette grundlag, der er vigtige.

For det første er det vigtigt at bemærke sig, at det vedrører den *faktiske* kriminalitet, dvs. ikke kun den - ved vi fra undersøgelserne - lille del af den samlede kriminalitet som eksempelvis politiet har registreret, eller som forældrene kender til.

For det andet er det den *selvrapporterede* faktiske kriminalitet, dvs., at der kan være tale om såvel en overrapportering som en underrapportering. Erfaringerne med den anvendte metode er dog generelt set særdeles gode. Den anonyme udspørgning og omstændighederne omkring denne ser ud til også i den konkrete undersøgelse at have givet besvarelsenerne særdeles stor troværdighed. Det fremgår således af forskellige former for analyse, af selve besvarelsenerne (tjek af konsistens mv.), af de kommentarer mange af de unge har suppleret skemaerne med, samt af de deltagelsesrapporter som hver af de tilstedeværende lærere har udfyldt om deres indtryk af forløbet.

For det tredje påstår undersøgelsen at dreje sig om *kriminalitet*. Det er en påstand med modifikationer, endog mange og vigtige sådanne. I forlængelse af, at der er tale om selvrapporteret kriminalitet, er der først og fremmest grund til at understrege, at det er de unges oplevelser og subjektive definitioner, der ligger til grund for svarene og ikke juridiske/retlige analyser eller afgørelser. Den "kriminalitet", der belyses og fokuseres på, er endvidere langt fra al *mulig* kriminalitet. F.eks. belyses ikke sædeligheds-kriminalitet, piratkopiering eller hæleri, og - stor set - heller ikke færdselslovsovertrædelser. I fokus er først og fremmest tyverier samt - men i mindre grad - vold og hærværk, dvs. en væsentlig del af det, man vanligvis kalder "traditionelle straffelovsover-

trædelser”. Hertil kommer, at en stor del af den “kriminalitet”, der belyses, er mulige lovovertrædelser begået af børn og unge under den kriminelle lavalder. Såvel retligt som etisk kan betimeligheden af at kalde dette for “kriminalitet” i høj grad diskuteres. Begrebsanvendelse har konsekvenser. Det er ikke ligegyldigt for den forestillingsverden, begreberne skaber - og de konsekvenser dette kan få - om vi taler om lovovertrædelser, kriminalitet, konflikter, drengestreger, avanceret leg, generende adfærd, uheld, ulykker, problemadfærd el. lign. Vi har valgt at “løse” dette vigtige problem ved - som i tidligere afrapporteringer af disse undersøgelser - at variere sprogbrugen undervejs, og ikke lægge os fast på alt for faste begrebsdannelser. Der er dog en vigtig undtagelse herfra. Det drejer sig om referencer til de fire grupperinger af unge efter kriminalitet, som blev grundlagt i 1979-undersøgelsen, og som vi også i 2005-undersøgelsen vil anvende i en stor del af analyserne og sammenligningerne. For ikke at skabe alt for stor forvirring har det her været mest hensigtsmæssigt at fastholde en konsekvent sprogbrug, og vi har valgt at følge den terminologi, som blev anvendt i 1989-undersøgelserne. Herefter er de fire kriminalitetsgrupper afgrænset på følgende måde:

DE LOVLYDIGE omfatter unge, som aldrig nogensinde har begået tyveri/røveri eller som højest en enkelt gang har stjålet penge, cigaretter eller spiritus fra forældrene.

FLERTALLET omfatter unge, som har begået mindre alvorlige tyverier. Alle unge i denne gruppe har overtrådt en eller flere af straffelovens regler, men ingen har begået indbrudstyverier, biltyverier eller røverier.

DE ERFARNE er unge, som 1-2 gange har begået relativt alvorlige tyverier, dvs. indbrudstyveri, biltyveri og/eller røveri. I praksis drejer det sig i de fleste tilfælde om indbrudstyveri.

GENGANGERNE er unge, som 3 eller flere gange har begået relativt alvorlige tyverier, dvs. indbrudstyverier, biltyverier og/eller røverier. I de fleste tilfælde drejer det sig om indbrudstyverier.

Endvidere anvendes der af og til en mere sammenfattende gruppering, hvor de fire grupper slås sammen til to:

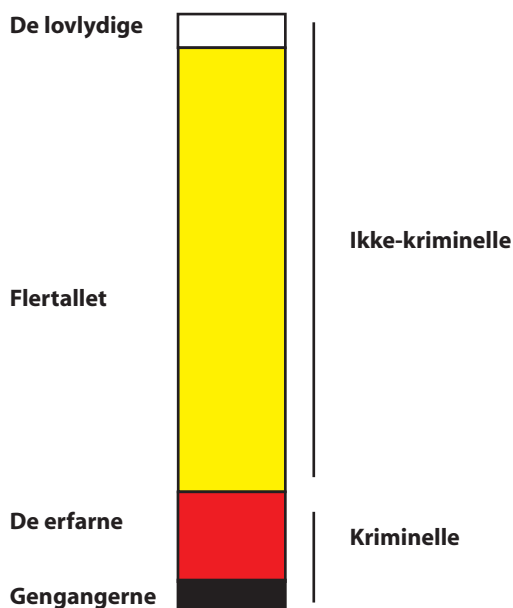
DE IKKE-KRIMINELLE = DE LOVLYDIGE + FLERTALLET.

DE KRIMINELLE = DE ERFARNE + GENGANGERNE.

I figur 2.1. er foretaget en grafisk illustration af opdelingerne, og de begreber der anvendes, og som er tilknyttet disse opdelinger.

For til stadighed, under de enkelte analyser og formidling af resultaterne, at minde om begrebernes relative vilkårlighed, indrammes de - lejlighedsvis - af citationstegn.

Figur 2.1. Principskitse for gruppering af unge i fire kriminalitetsgrupper

For det fjerde har ikke alle unge på det alderstrin - dvs. de 14-15-årige - og inden for de geografiske områder, der er tilsigtet at belyse, deltaget i undersøgelsen. Der er to typer bortfald, et ydre og et indre. Det ydre bortfald består af de unge, der ikke befinder sig i folkeskolen, og som det følgelig ikke har været muligt at få besvarelser fra, når undersøgelserne foretages i folkeskolens regi. Det skal derfor understreges, at undersøgelsen alene omhandler *folkeskolens* unge. Det ydre bortfald har ikke kun betydning i forhold til, hvilke grupper af unge undersøgelsens resultater kan generaliseres til. Hvis der er forskelle mellem forskellige undersøgelser, kan det også påvirke mulighederne for sammenligning. Der foreligger ikke oplysninger fra 1979 om, hvor mange unge på 8. klasseniveau, der dengang ikke gik på en almindelig folkeskole. I 1989 blev det anslået, at det drejede sig om 3-4 pct. Denne procent er sandsynligvis højere i 1999 og endnu højere i 2005, formentlig omkring 10 pct. Stigningen skyldes især privatskolernes vækst og vækst i antal 8. klasse-elever på efterskole. Frasorteringen til privatskoler og efterskoler mv. kan trække i begge retninger kriminalitetsmæssigt. Med henblik på at vurdere denne problematik er undersøgelsen i 2005 gennemført på et udvalg af de for områderne relevante privatskoler, efterskoler og specialskoler (ungdomsskoler, produktionsskoler o.lign.). Det drejer sig om 11 skoler med 143 elever på 8. klasseniveau med en svarprocent på 84. I det samlede materiale gør det typisk kun udslag på få decimaler, om disse besvarelser medtages eller ikke medtages i opgørelserne. Der er således ikke grund til at formode, at det ydre bortfald i væsentlig grad påvirker resultaterne i 2005-undersøgelsen som sådan, men det kan ikke afvises, at det i en eller anden grad - og i en retning som ikke lader sig afgøre - kan påvirke sammenligningerne over tid. Det indre bortfald drejer sig om de unge i folkeskolen, som har gået i de udvalgte klasser, men som ikke har været i skole den pågældende dag, eller som ikke har villet deltage mv. I alt er det 9 pct., som ikke har deltaget, hovedsaglig på grund af sygdom eller ferie. Dette bortfald er noget mindre end ved de tidligere undersøgelser, jf. tabel 2.1-2.3.

Tabel 2.1. Antal elever i folkeskolen

	1979	1989/90	1999	2005
Gladsaxe (8.)	898	543	377	520
Allerød (8.+9.)*		650	421	595
Nordjylland (8.)		641	472	550
I ALT		1.834	1.270	1.665

* 2005: 310 i 8. klasse og 285 i 9. klasse.

Tabel 2.1. Antal elever, der har besvaret spørgeskemaet

	1979	1989/90	1999	2005
Gladsaxe (8.)	748	473	302	439
Allerød (8.+9.)*		576	366	558
Nordjylland (8.)		600	433	521
I ALT		1.649	1.101	1.518

* 2005: 283 i 8. klasse og 275 i 9. klasse.

Tabel 2.3. Besvarelsesprocent

	1979	1989/90	1999	2005
Gladsaxe (8.)	83%	88%	82%	84%
Allerød (8.+9.)*		89%	87%	94%
Nordjylland (8.)		94%	92%	95%
I ALT		90%	87%	91%

* 2005: 91% i 8. klasse og 96% i 9. klasse.

For det femte er undersøgelsen ikke umiddelbart landsdækkende. Den er foretaget i tre områder af landet, i “storbyen” (forstads-kvarteret Gladsaxe), i “byen” (Allerød) og i “landsbyen/på landet” (nordjyske landdistrikter). Et af de gennemgående træk i resultaterne er - i de tidligere såvel som i den aktuelle undersøgelse - at forskellene mellem områderne gennemgående ikke er overvældende store, hverken kriminalitetsmæssigt eller på anden måde. Hvis vi endvidere ser besvarelserne under ét, så er der god overensstemmelse med landsdækkende undersøgelser af de 14-15-åriges forhold på forskellige områder, bl.a. fritidsvaner, boligforhold, forældrekonstellationer mv. På den baggrund anses det for forsvarligt at hævde, at hvis vi ser på besvarelserne under ét såvel i 2005 som i 1989/90 og 1999 - i Gladsaxe, Allerød og Nordjylland - så er dette et godt bud på, hvordan det forholdt sig i Danmark som helhed for unge i folkeskolens 8. klasser. Derfor tillader vi os i tabeller, figurer og tekst at betragte besvarelserne under ét som værende besvarelser for “hele landet”.

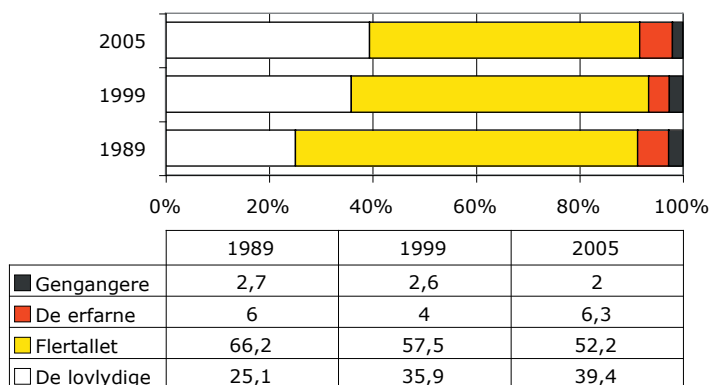
3. Ungdomskriminalitetens udvikling

Som det er fremgået, har hovedformålet med undersøgelsen i 2005 været at give et bidrag til beskrivelse af, og om muligt også en forklaring på udviklingen i ungdomskriminaliteten gennem det seneste kvarte århundrede, med særligt fokus på udviklingen siden 1989/90 hvor de gennemførte undersøgelser er landsdækkende.

Udviklingen i hele landet

Det fremgår af figur 3.1., at der fra 1989 til 2005 er sket en stigning i andelen af unge, der ikke i deres hidtidige liv har lavet kriminalitet i form af typiske, traditionelle straffelovsovertrædelser. En stadigt stigende del af de unge er blevet stadigt mere lovlydige. I 1989 var det 25 pct. af de unge, der ikke havde lavet kriminalitet, i 1999 36 pct. og i 2006 39 pct.

Figur 3.1. Procentvis fordeling af unge i kriminalitetsgrupper i hele landet, 1989, 1999 og 2005

Derimod er andelen af unge, der har begået alvorligere former for kriminalitet, såsom indbrud, biltyveri eller røveri, nærmest

uforandret: 9 pct. i 1989, 7 pct. i 1999 og 8 pct. i 2005. "Gengangernes" andel af de unge ligger i alle tre år på 2-3 pct.

Udviklingen i forskellige geografiske områder

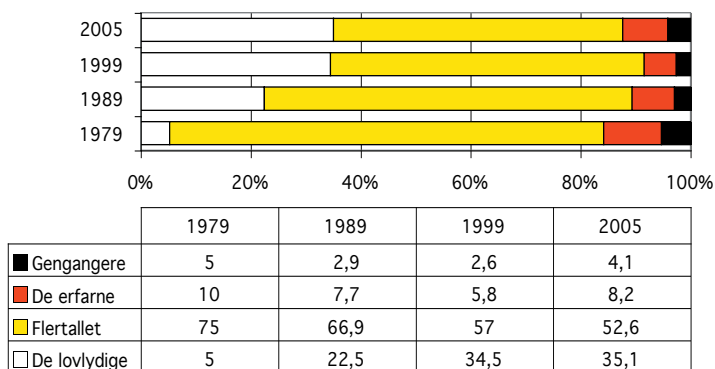
Gladsaxe udmærker sig ved, at vi her kan følge udviklingen over hele perioden. I figur 3.2. er sammenstillet fordelingen på de fire kriminalitetsgrupper i 1979, 1989, 1999 og 2005. Fordelingen i 1979 er dog ikke umiddelbart helt sammenlignelig med fordelingerne i 1989, 1999 og 2005. For det første er grupperingen i 1979 gennemsnitlig og omtrentlig. Den er et udtryk for en størrelsesorden, som var et typisk resultat af forsøg med en række forskellige inddelingskriterier. For det andet - og vigtigere - blev der i 1979 ved opdelingen udnyttet svarene på en række detaljerede og uddybende kriminalitetsspørgsmål samt tilskrevne kommentarer i tilknytning hertil. Disse uddybende spørgsmål er ikke blevet stillet i de senere undersøgelser. I 1979 er der i sammenligning med 1989, 1999 og 2005 efter al sandsynlighed tale om en overdrivelse af andelen af lovlydige og en underdrivelse af andelen af kriminelle. Det skyldes på den ene side, at der ved de uddybende spørgsmål ikke sjældent kom lovovertrædelser frem, som ikke fremgik af de grundlæggende afkrydsningsspørgsmål, samt at f.eks. en hel del cykel- og knallerttyverier var begået i forbindelse med indbrud, uden at de unge på de grundlæggende spørgsmål havde markeret, at de havde begået indbrud.

Dette forbehold bør dog ikke overskygge, at der ikke er nogen tvivl om, at den *tendens*, der afspejles, er korrekt. Der er set over hele perioden blevet markant flere lovlydige unge i Gladsaxe, fra omkring hver tyvende i 1979 til godt og vel hver tredje i 2005. Ændringen er især stærk i den første del af perioden. I den sidste del af perioden, fra 1999 til 2005, er der ingen ændring sket overhovedet.

Fra 1979 til 1999 var der i Gladsaxe en faldende tendens i andelen af unge, der havde begået relativ alvorlig kriminalitet, men dette

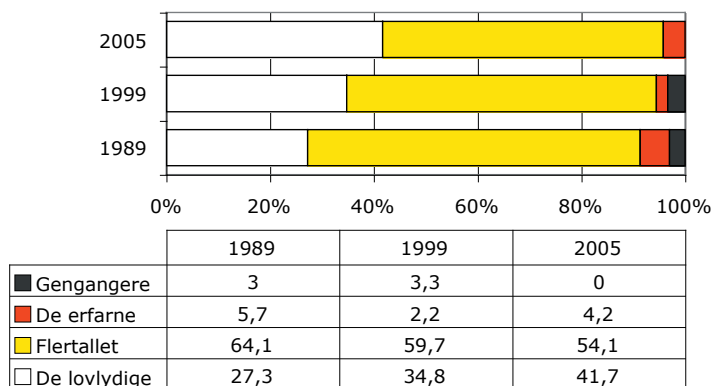
er vendt til en stigning fra 1999 til 2005. De usikkerheder, der er forbundet med målingerne, taget i betragtning, er der reelt ikke nogen væsentlig forskel mellem andelen af unge i Gladsaxe, der har begået relativ alvorlig kriminalitet, ved udgangspunktet i 1979 sammenholdt med 2005 (hhv. 15 og 12 pct.).

Figur 3.2. Procentvis fordeling af unge i kriminalitetsgrupper i Gladsaxe, 1979, 1989, 1999 og 2005

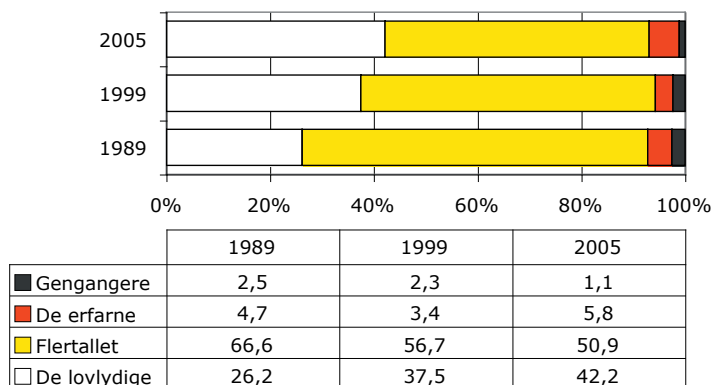
Situationen er lidt anderledes for de unge i Allerød kommune, jf. figur 3.3. Her er der fra 1989 til 2005 tale om en konsistent stigning i andelen af helt lovlige unge, fra 27 til 42 pct., og et konsistent fald i andelen af unge, der har begået relativ alvorlig kriminalitet, fra 9 til 4 pct. For Allerøds vedkommende er det meningsfuldt at tale om et generelt fald i ungdomskriminaliteten. Faldet i den sidste del af perioden er lige så stærkt som faldet i den første del af perioden. Bemærkelsesværdigt er det især, at der ingen "gangangere" findes overhovedet i 2005 (mod 3 pct. i såvel 1989 som 1999). I 2005 er kriminalitetsniveauet klart lavere i Allerød end i Gladsaxe.

Figur 3.3. Procentvis fordeling af unge i kriminalitetsgrupper i Allerød, 1989, 1999 og 2005

Udviklingen i de nordjyske landdistrikter indtager en mellemposition mellem Gladsaxe og Allerød, jf. figur 3.4. Som i Allerød finder man således en konsistent stigning i andelen af lovlydige unge over hele perioden, fra 26 til 42 pct. Som i Gladsaxe er der derimod ikke en tilsvarende gunstig udvikling i andelen af unge, der har begået relativ alvorlig kriminalitet. Denne andel ligger på 6-7 pct. for alle tre år.

Figur 3.4. Procentvis fordeling af unge i kriminalitetsgrupper i Nordjylland, 1989, 1999 og 2005

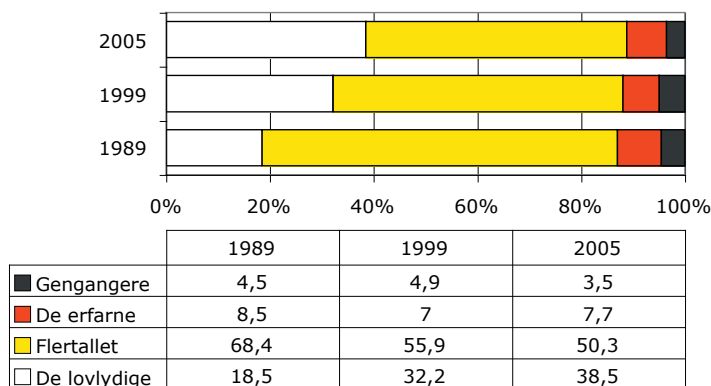
Udviklingen for drenge og piger

I løbet af 1990'erne udviklede der sig et stigende fokus på kvinders, og især pigers, kriminalitet. Anledningen var forskellige spektakulære episoder med piger involveret og tilsyneladende særlige problemer hermed i bestemte områder.

Ved undersøgelsen i 1999 kunne man ved sammenligning med 1989 ikke registrere større forskelle i kriminalitetsudviklingen for drenge og piger, idet rykket mod større lovløydighed dog havde været noget stærkere for drenge end piger med det resultat, at forskellen i de to køns kriminalitetsniveau var blevet lidt mindre.

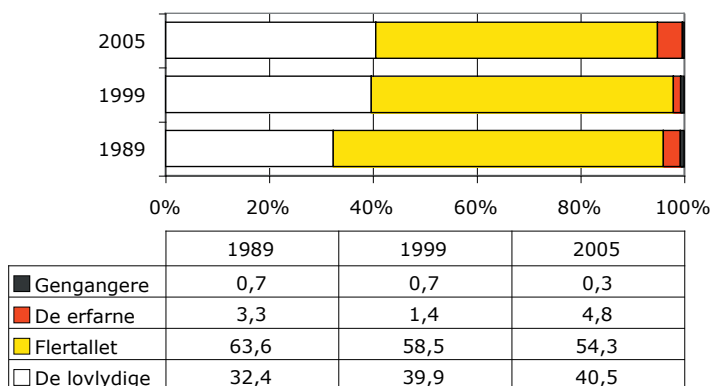
De seneste år, fra 1999 til 2005, er udviklingen mod stadig flere lovlydige unge fortsat for drengenes vedkommende (i 1989 var 19 pct. af drengene helt lovlydige, i 1999 32 pct. og i 2005 39 pct.). Andelen af drenge, der har begået relativ alvorlig kriminalitet, ligger i hele perioden nogenlunde konstant på 11-13 pct.

Figur 3.5. Procentvis fordeling af drenge i kriminalitetsgrupper i hele landet, 1989, 1999 og 2005

Udviklingen for pigerne adskiller sig fra udviklingen for drengene ved, at der de seneste år ikke er sket nogen stigning i andelen af lovlydige, jf. figur 3.6. Andelen af lovlydige piger er den samme i 1999 som i 2005, ca. 40 pct. Endvidere er andelen af piger, der har begået relativ alvorlig kriminalitet, steget fra 2 til 5 pct.⁷

Figur 3.6. Procentvis fordeling af piger i kriminalitetsgrupper i hele landet, 1989, 1999 og 2005

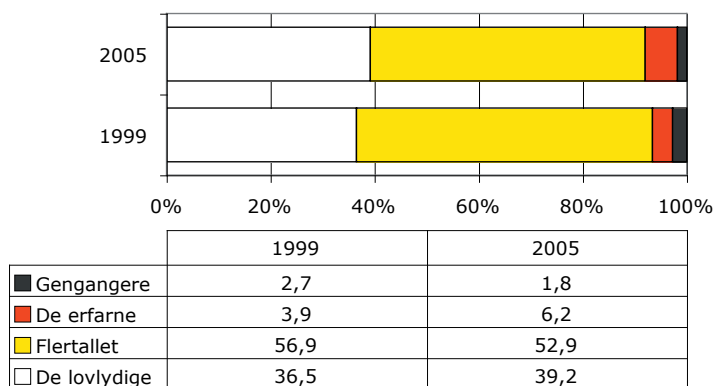

Udlændighed

Igennem de senere år har debatten om ungdomskriminalitetens udvikling ofte fokuseret på og kredset omkring betydningen af etniske forskelle til trods for, at det ikke uden videre forskningsmæssigt er klart, hvorfor netop en opdeling efter etniske kriterier skulle være interessant, og - især - hvordan den i givet fald skal fortolkes. Umiddelbart foreligger der mange andre skillelinier, der med den kraft, hvormed de virker, har lige så stor eller større mulig samfundsmæssig betydning, men som for tiden langt sjældnere danner udgangspunkt for den kriminalpolitiske debat som f.eks. socioøkonomiske vilkår.

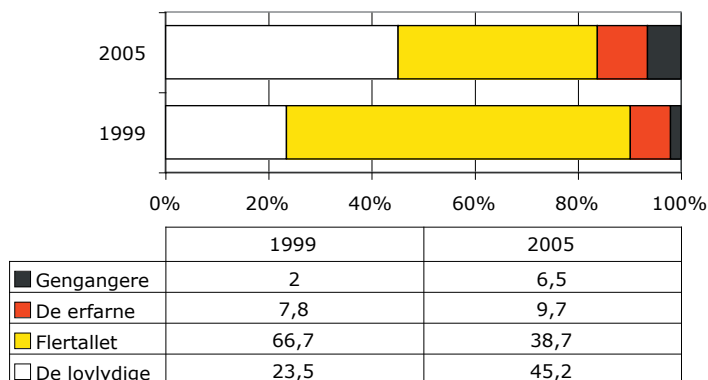
I ungdomsundersøgelserne er etnisk tilhørsforhold ikke direkte belyst, men for 1999 og 2005 har der bl.a. været spørgsmål med om, hvorvidt de unge er født i Danmark eller i udlandet. Deraf overskriften på dette afsnit: "Udlændighed". Af figur 3.7 fremgår det, at kriminalitetsudviklingen for unge født i Danmark nærmest til forveksling ligner udviklingen for alle unge under ét (jf. figur 3.1), hvilket ikke er så underligt i og med, at langt de fleste unge er født i Danmark. Andelen af lovlydige er steget lidt, mens andelen, der har begået relativ alvorlig kriminalitet, har holdt sig nogenlunde konstant.

Figur 3.7. Procentvis fordeling af unge født i Danmark i kriminalitetsgrupper, 1999 og 2005 (hele landet)

Også blandt unge, der ikke er født i Danmark, er andelen af lovlydige steget, jf. figur 3.8. Stigningen her er endvidere langt mere markant, fra 24 pct. i 1999 til 45 pct. i 2005, altså næsten en fordobling.

Figur 3.8. Procentvis fordeling af unge, der ikke er født i Danmark, i kriminalitetsgrupper, 1999 og 2005 (hele landet)

Samtidig er der også sket en fordobling i andelen af unge, der har begået relativ alvorlig kriminalitet. Andelen af unge, som ikke er født i Danmark, og som har begået tre eller flere alvorlige former for kriminalitet, er steget fra 2 til 7 pct. fra 1999 til 2005.

I 1999 var andelen af lovlydige unge større blandt unge født i Danmark sammenlignet med unge, der ikke er født i Danmark. I 2005 har det udviklet sig til at være omvendt. I 1999 var der ikke særlig stor forskel i andelen af kriminelle blandt de unge født i Danmark, og dem der ikke er det. I 2005 er forskellen markant. Det kan også udtrykkes på den måde, at polariseringen (som omtales og diskuteres længere fremme i afsnittet) det seneste halve årti har været betydeligt stærkere blandt unge, der ikke er født i Danmark, end blandt unge født i Danmark. For de unge, der ikke er født i Danmark, har polariseringen været så kraftig, at "Flertallet" ikke længere udgør et flertal. I 1999 var der 67 pct. i denne gruppe, i 2005 39 pct.

Ved bedømmelse af udviklingen skal man selvfølgelig være opmærksom på, at tallene for unge født i udlandet er små og følgelig

forbundet med særlig stor usikkerhed. Tallene bliver ikke større og usikkerheden ikke mindre, hvis vi yderligere opdeler på køn, men umiddelbart ser det ud til, at de nævnte tendenser gør sig gældende for såvel drenge som piger, idet der dog ikke er sket en stigning i andelen af lovlydige blandt piger født i Danmark.

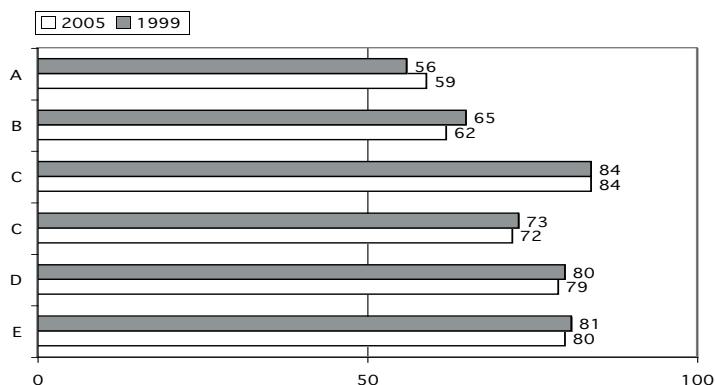
I 2005 findes det højeste kriminalitetsniveau blandt de 14-15-årige drenge, der ikke er født i Danmark. De fordeler sig i tre næsten lige store grupper: 36 pct. lovlydige, 29 pct., der tilhører "Flertallet", og 35 pct., der har begået relativ alvorlig kriminalitet. Mindst er kriminalitetsniveauet blandt de 14-15-årige piger, der ikke er født i Danmark. Her er næsten halvdelen, 49 pct., lovlydige, 46 pct. tilhører "Flertallet", og 5 pct. har begået relativ alvorlig kriminalitet.

Udviklingen i vold og mobning

Da Gladsaxeundersøgelserne påbegyndtes i 1979, var det først og fremmest med fokus på tyverier. Et par enkelte spørgsmål gjorde det dog muligt at sammenligne også voldsudviklingen blandt de unge i Gladsaxe kommune fra 1979 til 1999. Denne udvikling viste sig at bære præg af et klart fald.

Først med undersøgelsen i 2005 er det muligt at sige noget om voldsudviklingen på landsplan. Af figur 3.9. fremgår det således, at hovedparten af de unge såvel i 1999 som i 2005 hverken var involveret i vold som ofre eller gerningspersoner. Volden rammer og begås af et mindretal af de 14-15-årige. Forskellene mellem 1999 og 2005 er minimale. De små forskelle, der findes, peger i forskellige retninger. Den sikreste konklusion må være, at andelen af unge, der på en eller anden måde er involveret i vold, er uændret i perioden.

Figur 3.9. Procent unge i hele landet, der ikke har været involveret i vold seneste år, 1999 og 2005

Som “offer”:

A: Procent, der ikke har overværet eller været vidne til, at andre unge har været i slagsmål eller været voldelige seneste år

B: Procent, der ikke er blevet truet med tæv seneste år

C første sektion: Procent, der ikke er blevet slået eller tævet seneste år

Som “gerningsperson”:

C anden sektion: Procent, der ikke har været i slagsmål seneste år

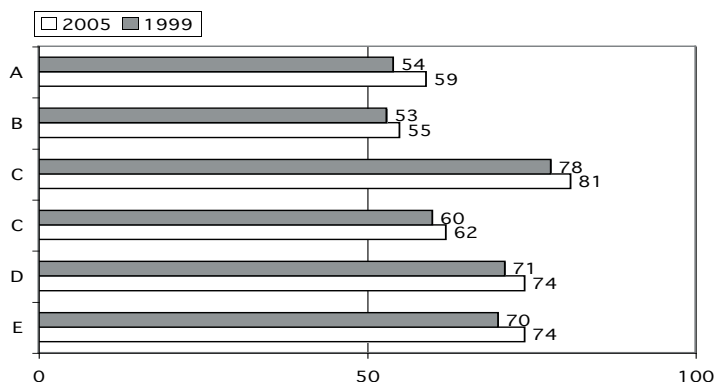
D: Procent, der ikke har truet andre med tæv seneste år

E: Procent, der ikke har slået eller tævet andre seneste år

Af figur 3.10. og 3.11. fremgår voldsudviklingen for drenge og piger hver for sig. Den viser sig som ved den “generelle kriminalitet” (dvs. især tyverierne) at være forskellig og at være forskellig på samme måde. Der er således en konsistent tendens til, at andelen af drenge, der er involveret i vold, er faldet fra 1999 til 2005.

Kun ved spørgsmålet om, hvorvidt man har været vidne til slagsmål eller lignende, er tendensen den samme for piger. Samtlige øvrige indikatorer tyder på, at andelen af piger involveret i vold er steget noget de seneste år.

Figur 3.10. Procent drenge i hele landet, der ikke har været involveret i vold seneste år, 1999 og 2005

Som “offer”:

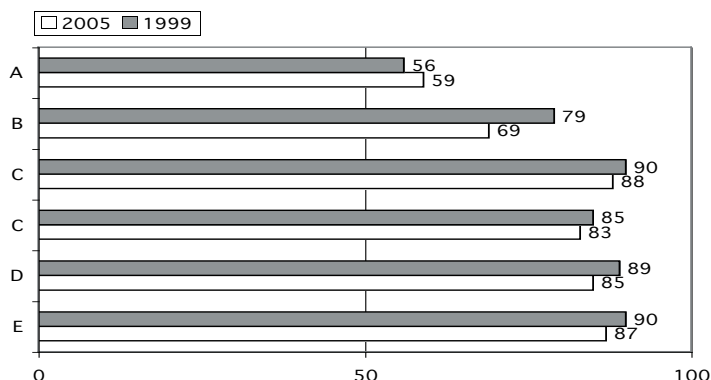
- A: Procent, der ikke har overværet eller været vidne til, at andre unge har været i slagsmål eller været voldelige seneste år
- B: Procent, der ikke er blevet truet med tæv seneste år
- C første sektion: Procent, der ikke er blevet slået eller tævet seneste år

Som “gerningsperson”:

- C anden sektion: Procent, der ikke har været i slagsmål seneste år
- D: Procent, der ikke har truet andre med tæv seneste år
- E: Procent, der ikke har slået eller tævet andre seneste år

På grund af disse forskellige udviklingstendenser har voldsniveauet for drenge og piger nærmet sig hinanden, men det er dog stadigvæk i 2005 en klart større andel drenge end piger, der er involveret i vold. F.eks. er det i 2005 38 pct. af drengene, der har været i slagsmål det seneste år over for 17 pct. af pigerne, altså mere end dobbelt så mange.

Figur 3.11. Procent piger i hele landet, der ikke har været involveret i vold seneste år, 1999 og 2005

Som "offer":

A: Procent, der ikke har overværet eller været vidne til, at andre unge har været i slagsmål eller været voldelige seneste år

B: Procent, der ikke er blevet truet med tæv seneste år

C første sektion: Procent, der ikke er blevet slået eller tævet seneste år

Som "gerningsperson":

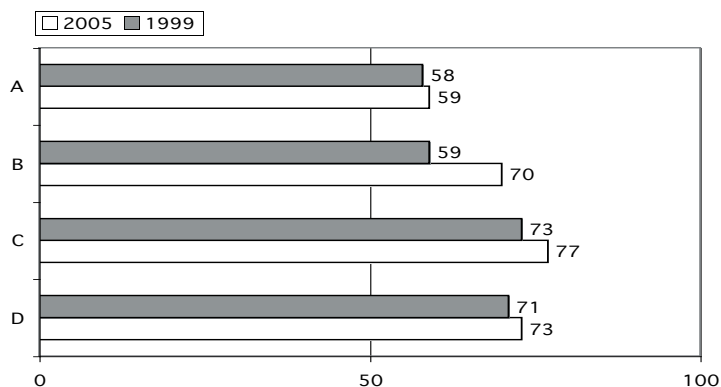
C anden sektion: Procent, der ikke har været i slagsmål seneste år

D: Procent, der ikke har truet andre med tæv seneste år

E: Procent, der ikke har slået eller tævet andre seneste år

Ligesom ved vold er det hovedparten af unge, der ikke på nogen måde har været involveret i mobning, det være sig som mobbere eller som mobbede, jf. figur 3.12. De tre indikatorer, der er med i undersøgelserne vedrørende den aktuelle situation det seneste år, tyder på, at mobning er blevet mindre udbredt fra 1999 til 2005. Især er det bemærkelsesværdigt, at der er sket en stigning fra 59 til 70 pct. i den andel af de unge, der tilkendegiver, at de ikke det seneste år alene eller sammen med andre har drillet eller mobbet en anden elev, så han eller hun blev ked af det.

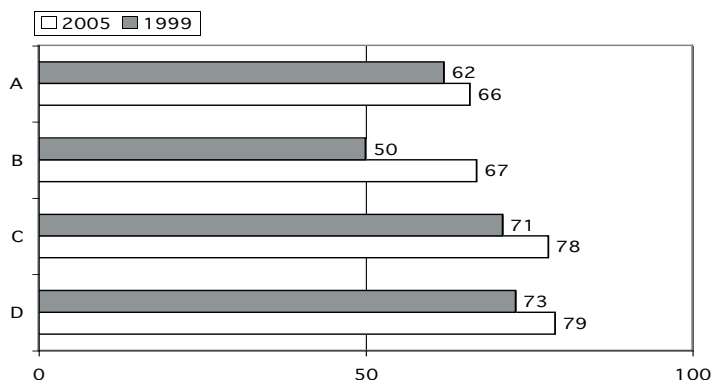
Figur 3.12. Procent unge i hele landet, der ikke har været involveret i mobning el. lign. seneste år, 1999 og 2005

- A: Procent unge i hele landet, der aldrig har været udsat for mobning eller drilleri, så de har haft lyst til at blive hjemme fra skole, 1999 og 2005
 B: Procent, der ikke det seneste år alene eller sammen med andre har drillet eller mobbet en elev, så han eller hun blev ked af det, 1999 og 2005
 C: Procent, der ikke synes, der er nogen på skolen, der er på nakken af dem
 D: Procent, der aldrig føler sig holdt udenfor af de andre elever i klassen

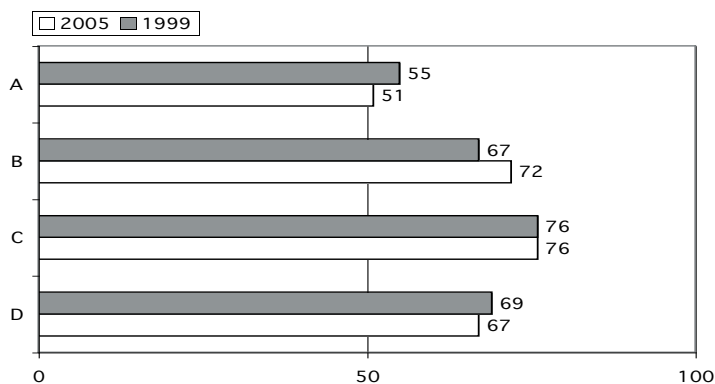
For drengenes vedkommende er denne udvikling endnu mere markant. Her var det 50 pct. i 1999, men hele 67 pct. i 2005 (figur 3.13.). Der er også for pigernes del en lille stigning, men ellers tyder tallene her på, at mobningsniveauet ikke har ændret sig væsentligt.

Figur 3.13. Procent drenge i hele landet, der ikke har været involveret i mobning el. lign. seneste år, 1999 og 2005

- A: Procent unge i hele landet, der aldrig har været udsat for mobning eller drilleri, så de har haft lyst til at blive hjemme fra skole, 1999 og 2005
- B: Procent, der ikke det seneste år alene eller sammen med andre har drillet eller mobbet en elev, så han eller hun blev ked af det, 1999 og 2005
- C: Procent, der ikke synes, der er nogen på skolen, der er på nakken af dem
- D: Procent, der aldrig føler sig holdt udenfor af de andre elever i klassen

Figur 3.14. Procent piger i hele landet, der ikke har været involveret i mobning el. lign. seneste år, 1999 og 2005

- A: Procent unge i hele landet, der aldrig har været udsat for mobning eller drilleri, så de har haft lyst til at blive hjemme fra skole, 1999 og 2005
- B: Procent, der ikke det seneste år alene eller sammen med andre har drillet eller mobbet en elev, så han eller hun blev ked af det, 1999 og 2005
- C: Procent, der ikke synes, der er nogen på skolen, der er på nakken af dem
- D: Procent, der aldrig føler sig holdt udenfor af de andre elever i klassen

Polarisering, marginalisering og ekskludering

Bogen om den første større undersøgelse af unges selvrapporterede kriminalitet, som udkom i 1972, havde titlen *Kriminalitet som normalitet*.⁸ Titlen opsummerede undersøgelsens hovedresultater: Næsten alle unge begår kriminalitet ind imellem; meget få gør det slet ikke, og der er heller ikke mange, der gør det tit. Den tilsvarende bog om den første store undersøgelse af unges selvrapporterede kriminalitet i Norge hed *Nyanser i grått*,⁹ en titel, der understregede det samme som den danske.

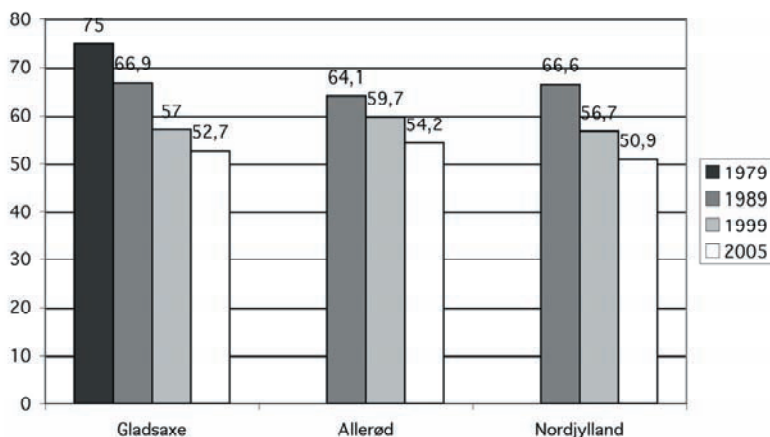
Der er ingen tvivl om, at ungdomskriminaliteten stadig helt grundlæggende bedst karakteriseres som "kriminalitet som normalitet", og at det drejer sig om "nuancer i gråt". Den aktuelle undersøgelse og udviklingen i det hele taget tyder imidlertid på, at denne karakteristik er mindre dækkende, end den var for situationen i 1960'erne, da de første undersøgelser blev gennemført.

Der er i løbet af de sidste årtier sket en polarisering i den forstand, at der er blevet relativt færre, der kriminalitetsmæssigt placerer sig i den mellemgruppe, hvori de fleste unge ellers befinder sig. Billedet er blevet mere sort-hvidt. Enten har man begået meget kriminalitet - herunder relativ alvorlig kriminalitet - eller også har man været og er særdeles lovlydig i hvert fald i forhold til de kriminalitetsformer, der indgår i selvrapporteringsstudierne.

Polariseringstendensen fremgår af figur 3.15., 3.16. og 3.17. som er en tydeliggørelse af tendenser, som er indbygget i nogle af de figurer, der tidligere er vist. Figur 3.15. viser, at den andel af de unge, som ikke er helt lovlydige, men som heller ikke har begået mere alvorlig kriminalitet - "Flertallet" - er blevet mindre og mindre, og nu kun ligger på lige godt 50 pct. I 1980'erne lå denne gruppes andel på 60-70 pct., og i 1970'erne - i hvert fald i Gladsaxe og ifølge den måde opdelingen er foretaget på der - på 70-80 pct. Udviklingen er nået dertil, at fortsætter den bare lidt endnu, så

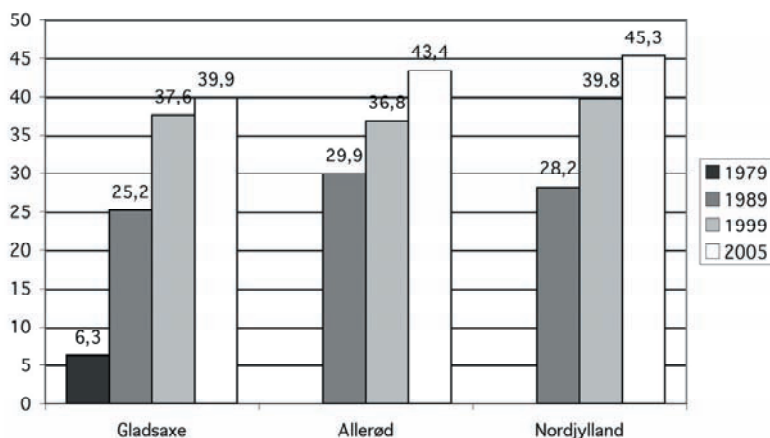
er det ikke længere dækkende at betegne denne gruppe af unge som "Flertallet", for så er den blevet til et mindretal.

Figur 3.15. Procent af de unge i 1979, 1989, 1999 og 2005, som kriminalitetsmæssigt tilhører "Flertallet"

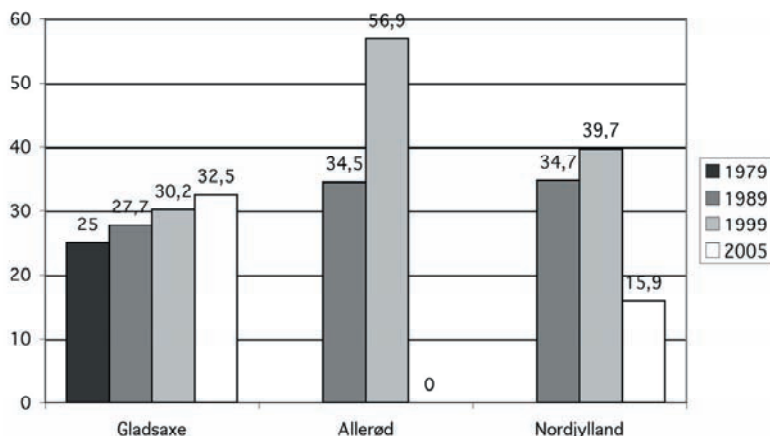
Figur 3.16. viser, at hvis vi alene ser på de "Ikke-kriminelle", defineret som dem, der ikke har begået relativt alvorlig kriminalitet, så er andelen af helt lovlydige vokset. I 1980'erne lå denne andel på 20-30 pct., nu ligger den på 40 pct. eller derover.

Figur 3.16. Procent af de "Ikke-kriminelle" unge i 1979, 1989, 1999 og 2005, som kriminalitetsmæssigt tilhører "De lovlydige"

Endelig viser figur 3.17., at hvis vi alene ser på de “Kriminelle”, defineret som dem, der har begået relativt alvorlig kriminalitet, så er andelen af disse, der har begået kriminalitet mange gange - gengangerne eller recidivisterne - vokset i Gladsaxe, men ikke i Allerød og Nordjylland. Tallene er meget små og følgelig meget usikre for de to sidstnævnte områder.

Figur 3.17. Procent af de “Kriminelle” unge i 1979, 1989, 1999 og 2005 som kriminalitetsmæssigt tilhører “Gengangerne”

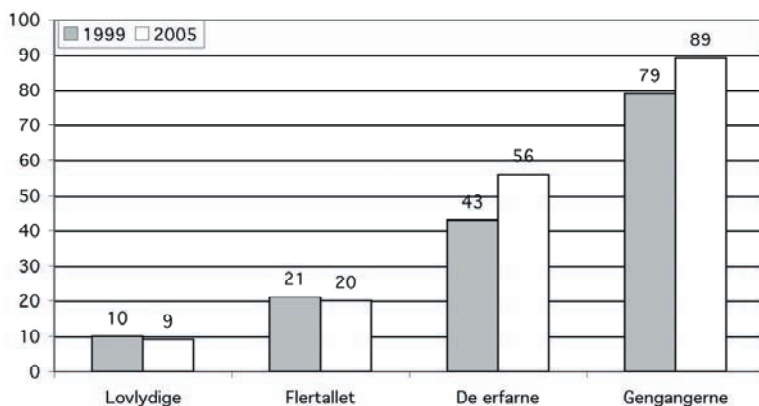

Generelt set synes polariseringstendenserne at være ganske kraftige og systematiske. De findes over hele perioden og for hoveddimensionernes vedkommende i alle områderne, hvilket sandsynligvis vil sige: over hele landet.

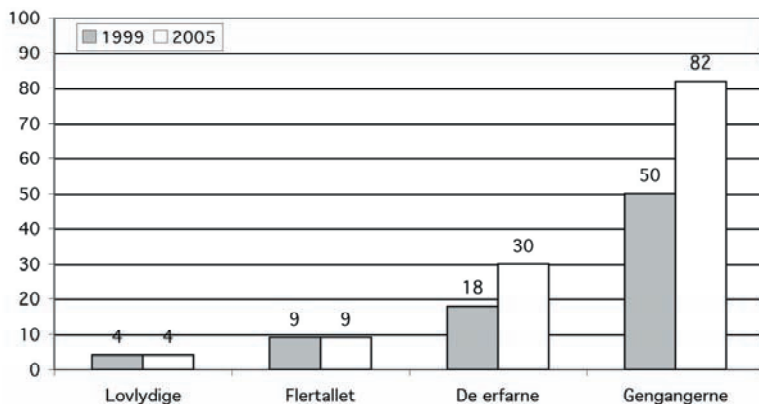
En særdeles ubehagelig side af polariseringen er en vis øgning i det antal kriminelle handlinger, der begås af de kriminelle, samt en alvorliggørelse af disse handlinger i form af et større islæt af vold. Dette fremgår af figur 3.18.-3.19. Her kan man se, at det at slå eller tæve nogen er usædvanligt blandt de lovlydige. Opfølgende klasseinterviews har desuden vist, at når de lovlydige - hvor lovlydigheden jo er defineret ud fra fravær af tyverikriminalitet - slår, så er det typisk for sjov og meget lidt alvorligt. Omfanget af “vold” udøvet af lovlydige er ikke steget. Det er den

til gengæld blandt de Kriminelle, specielt blandt Gengangerne. I 2005 har 82 pct. af Gengangerne slået eller tævet andre mindst to gange inden for det seneste år forud for udspørgningstidspunktet. Seks år tidligere, i 1999, var det “kun” 50 pct.

Figur 3.18. Procent unge i 1999 og 2005, som det seneste år har slået eller tævet nogen, set i forhold til, hvor meget kriminalitet de har begået (hele landet)

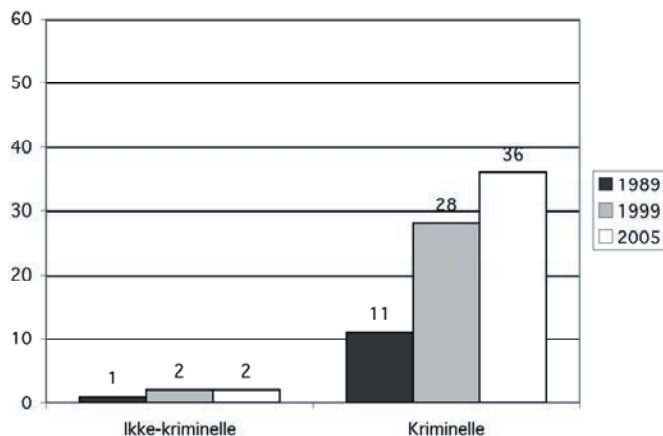

Figur 3.19. Procent unge i 1999 og 2005, som det seneste år to eller flere gange har slået eller tævet nogen, set i forhold til, hvor meget kriminalitet de har begået (hele landet)

Polariseringen synes tillige at være ledsaget af en marginalisering, ikke “blot” i den forstand, at de lovlydige bliver mere lovlydige og de kriminelle mere kriminelle, men også således, at de lovlydige forbliver “ubelastede” i andre henseender end med hensyn til kriminalitet, mens de kriminelle bliver mere belastede. Dette ses klart ved brugen af rusmidler. Figur 3.20. viser situationen med hensyn til hash. Blandt de lovlydige findes, nu som før, næsten ingen, der har røget hash tre eller flere gange i løbet af deres liv (1-2 pct.). Blandt de kriminelle var det i 1989 11 pct., i 1999 28 pct. og i 2005 36 pct. Totalt set var andelen af unge, der havde prøvet at ryge hash, omtrent den samme i 2005 som i 1999.¹⁰

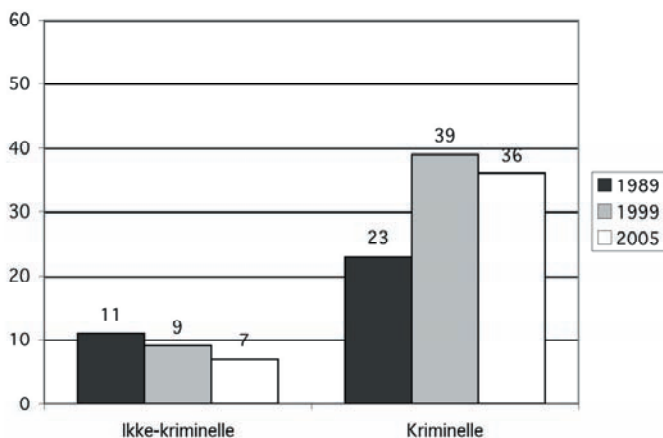
Figur 3.20. Procent blandt henholdsvis “Ikke-kriminelle” og “Kriminelle” unge i hele landet i 1989, 1999 og 2005, som har røget hash tre eller flere gange i løbet af deres liv

For tobaksrygningens vedkommende tager situationen sig lidt anderledes ud. Blandt alle 14-15-årige under ét er der fra 1999 til 2005 sket et lille fald i antallet af daglige rygere, fra 12 til 10 pct., og denne faldende tendens ses såvel blandt de ikke-kriminelle som blandt de kriminelle, jf. figur 3.21. For de kriminelles vedkommende er der dog stadig klart flere daglige rygere i 2005 end i 1989, mens der er klart færre blandt de ikke-kriminelle.

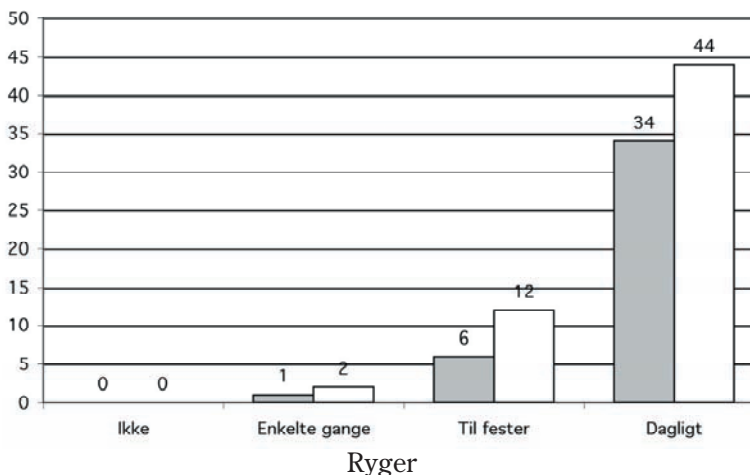
¹⁰ 14 pct. havde prøvet i 2005, 13 pct. i 1999. I 2005 havde 6 pct. prøvet tre gange eller flere, 5 pct. i 1999

Figur 3.21. Procent blandt henholdsvis "Ikke-kriminelle" og "Kriminelle" unge i hele landet i 1989, 1999 og 2005, som ryger tobak dagligt

Den stadigt stærkere sammenhæng over tid mellem kriminalitet på den ene side og brug af rus- og nydelsesmidler på den anden gør sig også gældende mellem forskellige former for rus- og nydelsesmidler indbyrdes, f.eks. mellem tobak og hashrygning, jf. figur 3.22.

Figur 3.22. Den procentvis andel af de unge i 1999 og 2005 der har brugt hash tre eller flere gange, set i forhold til deres tobaksrygevaner (hele landet)

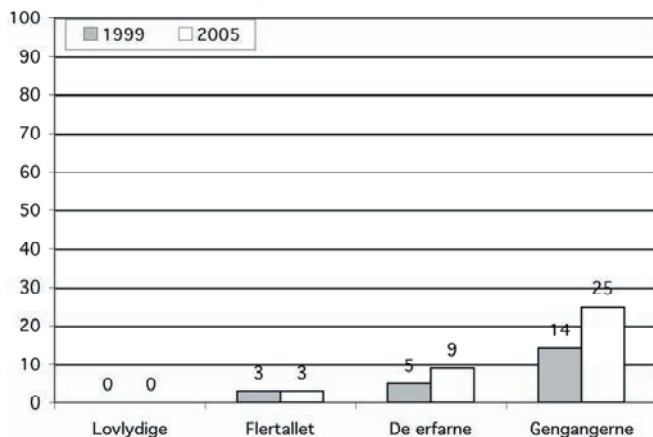

I 2005 var der som i 1999 ingen af dem, der ikke havde prøvet at ryge tobak, som havde røget hash tre eller flere gange. For de daglige rygere var det 44 pct. i 2005 over for 34 pct. i 1999.

Under alle omstændigheder kan det konkluderes, at forbruget af diverse nydelses- og rusmidler har en tæt sammenhæng og forbindelse med den polarisering, der er foregået. En af konsekvenserne må være, at det med det markant større og mere omfattende forbrug af rus- og nydelsesmidler må være blevet dyrere at tilhøre den kriminelle gruppe af unge i 2005, end det var tidligere, såvel absolut set som set i forhold til de "ikke-kriminelle" unge. Det er måske derfor også rimeligt at tale om en ledsagende økonomisk eller omkostningsmæssig polarisering af de unge.

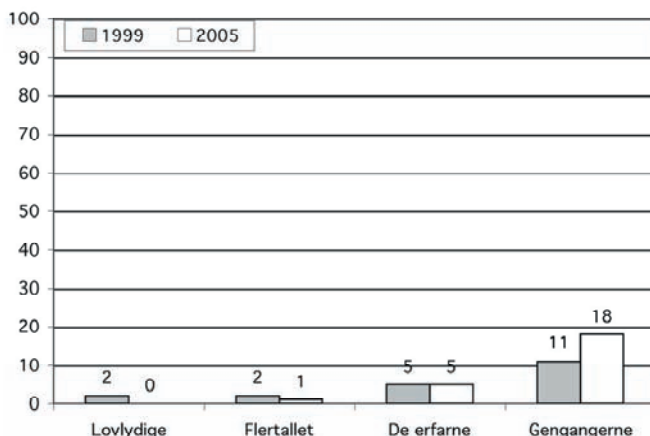
På en række områder er det tydeligt, at polariseringen ledsages af øgede forskelle i livsstil. Eksempelvis kan man iagttage, at mens ingen af de lovlige bruger de fleste af deres lomme penge på fester hverken i 1999 eller i 2005, så er det en del - og en stigende del af de kriminelle - der gør det, jf. tabel 3.23.

Figur 3.23. Procent unge i 1999 og 2005, som bruger de fleste af deres lomme penge på private fester, set i forhold til, hvor meget kriminalitet de har begået (hele landet)

Parallelt hermed kan man se en fuldstændig tilsvarende situation og udvikling for brug af penge på værtshuse og diskoteker, jf. tabel 3.24.

Figur 3.24. Procent unge i 1999 og 2005, som bruger de fleste af deres lommepenge på diskoteker og værtshuse, set i forhold til, hvor meget kriminalitet de har begået (hele landet)

Når kontrasten mellem mennesker eller grupper af mennesker bliver større, er det typisk også ledsaget af en mindre accept. Grænsen bliver vanskeligere at overskride, fordi den relative accept bliver større blandt dem, man ligner, end blandt dem man ikke ligner. Som en tro følgesvend ledsages polarisering derfor også typisk af ekskludering, som så på sin side igen befæster eller øger polariseringen. Det bliver en ond cirkel.

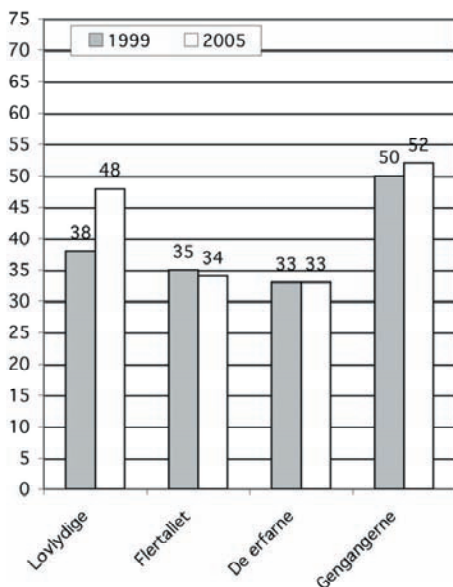
Formodningen er, at et fald i antallet af unge, der så at sige bygger bro mellem de lovlydige og de kriminelle - altså i antallet af unge som tilhører Flertallet - kan virke som et bolværk mod, at de lovlydige begår kriminalitet. Det er den positive side af det. Det kan imidlertid også virke som et bolværk mod, at de kriminelle holder op med deres kriminalitet, og derfor i højere grad enten fortsætter eller forstærker deres aktivitet på det kriminelle område.

Man kan få et indtryk af, hvor fastlåst de unge anno 2005 oplever deres situation som værende i tilfælde af kriminalitet, og hvordan udviklingen har været heri, ved at se på hvordan de forholder sig til påstanden: “En gang kriminel, altid kriminel”, jf. figur 3.25.

Det er bemærkelsesværdigt, at opfattelsen “En gang kriminel, altid kriminel” er mest udbredt blandt Gengangerne - de mest kriminelle af de unge. Blandt Gengangerne har over halvdelen denne opfattelse. I den udstrækning de oplever eller opfatter sig selv som “kriminelle”, vurderer de således, at dette kan eller vil der ikke blive lavet om på. Herefter følger gruppen af de lovlydige unge, hvor næsten lige så mange - 48 pct. - giver udtryk for, at det er et enten eller. Den mest udbredte opfattelse af, at begåelse af kriminalitet ikke nødvendigvis er det samme, som at man vil være kriminel altid, findes blandt de unge, der har begået mere bagatelmæssig kriminalitet samt blandt de unge, der har begået en enkelt eller to relativt alvorlige straffelovsovertrædelser.

Det er endvidere bemærkelsesværdigt, at ekskluderingsopfattelserne er blevet forstærket fra 1999 og frem til 2005. I højere grad end tidligere mener såvel de mest lovlydige som de mest kriminelle: “En gang kriminel, altid kriminel”.

Figur 3.25. Procent af de unge i 1999 og 2005 som er enige i påstanden: “En gang kriminel - altid kriminel”, set i forhold til, hvor kriminelle de er (hele landet)

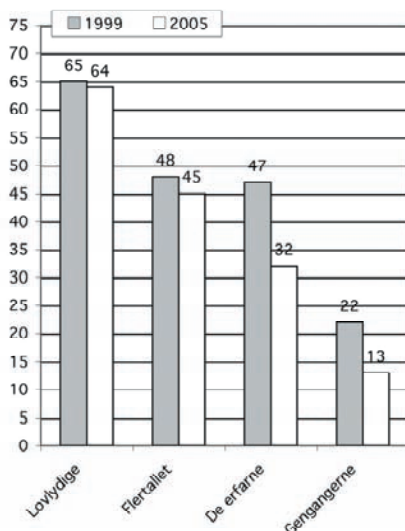
Man kan basere en opfattelse af, at kriminalitet er en kronisk tilstand, på et meget forskelligt grundlag. Man kan mene, at det skyldes "indre" årsager - arv, de kriminelles særlige personlighed mv. - og/eller "ydre", dvs. omgivelsernes reaktioner. Det er omgivelsernes reaktioner, først og fremmest de unges reaktioner på hinandens kriminalitet, der især optager os her. Hvilke chancer eller mangel på samme giver de unge hinanden, hvis én af dem begår kriminalitet? Bliver man ekskluderet af "det gode selskab" - eller giver det tværtimod anseelse? For at få en fornemmelse heraf, er de unge blevet bedt om at tage stilling til påstanden: "Hvis man begår kriminalitet, mister man sine venner!".

Over halvdelen af de unge - 51 pct. - mener, at dette er tilfældet. 16 pct. er helt enige, mens 17 pct. er helt uenige. 4 pct. har ikke taget stilling til påstanden.

Blandt de lovlydige er det næsten 2 ud af 3, der mener, at kriminalitet har og får sociale konsekvenser for ens netværk, og meget få i denne gruppe er *helt* uenige i, at det forholder sig sådan. Det tyder på, at der blandt disse unge findes *normer* mod at begå kriminalitet, normer der siger, at man skal tænke sig om en ekstra gang, fordi kriminalitet kan betyde, at kammeraterne slår hånden af en.

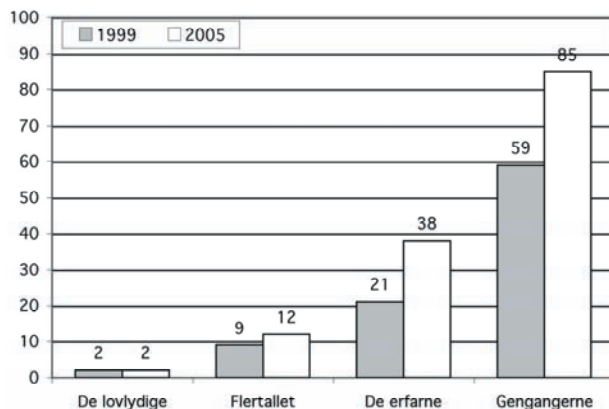
Omvendt er det kun hver ottende blandt de mest kriminelle unge, der mener, at kriminalitet betyder, at man mister sine venner, og langt de fleste er helt uenige i, at dette skulle være tilfældet. Om normerne her direkte er vendt om - at det for denne gruppe kan give status og måske endog nye venner at begå kriminalitet - kan vi ikke vide noget om. Den dominerende opfattelse blandt de mest kriminelle unge af, at kriminalitet ikke får vennerne til at forsvinde, er givetvis i vidt omfang baseret på konkrete erfaringer, fordi meget af ungdomskriminaliteten er begået i grupper, dvs. sammen med venner og kammerater.

Figur 3.26. Procent af de unge i 1999 og 2005, som er enige i påstanden: "Hvis man begår kriminalitet, mister man sine venner", set i forhold til, hvor kriminelle de er (hele landet)

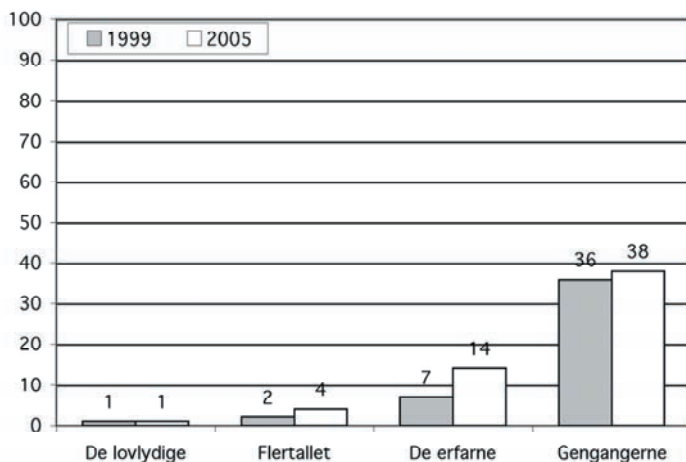

Fra 1999 til 2005 er kontrasten mellem, hvad de mest lovlydige og de mest kriminelle mener, blevet øget. En indikation på, at dette betyder, at de kriminelle unge i stigende grad oplever sig betragtet som anderledes og overladt til hinanden, og også reelt lukker sig mere sammen om sig selv, kan ses af, at de kriminelle unge i øget omfang føler eller oplever, at omgivelserne betragter dem som tilhørende en bande og - om end i mindre grad - ser på sig selv på denne måde, jf. figur 3.27. og 3.28.

Figur 3.27. Procent af de unge i 1999 og 2005, som oplever, at andre tror, at de er med i en bande (hele landet)

Figur 3.28. Procent af de unge i 1999 og 2005, som selv mener, at de er med i en bande (hele landet)

Det er en almindelig kriminologisk iagttagelse, at tolerancen øges og nuanceres med større nærhed og konkretisering. For at vurdere, om dette også gør sig gældende blandt undersøgelsens unge, og hvor stor effekten i givet fald er for de unges reaktioner over for hinandens kriminalitet, er der blevet stillet tre spørgsmål, hvor der dels ikke spørges om venner i al almindelighed, men *konkret* om de adspurgtes egne venner, og dels heller ikke om kriminalitet generelt, men om tre *specifikke former for kriminalitet*: indbrudstyveri, cykeltyveri og brugstyveri.

Hvor som nævnt over halvdelen i al almindelighed mener, at man mister sine venner ved kriminalitet, så er det "kun" godt hver tredje - 36 pct. - som ikke ville se en af sine venner mere, hvis han/hun lavede indbrudstyveri, og kun omkring hver femte - henholdsvis 24 og 19 pct. - hvis det drejede sig om butikstyveri eller cykeltyveri.

Forskellen mellem de mere generelle og de mere specifikke opfat-
telser udtrykker formentlig en forskel mellem idealer og realiteter. De nærmeste kammeraters og venners reaktioner ville muligvis næppe være så kraftige, som de unge umiddelbart forestiller sig.

En del af de, der forestiller sig, at deres venner ville slå hånden af dem, hvis de f.eks. begik indbrud, ville sandsynligvis ikke miste disse venner alligevel, hvis de gjorde det. Venskaberne ville være stærke nok til at "overleve" dette. At det forholder sig sådan, må vurderes som et gode. Den generelle "katastrofe-forestilling" blandt de fleste unge virker forebyggende på kriminalitet, mens den konkrete styrke i de fleste unges sociale relationer i forhold til den typisk forekommende ungdomskriminalitet virker - indtil en vis grænse - reparerende og resocialiserende, hvis det skulle ske alligevel. Det ligger i polariserings-tendensen, at denne grænse sandsynligvis nu er lavere, end den var for 10 og 20 år siden.

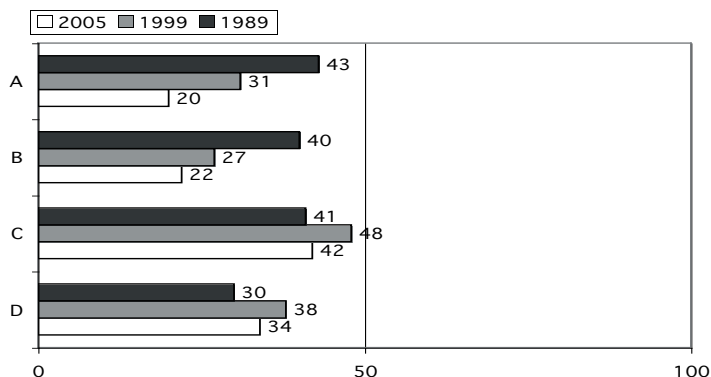
Kan udviklingen forklares?

Selv om det er kompliceret nok, er det ulige meget nemmere at beskrive udviklingen i ungdomskriminaliteten end at forklare den. I det følgende skal holdbarheden af nogle af de forklaringer på udviklingen, som har været fremsat, og som man kunne forestille sig var relevante, forsøges vurderet. Først bør det dog gøres helt klart, hvad det er, der skal forklares. Det er først og fremmest to tendenser: For det første, at der er sket en stigning i andelen af lovlydige unge. Vi vil omtale dette som *den almene stigning i unges lovlydighed*. For det andet, at andelen af unge, der har begået alvorligere former for kriminalitet, ikke er faldet. Dette vil blive omtalt som *ungdomskriminalitetens konstans*. Og for det tredje *polariseringen*.

Når man sammenligner mere med mindre kriminelle unge findes der stærke sammenhænge med brug af rusmidler, forhold til familien, forhold i skolen, fritidsanvendelse og lovmoral. Det er derved nærliggende at forestille sig, at ændringerne i lovlydigheden og kriminaliteten kan skyldes ændringer i nogle af disse forhold, f.eks. mindsket brug af rusmidler eller bedre skoleforhold. Lad os tage de fem nævnte forhold ét for ét ganske kort og vurdere deres mulige bidrag til forklaring af udviklingen.

Forbruget af rus- og nydelsesmidler kan selvstændigt indvirke på kriminaliteten på mindst tre forskellige måder: Via ændring af motivation/beslutningskraft som f.eks. ved fuldskab, via fordyrende konsekvenser af dagligdagen samt via ændring af de situationer og sociale sammenhænge man færdes eller trækkes ind i, f.eks. i forbindelse med at købe stoffer eller gå på værtshus for at drikke øl. Der er imidlertid ikke noget, der tyder på, at ændringerne i kriminalitetsbilledet kan forklares ved ændringer i forbruget af rus- og nydelsesmidler. Der fremgår alene af, at udviklingstendenserne - som i øvrigt ikke nærmere skal gennemgås her - i alkoholforbrug og brug af narkotika i det meste af den periode, vi betragter, har været helt anderledes. Også med hensyn til eksempelvis holdningerne til at drikke alkohol er tendenserne gået helt eller delvist i den modsatte retning af, hvad man skulle vente, hvis det på en eller anden måde var koblet til den større lovlydighed eller stagnationen i den relativt alvorlige kriminalitet, jf. figur 3.29. F.eks. var der 40 pct. af de unge i 1989, der var helt enige i, at det er bedst at holde sig fra at drikke for meget alkohol. I 1999 var det 27 pct. og i 2005 kun 22 pct.

Figur 3.29. Procent unge i 1989, 1999 og 2005 som var "helt enige" i en række påstande om alkoholforbrug (hele landet)

A: "De der drikker meget, ødelægger det både for sig selv og andre"

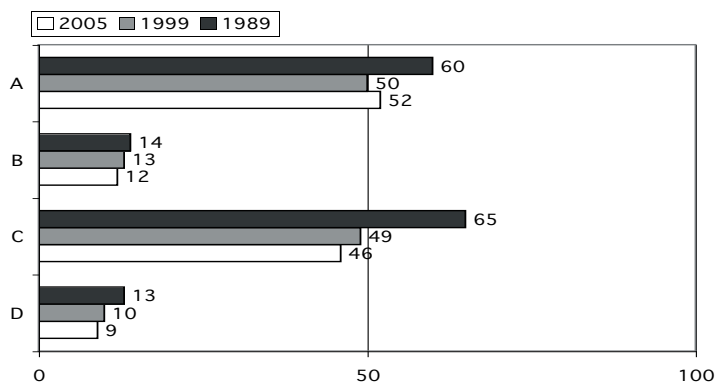
B: "Det er bedst at holde sig fra at drikke for meget alkohol"

C: "Alkohol er en udmærket ting, når man skal have det lidt skægt"

D: "Det kan ikke skade at drikke sig fuld af og til i min alder"

Moral har mange sider. En af dem er, hvad man kunne kalde for *lovmoral*. Det er den moral, der er et udtryk for respekt for selve lovene som sådan. Når fællesskabet gennem folketing mv. har besluttet, at lovene skal være udformet på en bestemt måde, så er det demokratiets spilleregler, at de må overholdes, uanset om man selv personligt synes om dem, og uanset hvad man ellers kunne finde på af - ikke retligt relevante - undskyldninger for at overtræde dem. Det kunne være en mulighed, at det almindelige fald i ungdomskriminaliteten skyldes en mere udbredt og/eller en mere dybtfølt lovmoral blandt de unge end tidligere. Figur 3.30. viser imidlertid, at heller ikke denne forklaring forekommer sandsynlig. Tværtimod skulle vi ud fra lovmoralens udvikling have forventet større ungdomskriminalitet, fordi lovmoralen har et mindre solidt tag i de 14-15-årige i 2005 end i 1999 og 1989. I 1989 var 65 pct. helt enige i, at love er til for at blive overholdt. I 1999 er denne andel faldet til 49 pct. og i 2005 til 46 pct.

Figur 3.30. Procent unge i 1989, 1999 og 2005 som var "helt enige" i en række påstande om kriminalitet og lovovertrædelser (hele landet)

A: "Når noget er forbudt ved lov, skal man rette sig efter det"

B: "Man kan ikke have det skægt uden at overtræde loven ind i mellem"

C: "Love er til for at blive overholdt"

D: "Hvis man ikke direkte skader nogen, gør det ikke noget, man overtræder loven"

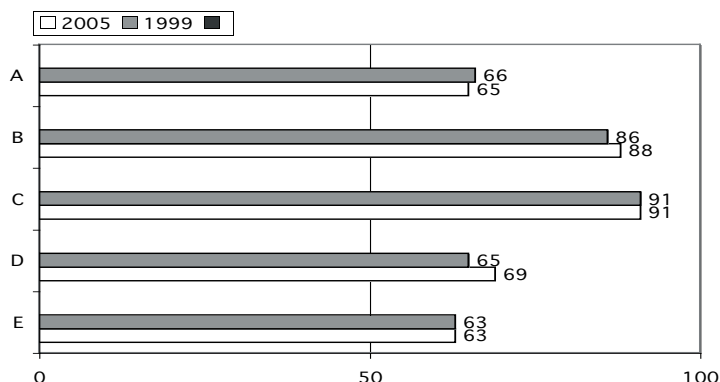
Man kunne forestille sig, at de ændringer, der er sket, alene er sket inden for de enkelte kriminalitetsgrupper eksempelvis som et element i polariseringen. Den principielle mulighed foreligger f.eks. for, at der i de mest kriminelle grupper er sket et dramatisk fald i lovmoralen, som mere end opvejer en stigning blandt flertallet af unge. I så fald kunne en øget lovmoral stadig være en forklaring. Vi har undersøgt denne mulighed ved at se på udviklingen i lovmoralen inden for de fire kriminalitetsgrupperinger, og det viser sig, at der er et klart og konsekvent fald i lovmoralen i alle fire grupper, fra de mest lovydige til de mest kriminelle. Vi kan derfor afvise denne mulighed som forklaring på kriminalitetsfaldet, men - ligesom det gør sig gældende ved rus- og nydelsesmidler - naturligvis ikke den mulighed, at faldet ville have været endnu kraftigere, hvis lovmoralen blandt unge var steget eller blot havde holdt sig på samme niveau som tidligere.

De unges forhold til og i deres *familier* er et af de forhold, der udviser en klar og konsistent sammenhæng med, hvor kriminelle de unge er (se bl.a. nærmere herom i afsnit 4). Bedrede forhold i familien indeholder derfor potentialet i sig for at være en af de faktorer, der kunne forklare den mere udbredte lovydighed. Der blev da faktisk også i Gladsaxe fra 1979 til 1989 på visse af de, desværre ganske få, sammenlignelige forhold vedrørende familien, registreret en positiv udvikling. Først og fremmest viste det sig, at skænderierne om næsten alt - bortset fra om fjernsynet - var blevet mindre hyppige. En af forklaringerne på det bedre klima mellem forældrene og de 14-15-årige kan være, at familierne er blevet mindre, med typisk kun 1 eller 2 børn pr. familie. En anden mulighed er, at det kan skyldes en mindre generationsafstand. Ungdommeliggørelsen af de ældres - forældrenes - egen livsstil kan have bragt dem nærmere en forståelse og accept af deres børns og unges væremåde, holdninger, tøjstil osv.

Der kunne imidlertid *ikke* konstateres nogen (fortsat) forbedring af forholdet mellem de 14-15-årige og deres forældre fra 1989 og frem til 1999, snarere en vis "forværring". På nogle udvalgte

indikatorer kan man af figur 3.31. se, at situationen de seneste år, fra 1999 til 2005, nærmest har været status quo. Det må således konkluderes, at udviklingen i ungdomskriminaliteten ikke synes at kunne forklares ved ændrede forhold i familierne,

Figur 3.31. De unges forhold i familien, 1999 og 2005 (hele landet)

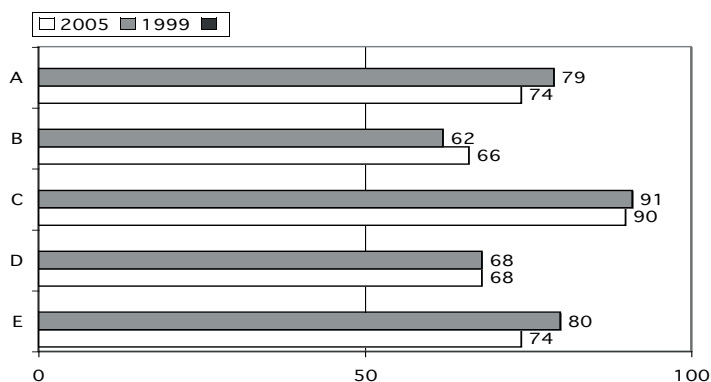
- A: Procent, der synes, at den eller de voksne, de bor hos, tager sig god tid til at høre på dem, hvis de har noget, de gerne vil fortælle eller diskutere med dem
- B: Procent, der tit spiser aftensmad sammen med forældrene
- C: Procent, der skal hjælpe derhjemme med rengøring, opvask o.lign.
- D: Procent, der altid skal sige derhjemme, hvor de er henne, når de er ude om aftenen
- E: Procent, der altid skal sige derhjemme, hvornår de kommer hjem, når de er ude om aftenen

Forholdet til *skolen* er det enkeltområde i de unges liv, der udviser den største sammenhæng med, hvor meget kriminalitet de begår. Det viste allerede undersøgelserne i 1979, og det er blevet bekræftet af de senere undersøgelser. Det ville derfor være nærliggende at forestille sig, at specielt den øgede lovydighed kunne have sammenhæng med, at de unge har fået et bedre forhold til deres skole og skolegang. En sådan tendens gjorde sig da også

gældende i Gladsaxe fra 1979 til 1989, hvor der blev konstateret et fald i andelen af unge, som var ligeglade med eller som ikke brød sig om at gå i skole, unge der var utilfredse med arbejdsformerne, samt unge, der syntes, at lærerne krævede for meget af dem mv.

Denne udvikling findes imidlertid hverken i Gladsaxe eller i de andre områder fra 1989 og fremefter. I centrale henseender var situationen nogenlunde uændret fra 1989 til 1999. En femtedel af de 14-15-årige i 1989 var ligeglade med eller brød sig ikke om at gå i skole. De forskydninger, der fandt sted i denne periode, var for de flestes vedkommende små, men gik alle i negativ retning. På specielt ét område var forskydningen ganske markant i negativ retning: Der var betydeligt flere elever, der kedede sig i de fleste eller alle timerne. Der skete i så henseende mere end en fordobling, fra 8 til 17 pct., fra 1989 til 1999.

Figur 3.32. De unges forhold i skolen, 1999 og 2005 (hele landet)

A: Procent, der synes godt om at gå i skole

B: Procent, der aldrig pjækker fra skole

C: Procent, der har et godt forhold til klassekammeraterne

E: Procent, der ikke får og aldrig har fået specialundervisning

F: Procent, hvor skolen aldrig har henvendt sig til forældre, fordi der var problemer i skolen

De seneste år, fra 1999 til 2005, er den lidt tvetydige, men i centrale henseender negative udvikling fortsat, jf. bl.a. figur 3.32. Således er andelen af elever, der er ligeglade med eller som ikke bryder sig om at gå i skole, øget fra 20 til 26 pct., og andelen, der keder sig i de fleste eller alle timerne, nærmer sig en femtedel i 2005 (19 pct.).

Når stadig flere elever synes at kede sig i en stor del af skoletimerne, kan dette bero på såvel reelle ændringer i, hvad der foregår i timerne, som ændringer i elevernes forventninger og ønsker til undervisningens form og indhold. De ændringer i varighedsforventninger, der er registreret i forbindelse med selve gennemførelsen af undersøgelsen i 1979 sammenholdt med de senere undersøgelser, kan være en del af forklaringen. 2005-ungdommen forventer kortere forløb, større variation og mere "action" end ungdomsgenerationerne før dem. Det er da også blevet kaldt for "zap-kulturens" eller "fast food-kulturens" indmarch. Før gik man i biografen, og var indstillet på, at en film tog knapt to timer, og at man ikke kunne gøre andet ved det end at sætte sig tilbage i stolen og følge forløbet. Nu lejer man to (eller flere) video-film, og ser dem på under to timer i alt ved at spole forbi de døde perioder, eller man zapper rundt mellem de mange forskellige tv-kanaler - på det fjernsyn, man nu langt oftere har for sig selv - for hele tiden at finde det mest underholdende og engagerende. Ved hjælp af fjernkontrollen er det én selv, der styrer og dirigerer hele forløbet, og bestemmer hvor lang tid, ting skal tage, ikke filmens instruktør, biografens operatør eller fjernsynsprogram-mets producer. Hver enkelt lille oplevelse skal hele tiden konkurrere med noget, der kan vise sig at være endnu mere fængende senere hen, og/eller som var det tidligere på videobåndet eller på en anden kanal. Måltidernes placering og længde er mere styret af de unge selv end før, og varigheden - *fast food* - er blevet kortere. Skoletimerne har imidlertid gennemgående samme længde som tidligere, og det er formentlig nogenlunde det samme, der foregår i timerne - og hovedsagelig med lærerne som de styrende. Resultatet er, at eleverne vil kede sig mere end tidligere, væ-

re mere urolige og blive mere rastløse. Denne bevægelse er formentlig accelereret i de sidste 10-15 år, men den har gjort sig gældende over et langt historisk forløb. Også i Gladsaxe var der fra 1979 til 1989 en øgning i den andel af de unge, der kedede sig i skolen og som skulkede af og til, til trods for at tendensen i øvrigt gik i retning af bedre skoleintegration i dette område i denne periode.

Unge, der keder sig, begår gennemgående mere kriminalitet end unge, der ikke keder sig. Formentlig er de faldende varighedsforventninger og elevernes hermed associerede større kedsomhed imidlertid en almen kulturforandring, der nok kan give øgede "disciplinproblemer" i skolen, men som ikke er af en sådan karakter, at den i sig selv øger de unges kriminalitet, hvis disse unge i øvrigt klarer sig godt i skolen, har det godt med deres forældre mv. Det tyder udviklingen da også på, idet det viser sig, at der er sket en stigning af unge, der keder sig i skolen, i alle kriminalitetsgrupper, såvel blandt de lovlydige som blandt gengangerne.

Det er dog stadig meget få af de lovlydige, der keder sig i skolen. Tidligere var det et mindretal blandt gengangerne - omkring hver tredje - men i 2005 er det omkring halvdelen. Man kunne have den formodning, at hvis den gruppe, der i øvrigt har svært ved skolen og som bl.a. af denne grund også ofte keder sig og begår kriminalitet, på grund af de kulturelle forandringer kommer til at kede sig endnu mere - så forstærker dette deres kriminalitet og gør det vanskeligere for dem og mere usandsynligt, at de holder op. Det kunne således være i det mindste en del af forklaringen på den øgede polarisering, og det forhold, at andelen af unge, der har begået relativt alvorlig kriminalitet, ikke er faldet.

Samlet set synes ændrede skoleforhold ikke at kunne forklare den stigende andel lovlydige unge, mens der synes at være et vist samsvar med udviklingen i andelen af unge, der har begået relativt alvorlig kriminalitet. Måske er den manglende formåen til at fortsætte en tidligere udvikling med stadig forbedrede rela-

tioner mellem de unge og deres skole/skolegang ligefrem en hovedforklaring på, at det heller ikke er lykkedes for samfundet at mindske andelen af unge, der begår relativt alvorlig kriminalitet. Samtlige gennemførte undersøgelser, men i særdeleshed en række analyser, der blev gennemført i forbindelse med undersøgelsen i Allerød i 1990,¹¹ viser, at tilknytning til skolen spiller en særligt stor rolle for forekomsten af relativt alvorlig kriminalitet. I Allerødundersøgelsen sammenfattes det på følgende måde efter forskellige kommentarer til forekomsten af "småkriminalitet": "Om børnene og de unge senere tager et skridt videre i deres kriminelle karriere - fra at begå småkriminalitet til at begå alvorlig kriminalitet - er i høj grad bestemt dels af forholdene i deres hidtidige liv, og dels af de ydre forhold, de aktuelt befinder sig under. Der er grund til at tro, at jo tidligere man har debuteret med kriminalitet - og jo mere disse første kriminelle forhold ikke har været udslag af rene tilfældigheder, men har haft deres baggrund i ydre forhold som især familiemæssige problemer - desto større risiko for at fortsætte den kriminelle karriere. Indirekte får de tidlige familiemæssige forhold på denne måde konsekvenser for det senere forløb. Af de aktuelle ydre forhold, er det imidlertid først og fremmest forholdene i skolerne, der har betydning for, om småkriminalitet udvikler sig til alvorlig kriminalitet. Jo mindre en skole formår at få børnene til at kunne lide at komme der; jo mindre den formår at afværge kedsomhed i timerne; jo mindre den formår at afhjælpe faglige problemer; jo mindre den formår at afhjælpe problemer eleverne imellem mv. - desto større risiko for, at nogle af eleverne ikke bare begår kriminalitet, men også alvorligere kriminalitet. En kriminalprævention, der sigter på ikke alene at mindske omfanget af børns og unges kriminalitet, men også at hindre en fortsat kriminel løbebane, bør som de centrale omdrejningspunkter have vilkårene for og i familierne (specielt for de yngste børn) og for og i skolerne (specielt for de ældste)."¹²

Det *organiserede* og strukturerede udbud af *fritidstilbud* til unge har en tilsigtet dobbeltfunktion. Det er meningen, at disse tilbud skal være tilbud i sig selv, dvs. være til for de unges egen skyld,

11 Flemming Balvig & Britta Kyvsgaard: *Allerødderne og kriminalitet. Ungdomsundersøgelsen i Allerød 1990*. København: Det Kriminalpræventive Råd, 1990, især s. 67-81.

12 s. 81.

men det er også meningen, at de skal være samfundets instrumenter til at styre, overvåge og kontrollere de unges liv. Sådan har det altid været, men den instrumentelle side har været meget fremtrædende de seneste årtier. Kriminalitetsforebyggelsesperspektivet ses således hyppigt fremhævet. Ansøgninger om penge til nye aktiviteter eller nye initiativer af privat eller offentligt organiseret karakter begrundes ofte eksplicit med, at de skal tjene til forebyggelse af unges kriminalitet.

Som helhed er der ikke de sidste 10-15 år sket nogen væsentlige forskydninger imellem andelen af unge, der er medlemmer af en eller flere af de foreninger mv., som udgør det organiserede fritidsudbud, men for de enkelte foreningstyper er der. Umiddelbart er der generelt ikke tale om tendenser som systematisk samvarierer med ungdomskriminalitetens udvikling. Det tætteste, man kommer, er et vist sammenfald med medlemskab af ungdomsklub, der steg fra 37 til 44 pct. fra 1989 til 1999, og igen er steget lidt - til 46 pct. - i 2005. Det samvarierer med den klare stigning i andelen af lovlydige unge i den første del af perioden og den beskedne - hvis overhovedet - i den sidste del.

Muligheden for, at ungdomsklubaktivitet kan have spillet en vis rolle, underbygges af nærmere analyser foretaget i såvel 1999 som i den aktuelle undersøgelse. Det viser sig i begge undersøgelser, at såvel medlemskab af ungdomsklub som den hyppighed, hvormed de unge kommer i disse klubber, har en sammenhæng med kriminalitet. Den er ikke voldsomt stærk, men den er der. Det endnu mere interessante er, at retningen for denne sammenhæng er forskellig for henholdsvis medlemskab og aktivitets-niveau. For medlemskab af ungdomsklub går sammenhængen i retning af, at medlemmer af ungdomsklubber er mere kriminelle end ikke-medlemmer, mens vi for den faktiske deltagelse finder, at de mere aktive er mindre kriminelle end de mindre aktive. Én mulig fortolkning af denne modsætning er, at det lykkes for ungdomsklubberne som institution i særlig grad at appellere til unge med problemer, og at motivere dem for medlemskab, men at dem, man så kan få til at

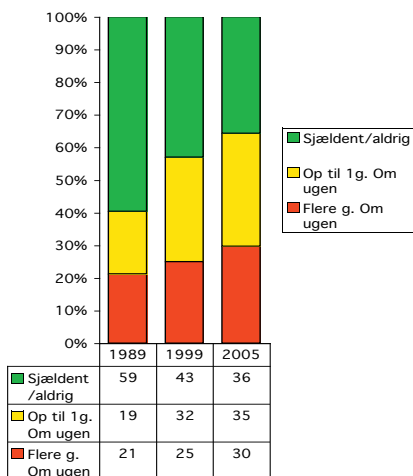
komme og i særlig grad være aktive, er de mindre "belastede" og "problematiske". En for ungdoms-klubberne endnu mere gunstig fortolkning er, at det lykkes for ungdomsklubberne som institution i særlig grad at appellere til unge med problemer, og i den udstrækning det så også lykkes at få dem til at komme i ungdomsklubben og deltage i så mange af ungdomsklubbens aktiviteter og arrangementer som muligt, har det en kriminalitetsforebyggende virkning over for disse unge. Det første - og identiske led - i disse fortolkninger forekommer meget sandsynlig. Der er i hvert fald ikke nogen grund til at tro, at det blotte medlemskab af en ungdomsklub skulle virke kriminalitetsbefordrende. Et salomonisk svar på det andet led - om det skyldes mangel på succes med at aktivere de særligt kriminalitetstruede medlemmer eller en mere eller mindre generel succes med at forebygge ungdomsklubmedlemmernes kriminalitet ved at gøre og holde dem aktive i klubberne - er et både/og. Det er muligvis endda ikke forkert. Ungdomsklubber kan være og er meget forskellige, og det lyder ikke usandsynligt, at der i virkelighedens verden findes klubber, for hvem den første fortolkning bedst beskriver klubbernes virksomhed, men også klubber, hvor det ser ud som om, man har en reel succes med sit kriminalpræventive arbejde.

Det såkaldt *uorganiserede fritidstilbud* i forhold til unge omfatter en stor mængde indbyrdes meget forskellige aktiviteter. Unge tilbringer en stor del af deres fritid sammen med andre unge, men de gør det ikke i større omfang end tidligere. De er heller ikke oftere hjemmefra om aftenen, snarere tværtimod. Det sidste skyldes formentlig, at deres værelser - som de nu praktisk talt alle sammen har - er blevet udrustet i langt videre omfang end før med elektroniske underholdningsanlæg - musikanlæg, fjernsyn, videoer - og først og fremmest: computere. Det sidste gør dog sandsynligvis alene en forskel for drengenes vedkommende. Dels er det indtil videre først og fremmest drengene, der bruger disse computere, og dels har det kun sammenhæng med den sociale kontekst i *drengenes* dagligdag. Jo mere drengene bruger computere, desto mindre er de sammen med kammerater. For pigerne

spiller det ingen særlig rolle for deres samvær med kammerater, hvor meget de bruger computer. For såvel drengene som pigerne er de jævnligt og hyppigere bruger af computere dog sjældnere hjemmefra om aftenen end de drenge eller piger, der næsten aldrig bruger computer.

I kriminalitetsmæssig sammenhæng har fokus traditionelt været på, hvor meget tid unge tilbringer (sammen) “på gaden”, en aktivitet der da også i sig selv har en stærk statistisk sammenhæng med forekomsten af kriminalitet. Figur 3.33. viser, at der siden 1989 er sket en markant og konsistent stigning i andelen af unge, der ofte er sammen med kammerater på gaden, ved grillbar, i butikscenter, kiosk el. lign., uden at de foretager sig noget bestemt. Udviklingen går altså på tværs af, hvad man skulle forvente, hvis det var dette forhold, der var drivkraften bag den øgede lovlydighed.

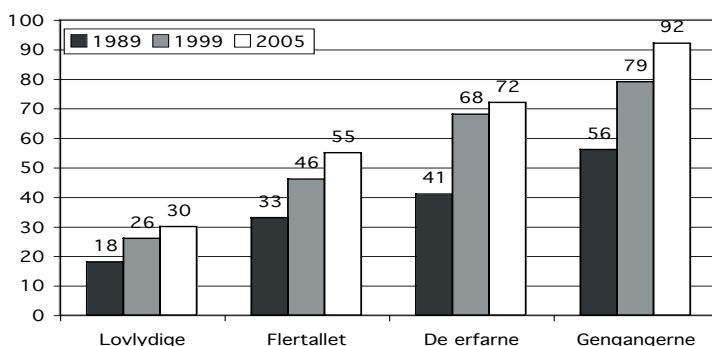
Figur 3.33. Procentfordeling vedrørende, hvor ofte de unge er sammen med kammerater på gaden, ved grillbar, i butikscenter, kiosk el. lign., uden at de foretager sig noget bestemt, 1989, 1999 og 2005 (hele landet)

Af figur 3.34. kan man se, at tendensen er generel. Der er således en vækst for alle kriminalitetsgrupper i, hvor stor en del af de

unge, der bruger tid “på gaden”, i butikscentre osv. Det er selve niveauet, der har ændret sig, uden at dette har haft kriminalitetsmæssige konsekvenser.

Figur 3.34. Procent unge i 1989, 1999 og 2005, som mindst en gang om ugen er sammen med deres kammerater på gaden, ved grillbar, i butikscentre, kiosk el. lign., uden at foretage sig noget bestemt, set i forhold til, hvor kriminelle de er (hele landet)

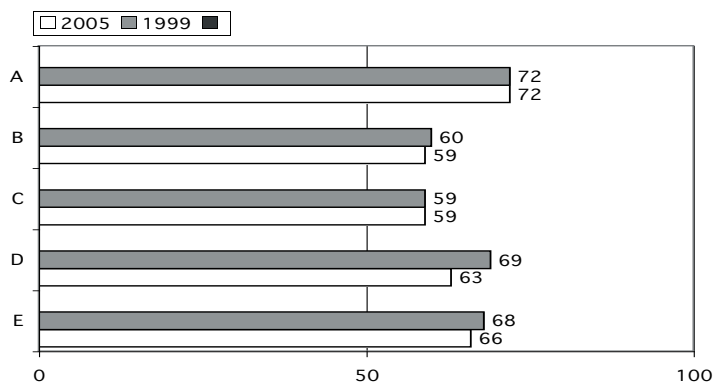

Det er dog også værd at bemærke sig, at selv om væksten i den “gadeorienterede” livsstil er generel, så har den især sat sig igennem over for de mest kriminelle, og er således en del af polariseringsbilledet. Man kan diskutere, hvordan man skal måle sådanne ændringer, men det fremgår af figur 3.34., at der blandt de lovlige er 15 pct. af dem, der ikke havde den mere “gadeorienterede” livsstil tidligere (1989), som nu (i 2005) har den. Blandt Flertallet er det 29 pct., blandt De erfarne 53 pct. og blandt Gengangerne hele 82 pct. Tendensen ligner til forveksling den, der blev konstateret for kedsomhed i skolen. Måske er kedsomhed i skolen og den “gadeorienterede” livsstil da også beslægtet med hinanden. Den “gadeorienterede” livsstil er en livsstil, hvor man samles i et “frit” rum. Her kan man i høj grad selv bestemme, hvad der skal ske, og man befinder sig i en situation, der ikke blot er dynamisk - f.eks. hvor nye mennesker kommer og går - men hvor man også kan håbe på, at der sker nye og uventede ting.

Unge tillægger deres fritid større betydning end nogensinde før, i hvert fald i det kvarte århundrede, der belyses af selvrapporteringsundersøgelserne. I Gladsaxe f.eks. er den andel af de unge, der er enige i påstanden "Det er i fritiden, livet skal leves", steget fra 58 pct. i 1979, over 87 pct. i 1989 og 88 pct. i 1999 til 92 pct. i 2005. På landsplan er den andel af de 14-15-årige unge, der mener, at det er i fritiden, livet skal leves, steget fra 84 pct. i 1989, over 90 pct. i 1999, til 94 pct. i 2005 - og den andel, der er helt enige fra 59 pct. til 67 pct. (65 pct. i 1999).

Trods denne større vægt på fritiden er der ikke sket nogen større ændringer i udbredelse af konkrete *fritidsproblemer*, altså problemer med at få tiden til at gå eller at få den til at slå til. Heller ikke graden af tilfredshed med kommunens eller skolernes udbud har ændret sig på nogen konsistent måde (jf. figur 3.35.).

Figur 3.35. De unges forhold i fritiden, 1999 og 2005 (hele landet)

- A: Procent, der ikke synes, der er noget, de gerne vil beskæftige sig med i deres fritid, som de ikke har mulighed for
- B: Procent, der ikke mener, at der laves for lidt i kommunen, man kan gå til i sin fritid
- C: Procent, der ikke mener, at skolerne interesserer sig for lidt for at lave noget, man kan bruge sin fritid til
- D: Procent, der sparer op af deres lommepenge
- E: Procent, der ville spare en del eller det meste op, hvis de fik 3.000 kr., som de selv måtte bestemme over, hvad de ville bruge til

På ét område, som vedrører den mere subjektive side af fritidslivet - det "indhold" de unge lægger i det, de foretager sig i deres fritid - er der sket en udvikling til den negative eller problematiske side. Der er således klart flere end tidligere, der giver udtryk for, at mange af de ting, de laver i deres fritid, gør de for at glemme deres problemer. I 1989 var det 16 pct., i 1999 24 pct. og i 2005 28 pct. Opfattelsen af fritiden som et flugtrum for problemer har tæt statistisk sammenhæng med kriminalitet og brugen af rus- og nydelsesmuligheder, men der er blevet flere i alle grupper af unge, også blandt de lovlydige, der har denne opfattelse. Måske skyldes det et mere kritisk syn på, hvad fritiden bruges til. På den ene side synes de unge mere end nogensinde, at fritiden er selve livet, på den anden - hvilket vi skal komme tilbage til - synes de unge også, at det at foretage sig noget, der kan være en til gavn i fremtiden, er vigtigere end nogensinde før. Ved forprøverne til undersøgelserne såvel i 1999 som i 2005 var der flere af de unge, der sagde, at de tit - bagefter - havde dårlig samvittighed over, at de foretog sig så lidt i deres fritid, underforstået: blot levede livet med kammeraterne, så videoer, spillede computer, gik i butikcentre osv. Det var samtidig svært for dem at forklare, hvad det egentlig så var, de skulle have gjort i stedet for, "for det med kammeraterne er jo også vigtigt".

For fremstillingen her er det centrale konstateringen af, at den øgede lovlydighed mv. ikke kan hævdes at bero på en mindskning af subjektivt oplevede fritidsproblemer. Den er sket på trods heraf. Bortset fra måske en vis betydning af ungdomsklubvirk-somheden er det i det hele taget svært at se ændrede fritidsforhold som dirigenten bag udviklingen i ungdomskriminaliteten.

Eftersom man sædvanligvis regner med, at kriminaliteten øges væsentligt år for år fra 12-13-års alderen og op til 16-17-års alderen, kunne det konstaterede kriminalitetsfald tænkes at skyldes, at årgangen af folkeskoleelever i 8. klasse gennemgående er yngre nu, end de var tidligere. Dette er imidlertid ikke tilfældet.

Aldersfordelingerne blandt de unge i 1989-undersøgelsen, 1999-undersøgelsen og undersøgelsen i 2005 ligner hinanden meget. Den lille forskel, som findes, går i den modsatte retning. 35 pct. af de unge var 15 år eller derover i 1989, 41 pct. i 1999 og 2005.

Alder er imidlertid ikke kun et spørgsmål om biologi. Det er også et spørgsmål om social position, og her har vi formentlig en del af løsningen på "mysteriet" om, hvorfor de unge i 2005, sammenlignet med tidligere, gennemgående skændes mere med deres forældre, har en mere "fleksibel" lovmoral, hyppigere går til fester mv. Man kan, næsten pr. definition, hævde, at dette betyder, at de unges samfundsmæssige alder er steget fra 1989 til 2005. De unge er blevet mere "voksne". De 14-15-årige i 2005 har en adfærd og befinder sig i en situation, der meget ligner de 15-16-åriges adfærd og situation for ti år siden. Af undersøgelsen i Allerød i 1989 (1990), hvori indgik såvel 7., 8. som 9. klasser, var der en klar tendens til, at med stigende alder skændtes de unge mere med forældrene, havde en mere "fleksibel" lovmoral osv. Forskelle i samme retning fremgår af 2005-undersøgelsen, men her er tallene dog ganske usikre, fordi det kun er enkelte 9. klasser på enkelte skoler, der kan sammenlignes med. Det er bemærkelsesværdigt, hvor direkte svarfordelingerne på en række af de nævnte områder for de 15-årige i 1989 ligner svarfordelingerne for de 14-årige i 2005.

At de biologisk set 14-15-årige generationer over tid er blevet samfundsmæssigt ældre, er en vigtig erkendelse for fortolkningen af tendenserne. Det betyder eksempelvis, at de fleste skænderier mv. i familien ikke nødvendigvis kan tages som udtryk for, at familien som sådan er blevet en mere problematisk institution, eller at de 14-15-åriges holdninger til lov og ret er udtryk for, at lovmoralen generelt er blevet mere flosset i kanten i det danske samfund. Det betyder alene, at den dominerende adfærd blandt voksne i samfundet, herunder blandt de biologisk set ældre teenagere, "blot" er blevet endnu mere dominerende ved at være

trængt længere ned i aldersgrupperne. Det uventede og særligt overraskende er, at denne voksengørelse af de unge ikke har medført, af de er blevet mere kriminelle, men at de tværtimod kriminalitetsmæssigt opfører sig, som om de var blevet yngre.

De overvejelser og analyser, der er foretaget i det forudgående, og som vedrører en række forhold, som har meget begrænset eller slet ingen betydning for ungdomskriminalitetens udvikling i Danmark de seneste årtier, er i meget høj grad overensstemmende med og ofte fuldstændig identiske med dem, der blev fremlagt og foretaget i forbindelse med undersøgelsen i 1999. Man kan generelt sige og konkludere, at analysen af udviklingen siden 1999 og af det indsamlede materiale i 2005 har bekræftet de tidligere. Det samme gør sig gældende med hensyn til den reelle hovedforklaring, der blev fremsat ved den tidligere undersøgelse, og som vi i det følgende skal udfolde nærmere.

Da man midt i 1980'erne, via tal fra den officielle kriminalstatistik, opdagede, at ungdomskriminaliteten tilsyneladende ikke længere steg, således som den indtil da havde gjort i hvert fald i et par årtier ifølge den officielle kriminalstatistik, var en af de centrale hypoteser, der blev formuleret blandt kriminologer, at det kunne hænge sammen med en disciplinerende virkning af de vaskeligere vilkår i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet for unge mennesker. Specielt sammenlignet med 1960'erne og de første år af 1970'erne var det blevet betydeligt vanskeligere at komme ind på en række uddannelsesinstitutioner, og ungdomsarbejdsløshed var igen blevet af en alvorlig størrelsesorden. Forældrenes funktion som uddannelsesmæssige og erhvervsmæssige rollemodeller var aftaget kraftigt, og formentlig også de konkrete muligheder forældrene havde for via "forbindelser" at skaffe deres afkom et arbejde eller - især - en uddannelses-plads. Samfundsudviklingen havde også gjort de unge betydeligt mere selektive og kritiske med hensyn til, hvilken uddannelse de ville have og hvilken slags arbejde. Antagelsen var, at denne samfunds-mæssige situation

med sin - trods de mindre årgange - skærpede konkurrence-situation om en god fremtid som voksen satte sig igennem over for de unge via normændringer, der tilsagde, at man skulle være mere påpasselig med sit liv. Kriminalitet, f.eks., ville kunne koste mere, uanset hvor meget drengestreger og hvor fristelsesbetonet det var, i forhold til tidligere, fordi det ville være et af de kriterier, der ville være afgørende for arbejdsgiveren, der kunne vælge og vrage.

Ud fra denne antagelse om en disciplinerende virkning på ungdomsadfærden af de strammere vilkår i uddannelsesinstitutionerne og på arbejdsmarkedet kunne man forvente, at det især sidst i 1990'erne og begyndelsen af det nye årtusinde ville have vendt igen. En økonomisk højkonjunktur har sat sig igennem. Også de stadigt mindskede årgange har bidraget til en væsentlig formindskelse af ungdomsarbejdsløsheden, og adgangskravene til en række uddannelser er blevet lempet.

Det kan ikke afvises, at den "krisedisciplinerende" antagelse faktisk havde sin berettigelse som forklaring eller en del af forklaringen på den faldende ungdomskriminalitet i 1980'erne, men den fortsatte stigning i andelen af lovlydige unge siden betyder, at den enten må suppleres eller modificeres.

De empiriske sammenligninger, der kan foretages mellem undersøgelserne i 1979, 1989, 1999 og 2005 tyder på, at den må modificeres fra en antagelse om "krisedisciplinering" til en antagelse om "fremtidsdisciplinering". Den mere generelle antagelse om "fremtids-disciplinering" går ud på, at unge i de seneste årtier er blevet mere og mere "frisat"; mere og mere overladt til at vælge deres eget liv og deres egen fremtid. Samtidig befinder de sig i en institution, uddannelsessystemet, som har udviklet sig til at være et stadigt mere afgørende stisystem for at nå derhen, hvor man gerne vil, det være sig med hensyn til overhovedet at få et arbejde som med hensyn til at få det arbejde, og den fremtidige tilværelse, man gerne vil have. I dette stisystem er gulvet, det

hele hviler på, blevet stadig hævet. Mere og mere af det, som man kunne forestille sig at beskæftige sig med, kræver længere og længere grunduddannelse.

I denne situation med større “frisathed” - og den større tilskyndelse, der ligger i denne situation til selv at gøre valg og overveje situationen såvel på kort som på langt sigt - og større sammenkobling af uddannelsessystem med fremtidsmuligheder - er det, at man kan forestille sig en “fremtids-disciplinerende” virkning. En større fokusering på de valg, man træffer i dagligdagen, på *fremtiden* (og derved disse valgs betydning for denne) og på *skolegangens* betydning som forbindelsesled mellem nutid og fremtid kan bewirke, at man i mindre grad vil løbe den risiko, der er forbundet med de umiddelbare nydelser - penge, spænding osv. - man umiddelbart kan få ud af kriminalitet.

Dette er en temmelig “egoistisk” antagelse. Det er ikke en antagelse om, at den større lovydighed kan forklares ved unges større respekt for, hvad der tilhører andre. Det er en antagelse om, at den større lovydighed kan forklares ved unges større op-tagethed af, hvad der er godt for dem selv.

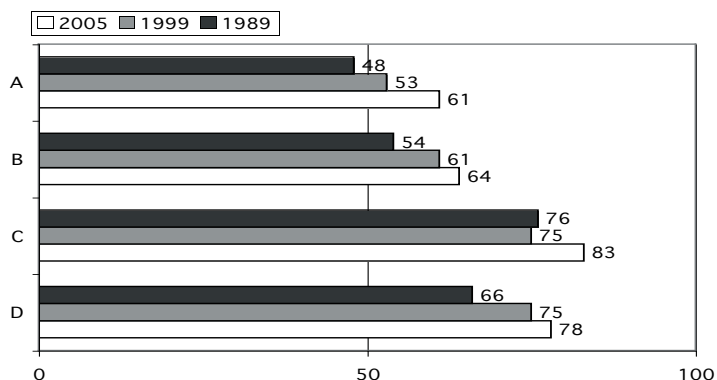
Under de diskussioner og samtaler med 8. klasser, der er blevet foretaget både før og efter undersøgelsen i såvel 1999 som i 2005 i forskellige dele af landet vedrørende hvorfor og hvorfor ikke, de begår forskellige former for lovovertrædelser, blev det klart, at forestillingen om “det ukrænkelige” og “det fælles” stadig eksisterer blandt unge mennesker. Hyppige henvisninger til, at “sådan noget gør man bare ikke”, at “det ville jo være forkert eller skrækkeligt over for dem, det går udover”, og “hvad ville der ikke ske, hvis vi alle sammen opførte os sådan mod hinanden” forekom. De unge så sjældent nogen kontrast mellem disse almene og principielle betragtninger og deres egen eventuelle kriminalitet, for her trådte alle mulige retfærdiggørelser - neutraliseringer

som det er blevet kaldt - i funktion: I dette konkrete tilfælde havde det været offerets egen skyld, det var en slags nødværge osv.

Sammenlignet med de omfattende forprøver, der blev gennemført i forbindelse med Gladsaxeundersøgelsen i 1979 og en anden undersøgelse i 1970'erne som vedrørte yngre menneskers egne forklaringer på, hvorfor de *ikke* havde begået forskellige former for lovovertrædelser, fremgår det imidlertid klart, at et andet sæt af begrundelser/forklaringer har vundet større udbredelse. Disse begrundelser/forklaringer giver mening i sammenhæng med en forståelse af unge i dag som mere rationelt (bevidst) vælgende og som mere selvfokuserende i den rationelle (bevidste) kalkule. "Det ville da være dumt af mig" er en kommentar, som i forskellige afskygninger ofte i de seneste undersøgelser kommer frem som et første bud på, hvorfor man ikke har begået forskellige former for kriminalitet. Først herefter kommer så, eventuelt, henvisninger til, at det da i øvrigt også er forbudt, vil være synd for offeret osv. Adspurgte om, hvorfor "det ville være dumt", kredser svarene om, at du jo kan blive opdaget, at det kan skade din fremtid, samt at du kan miste dine venner. Specielt nogle af drengene taler nærmest om tyverier som en spekulant taler om sine spekulationer: "Det ville være risikabelt; "Risikoen er for høj"; "Den risiko turde jeg godt løbe, hvis det skulle være" og "Det er et lavrisikoområde". Sidstnævnte karakteristik blev givet i en diskussion om tyverier fra tøj og tasker i omklædningsrum og på gange i skolerne.

I figur 3.36. er gengivet de unges syn på, hvad fremtid og skolegangens sammenhæng med fremtiden betyder for de unge i 2005 sammenlignet med de tidligere undersøgelser i 1989 og 1999. Set under ét er der tale om en klar dokumentation af, at unge er blevet mere fremtidsorienterede og mere fremtidsbevidste, specielt i deres syn på skolegangens betydning.

Figur 3.36. De unges forhold til fremtiden, 1989, 1999 og 2005 (hele landet)

A: Procent, der mener, at unge tænker for lidt på fremtiden

B: Procent, der mener, at skole og uddannelse er det vigtigste af alt, så længe man er ung

C: Procent, der mener, at den der ikke gør sit bedste i skolen, vil fortryde det senere i livet

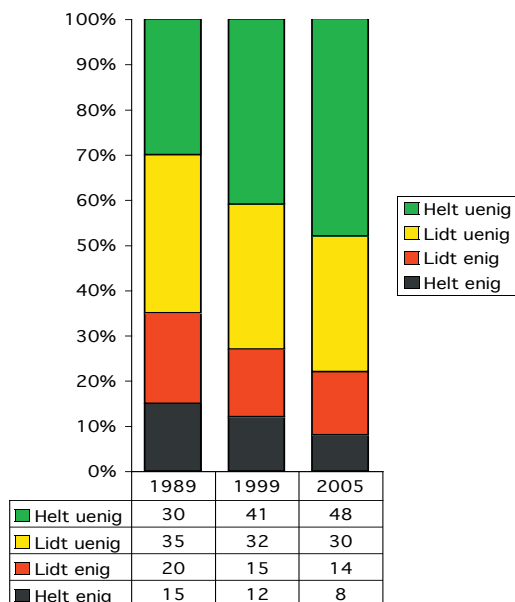
D: Procent, der er uenige i, at hvis man ikke har lyst, så er der ingen grund til at fortsætte i skolen

Der er eksempelvis over tid flere og flere der er uenige i påstanden: “Hvis man ikke har lyst, er der ingen grund til at fortsætte i skolen”. Her er der tale om en nærmest direkte “oversættelse” af, hvad der menes med “fremtidsdisciplinering, nemlig at man ikke bare lader sig styre af sin lyst, interesse og af hvad man her-og-nu synes er sjovt og spændende, men fastholder sig i det skoleforløb, der er broen til fremtiden og ens egen voksenverden. De “lyststyreres” forhold til skolegang er faldet fra godt en tredjedel i 1989 til mindre end hver fjerde i 2005. Den samlede fordeling af svarene på dette spørgsmål i de tre undersøgelser fremgår af figur 3.37.

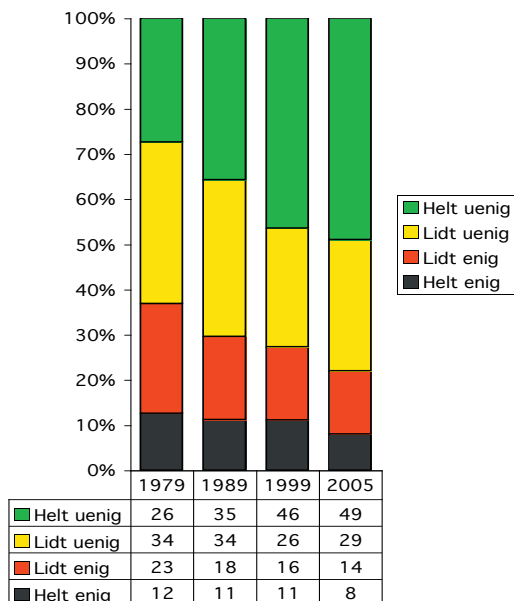
For Gladsaxes del kan vi følge udviklingen over hele perioden fra 1979 til 2005, og udviklingen i retning af større “fremtidsdiscipli-

nering” er i denne periode ret så markant, jf. figur 3.38. I 1979 var der 26 pct., der var *helt uenige* i påstanden om, at hvis man ikke havde lyst, så er der ingen grund til at fortsætte i skolen. I 1989 var denne andel vokset til 35 pct., i 1999 til 46 pct. og i 2005 er andelen helt oppe på 49 pct.

Figur 3.37. Procentfordeling vedrørende de unges grad af enighed i påstanden: “Hvis man ikke har lyst, er der ingen grund til at fortsætte i skolen”, 1989, 1999 og 2005 (hele landet)

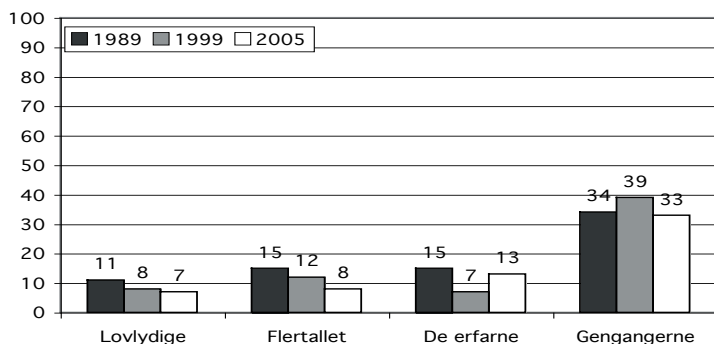

Figur 3.38. Procentfordeling vedrørende de unges grad af enighed i påstanden: “Hvis man ikke har lyst, er der ingen grund til at fortsætte i skolen” , 1979, 1989, 1999 og 2005 (Gldsaxe)

Sammenfattende fremtræder den øgede “fremtidsdisciplinering” som værende et centralt bud på den øgede lovlighed blandt unge de seneste årtier, den tiltagende polarisering med hensyn til kriminalitet og den formodede øgede ekskludering af hinanden i tilfælde af kriminalitet.

Figur 3.39. Procent af de unge i 1989, 1999 og 2005, som er helt enige i følgende påstand: "Hvis man ikke har lyst, er der ingen grund til at fortsætte i skolen", set i forhold til, hvor kriminelle de er (hele landet)

Sammenkoblingen af "fremtidsdisciplinering" og polarisering fremgår af figur 3.39. Såvel blandt de Lovlydige som blandt Flertallet er der nu færre end før, der er enige i påstanden om, at hvis man ikke har lyst, er der ingen grund til at fortsætte i skolen, mens der stort set er den samme andel blandt De erfarne og blandt Gengangerne.

Ekskluderingen og udstødningen af unge, der begår kriminalitet, har, efter samtalerne med de unge at dømme, stadig ofte i 2005 karakter af en moralsk ekskludering, hvor man ikke vil omgås nogen, der har gjort noget, der er forkert, men - som det også ligger indbygget i den selvfokuserende "fremtidsdisciplinering" - også ofte i tillæg til - eller primært - fordi man synes, de er "dumme", på samme måde som den succesfulde spekulant ikke har meget til overs for den kollega i branchen, der har spekuleret forkert, og har haft fiasko. Man vil ikke omgås eller forbindes med tabere.

Den fremvoksende "fremtidsdisciplinering" og de risikovurderende unge - det som i andre sammenhænge er blevet benævnt

den fremvoksende forhandlingsmoral - kan dog ikke være hele forklaringen. Det fremgår direkte af analyserne. Den forklarer både lidt for meget og lidt for lidt. Det forholder sig således ikke sådan, at alle kriminalitetsforskelle mellem de unge indbyrdes eller forskellene mellem 1989, 1999 og 2005 forsvinder, hvis vi holder graden af "fremtidsdisciplinering" konstant.

Mere teoretisk skulle vi heller ikke forvente, at det forholdt sig på den måde, for samtidig har vi jo også fundet, at unge er mere optaget af at have det sjovt og spændende end nogensinde før. Kriminalitet er en af de former for aktiviteter, der kan bruges til at skabe spænding, samvær samt grundlag - via penge eller de stjalne genstande - for at have det sjovt på anden vis. Hvis selve den moralske modstand mod at begå eksempelvis tyveri - forestillingen om, at man grundlæggende gør noget, der er forkert og/eller går udover andre - er blevet svækket, og disse tyverier samtidig ikke vurderes som udgørende nogen særlig risiko - samt, at de kan gennemføres uden nogen særlig anstrengelse - så *kunne* vi forvente, at der var blevet *flere* af dem.

Vurderingen er, at når der reelt er sket en stigning i lovlydigheden - især på tyveriområdet - i en periode med fremvoksende "fremtidsdisciplinering" og forhandlingsmoral, så skyldes det, at det er blevet mere og mere omkostningsfyldt og risikabelt at begå tyveri i de seneste årtier. Hermed menes helt konkret, at den gennemgående er mere besværligt, samt at den subjektivt oplevede opdagelsesrisiko er øget ved begåelse af tyverier. Samfundet holder i betydeligt højere grad tingene tættere ind til sig og holder et bedre øje med dem end før. Metoderne er videoovervågning, låse, hegn, alarmer, elektronisk mærkning, kæder, spejle, belysning, detektorer, sikkerhedstjek, vagter og meget andet. Samfundets forhold til sine ting - og sine medlemmer - er blevet langt mere kontrolleret. På denne måde bliver den øgede tekniske sikring altså også en del af forklaringen på, at et stigende antal unge er blevet lovlydige. En granskning af de mange specifikke former for tyveri, der er belyst i undersøgelserne, giver

tydelige indikationer på et samsvar mellem graden af teknisk sikring/overvågning, og hvornår denne er etableret, på den ene side og udviklingen i de relevante former for tyveri på den anden.

Afslutningsvis skal det om udviklingen fremhæves, at mens kombinationen af en stadig mere "frisat", "voksengjort" og "fremtidsdisciplineret" ungdom, der befinder sig i en stadigt mere kontrolleret og overvåget situation, formodes at være hovedforklaringen på, at stadigt flere unge har "afstået" fra typisk småkriminalitet i form af f.eks. butikstyverier og cykeltyverier, så har disse forhold ikke reduceret andelen af unge, der begår relativt alvorlig kriminalitet.

I forlængelse af de nævnte polariserings-, marginaliserings- og ekskluderings-tendenser kunne man måske endog hævde, at dette er prisen eller omkostningerne forbundet med den stigende andel lovlige unge, og at de processer, der forklarer eller forbinder de to udviklingstendenser, er de fra det sociale samvær så velkendte stigmatiserings- og syndebukprocesser.

Det er dog nok ikke hele historien, for derved overser man det grundlag, disse processer hviler på. Når antallet af relativt stærkt kriminelt belastede unge ikke er faldet, og måske endog er steget, skyldes det sandsynligvis især, at det ikke er lykkedes at reducere den andel af de unge, der ikke trives godt i skolen, for det er her den væsentligste katapult til en livsstil, som også i kriminalitetsmæssig sammenhæng, er risikabel, findes. Der er ikke blevet færre, der er ligeglade med eller som ikke bryder sig om at gå i skole, og ej heller er der blevet færre unge, der oplever alvorlige problemer med at klare sig fagligt i den danske folkeskole. I visse henseender er der blevet flere, der har et problematisk forhold til deres skolegang. At ændre på dette forhold må anses som værende såvel en af de største som vanskeligste udfordringer, hvis man også vil gøre noget ved den tungeste del af ungdomskriminaliteten: Den del af ungdomskriminaliteten, som kun begås af nogle få procent, men som tæller meget i det samlede billede,

fordi der er tale om en gruppe, der dels begår den mest alvorlige form for kriminalitet, og dels begår såvel denne som den mindre alvorlige hyppigst.

4. Ungdomskriminaliteten anno 2005

Ungdommen har det godt. Unge trives og klarer sig godt i skolen. Ungdommen trives i familien. Unge trives i fritiden. Unge har det godt med sig selv, de har det godt med deres venner og kammerater, og de har det godt med de voksne.

Disse påstande er uvidenskabelige, for det er selvfølgelig et spørgsmål om værdier og holdninger, hvad der betragtes som godt eller dårligt. Er det f.eks. godt eller dårligt, at langt de fleste 14-15-årige bor og lever sammen med såvel deres biologiske far som deres biologiske mor? Og så alligevel: Ud fra de kriterier, man typisk kan se fremført som kriterier for at have det godt med sig selv, have det godt med sine omgivelser og have det godt i og med det samfund og den tid, man befinder sig i, så har 14-15-årige unge anno 2005 det godt. Og omgivelserne og samfundet har det godt med dem.

En bred beskrivelse af en generation af unge kan ikke undgå at falde i en grøft. Det er vilkårene for den slags beskrivelser. Enten efterlader den en *for* idyllisk beskrivelse af unges problemer og problemer med unge, eller også efterlader den en *for* overdramatiseret betoning af dem. Det skyldes bl.a., at de begreber, man nødvendigvis *må* anvende for overhovedet at skrive/sige noget, vækker ganske bestemte associationer i enten den ene eller den anden retning. En "afbalanceret" beskrivelse er et godt formål at have for formidling af oplysninger om unges situation - men en utopi. For dog ikke ligefrem at fastholde det, der formidles, i den ene af grøfterne, kan man forsøge at prøve at springe lidt frem og tilbage mellem dem. Det er, hvad der er forsøgt i denne rapport, dels ved at variere betegnelserne og begreberne - herunder anvendelsen af citationstegn af og til - og dels ved at variere anskuelsesvinklerne.

I tabel 4.1.- 4.4. tegnes et portræt af de 14-15-årige i Danmark anno 2005. Det er tegnet fra den ene grøft, den grøft, hvor det man ser, er en ungdom domineret af unge, der til forveksling lign-

er dem, de fleste forældre og bedsteforældre til unge selv oplever, når de omgås deres *egne* børn og børnebørn. Det er sådan unge *er*, når man er tæt på dem, eller de er tæt på hinanden. *Flertallet* vel at mærke, unge som de er flest. Det er altså langt den bredeste af de to grøfter.

Portrættet er ment som et modstykke til det portræt af ungdommen, som træder ud af mediernes spalter, skærme og højttalere, og som på sin side er baggrunden for, at forældre, lærere og andre - herunder de unge selv - føler sig overbeviste om, at der blandt de børn og unge, de ikke kender, findes *rigtig* mange med *rigtig* store problemer, og som der er *rigtig* mange problemer med.

Tabel 4.1. Som unge flest 2005: De 14-15-åriges forhold i familien

FAMILIEN	
Bor hos deres biologiske far og mor	69%
Er hjemme de fleste aftener om ugen	74%
Spiser tit aftensmad sammen med forældrene	88%
Skal hjælpe til med rengøring, opvask o. lign.	91%
Skal altid sige derhjemme, hvor de er henne, når de er ude om aftenen	69%
Skal altid sige derhjemme, hvornår de kommer hjem, når de er ude om aftenen	63%
Synes den eller de voksne, de bor hos, tager sig god tid til at høre på dem, hvis de har noget, de gerne vil fortælle eller diskutere med dem	65%
Føler de har et godt forhold til deres far	76%
Føler de har et godt forhold til deres mor	80%

Forældrene til de fleste unge er ikke blevet skilt. De unge er hjemme de fleste aftener om ugen, spiser tit aftensmad med forældrene, hjælper til med forskellige gøremål. De unge synes, at de har et godt forhold til såvel deres far som mor.

Tabel 4.2. Som unge flest 2005: De 14-15-åriges forhold i skolen

SKOLEN	
Har altid gået på samme skole, som de går på nu	65%
Synes godt om at gå i skole	74%
Pjækker aldrig fra skole	66%
Aldrig nogensinde udsat for at blive drillet eller mobbet	58%
Er ikke inden for det seneste år blevet væk fra skole, fordi de var bange for at gå derhen på grund af andres drilleri, vold eller mobning	91%
Har et godt forhold til klassekammerater	90%
Mener, at så længe man er ung, er skole og uddannelse det vigtigste af alt	64%
Mener, at de, der ikke gør deres bedste i skolen, vil fortryde det senere i livet	83%
Mener man skal fortsætte i skolen, selv om man ikke har lyst	75%

De fleste 14-15-årige unge går på den skole, de altid har gået på siden børnehaveklassen eller 1. klasse. De kan godt lide at gå i skole, pjækker aldrig, mobber aldrig og har et godt forhold til deres klassekammerater. Skolen og skolearbejdet er meget vigtigt for dem.

Tabel 4.3. Som unge flest 2005: De 14-15-åriges forhold i fritiden

FRITIDEN	
Synes ikke der er noget, de gerne vil beskæftige sig med i deres fritid, som de ikke har mulighed for	72%
Mener ikke der laves for lidt i kommunen, man kan gå til i sin fritid	59%
Mener ikke, at skolerne interesserer sig for lidt for at lave noget, man kan bruge sin fritid til	59%
Sparer op af lommepenge	63%
Ville spare en del eller det mest af det op, hvis de fik 10.000 kr., som de selv måtte bestemme over, hvad de ville bruge til	66%
Mener man skal sørge for at bruge sin fritid til at lære noget, man kan bruge senere hen	57%
Ryger aldrig tobak	81%
Drikker sig sjældent eller aldrig fuld	70%
Har aldrig prøvet at ryge hash	86%

De fleste unge beskæftiger sig med det i deres fritid, som de gerne vil. De er meget sammen med kammerater/venner og har det godt med dem. De ryger ikke, drikker sig sjældent eller aldrig fulde, og har aldrig prøvet narkotika.

Tabel 4.4. Som unge flest 2005...: De 14-15-åriges holdninger til livet

LIVET	
Mener, at når noget er forbudt ved lov, så skal man rette sig efter det	80%
Mener ikke det er sejt at være rocker	93%
Føler sig sjældent eller aldrig utryg ved at færdes på steder uden for eget boligområde, når det er mørkt	54%
Mener, at man skal tage meget hensyn til de voksnes råd	75%
Er ikke enige i mottoet "Lev stærkt, dø ung!"	77%
Mener, at det vigtigste for unge er at tænke på fremtiden	73%
Føler, at de har meget selvtillid eller at deres selvtillid er OK	67%
Har følt sig veloplagt og fuld af liv en del af tiden, det meste af tiden eller hele tiden de sidste 4 uger	78%
Har følt sig lykkelig en del af tiden, det meste af tiden eller hele tiden de sidste 4 uger	80%

De fleste unge mener, at når noget er forbudt ved lov, så skal man rette sig efter det. De mener, man skal lytte til voksnes råd. Deres selvtillid mangler ikke noget, og de føler sig ofte veloplagte, fulde af liv og lykkelige.

Det er vigtigt ikke at overse eller glemme, hvordan de fleste unge er og har det, uanset at nyhedsværdien heraf er lav. Eller rettere, det vigtige er ikke at tænke på dem som dem, for ingen af de 14-15-årige unge anno 2005 overhovedet har alle de 36 karakteristika, der er tegnet op i de fire tabeller, og hvad der er endnu mere væsentligt, og som er det, der gør det umuligt at klassificere og opdele unge i forskellige grupper, bl.a. med hensyn til kriminalitet: *Der er heller ikke nogen af de unge, der ikke har nogen af dem.*

Man kunne imidlertid hævde, at det kriminologisk set er uinteressant, at flertallet af unge trives, har det godt i deres familier mv., for det er jo ikke disse unge, der begår (alvorlig) kriminalitet? Men det er lige præcis det, der gør flertallets situation kriminologisk interessant. Kort kan det udtrykkes på følgende måde i fire sætninger:

- De fleste unge trives og har det godt i deres forhold til familie og skole.
- De fleste unge begår ikke kriminalitet, i hvert fald ikke særlig alvorlig kriminalitet.
- De fleste unge begår ikke kriminalitet, *fordi* de trives, og har det godt i deres familie og skole.
- Når de fleste unge ikke begår kriminalitet, så betyder det, at de fleste unge trives (bedre) med sig selv og i deres familie og skole.

Den sidstnævnte påstand - om konsekvenserne af at begå eller afstå fra kriminalitet - kan ikke sandsynliggøres, endsige bevises, ud fra det foreliggende undersøgelsesmateriale, men den er solidt forankret i resultaterne af mange andre undersøgelser, herunder den første Gladsaxeundersøgelse fra 1979.

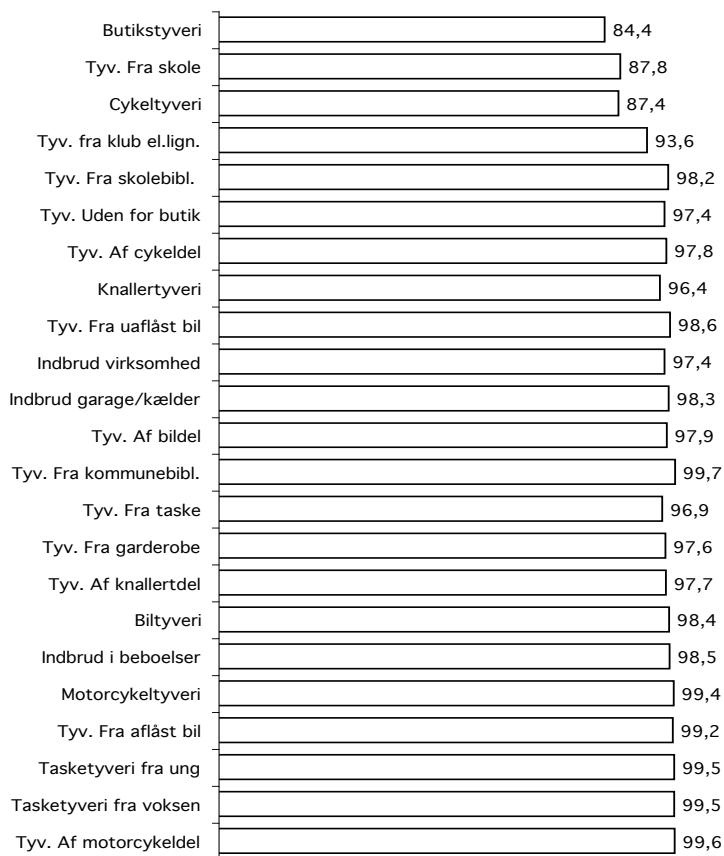
Den første påstand er sandsynliggjort i ovenstående tabeller og i øvrigt i alt, hvad der er foretaget af ungdomsundersøgelser overhovedet. Gladsaxe, Allerød og de nordjyske landdistrikter er ikke

tre specielle smørhuller for 14-15-årige unge i Danmark. Her lever unge, som unge lever flest. Og de 36 karakteristika, der er trukket frem vedrørende unges forhold til familie, fritid osv., er hverken de eneste eller specielt skævt udvalgte. De giver et rimeligt billede af, hvordan det er.

Påstanden om, at de fleste unge ikke begår kriminalitet er mere problematisk. I hvert fald kræver den en præcisering. Hvis man med "kriminalitet" mener alle mulige former for strafbare handlinger, er den givetvis ikke korrekt. Hvis man f.eks. tager færdselslovovertrædelser, piratkopiering og sort arbejde med, holder den givetvis ikke. Her vil det efter al sandsynlighed stadig være nærmest sandheden at mene, at de fleste unge begår kriminalitet. Det, der hævdes at være dækning for, er, at de fleste unge aldrig eller meget sjældent begår de typiske og "klassiske" former for traditionel straffelovskriminalitet, dvs. at de sjældent eller aldrig stjæler, slår, truer, røver eller sexkrænker andre.

Selv når vi tager alle former for tyveri med, er det mere end to ud af tre (69 pct.), der ikke en eneste gang inden for det seneste år har taget eller stjålet - eller forsøgt i undersøgelsen at tage eller stjæle - noget fra andre. For de 23 forskellige former for tyveri, der er spurgt om, er lovligheden lavest ved butikstyveri, hvor "kun" 84 pct. ikke har stjålet inden for det seneste år. 88 pct. har ikke stjålet cykler eller noget fra skolen, 94 pct. har ikke stjålet noget i klubber el. lign. For de resterende 19 tyverier har mere end 95 pct. *ikke* gjort det.

Figur 4.1. Procent unge i 2005, som ikke har begået forskellige former for tyveri seneste år forud for interviewtidspunktet (hele landet)

Hvad der ikke fremgår af figur 4.1., der alene omhandler tyveri, er, at 85 pct. ikke har lavet nogen form for hærværk, 89 pct. har ikke slået andre eller givet andre tæv, 90 pct. har ikke truet andre med tæv, 93 pct. har ikke lavet graffiti, 94 pct. har ikke haft en dolk eller en kniv med på steder, hvor dette var ulovligt, og 98 pct. har ikke alene eller sammen med andre truet nogen ved tvang eller forsøgt at tage noget, der ikke tilhørte dem. Mere end 99 pct. har ikke lavet eller forsøgt at lave "taskerøveri".

Tilbage er påstanden om, at den dominerende lovlydighed i meget høj grad har sin forankring og forklaring i flertallet af unges gode relationer til familie og skole. Det er for så vidt kriminologisk børnelærdom, dokumenteret i et meget stort antal undersøgelser verden over. Traditionelt drejer de store kriminologiske spørgsmål på dette felt sig ikke om, hvorvidt der er sådanne sammenhænge, men hvad det præcis er for processer og elementer sammenhængene består af. Alligevel skal kun det grundlæggende spørgsmål om sammenhæng eller ej tages op her. Samfund og samfundsforhold ændrer sig. Heller ikke på det kriminologiske område kan vi gå ud fra, at børnelærdom holder livet ud. Vi har profileret unge som mere og mere "frisatte", "voksne", "selvstændige" og "fremtidsdisciplinerede". Endvidere er det ikke i nutidens kriminalpolitiske klima god tone at tale om kriminalitetens mulige sociale årsager. I fokus er her forestillingen om "frie" individer, der vælger selv - og følgelig selv og personligt må tage det fulde ansvar for deres handlinger.

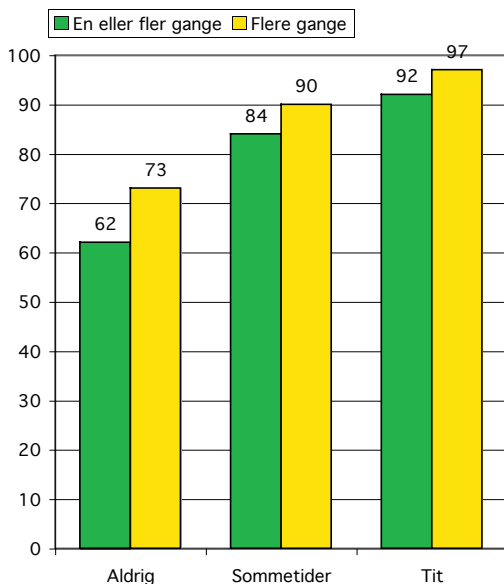
Der kan derfor være grund til anno 2005 at efterprøve spørgsmålet om kriminalitetens "sociale årsager", især: Betyder forhold i familie og skole noget for de 14-15-åriges lovlydighed? Det enkle svar er ja. Der findes anno 2005 meget stærke sammenhænge mellem de unges grad af lovlydighed og deres forhold i familie og skole. Som allerede antydnet i afsnit 3 findes de især ved relativ alvorlig kriminalitet, dvs. ved risikoen for kriminalitetsmæssigt at havne i gruppen af Erfarne eller Gengangere, og de findes især med sammenfattende indeks for forhold til og relation i familie og

skole. I det følgende illustreres, at de endog findes ved mere simpel kriminalitet set i forhold til konkrete enkeltstående aspekter ved de unges forhold i og til familie og skole.

Som nævnt oven for og som det fremgår af figur 4.1., har 86 pct. ikke stjålet i butikker inden for det seneste år forud for udspørgningstidspunktet. Af figur 4.2. kan man se en klar sammenhæng mellem de unges grad af lovlighed på dette område - der er det tyveriområde, hvor de unge er mest lovlige. For unge, der tit hygger sig sammen med deres forældre i weekenden, er det 92 pct., der ikke har stjålet i butikker, og 97 pct., der ikke har gjort det flere gange. For unge, der aldrig eller næsten aldrig hygger sig sammen med deres forældre i weekenden, er det "kun" 62 pct., der ikke har lavet butikstyveri, og "kun" 73 pct., der ikke har gjort det flere gange. Risikoen for at have stjålet i butikker flere gange øges altså med en faktor 9 - fra 3 til 27 pct. - når familiehyggen skrues ned fra det ofte forekommende til det næsten ikke forekommende.

For ikke at falde i den anden grøft og overfortolke og overvurdere sammenhængens størrelse og betydning, er det vigtigt at bemærke sig to forhold. For det første viser figur 4.2., at "den hyggelige familie" til trods for den stærke sammenhæng ikke er nogen 100 procent garant for unges lovlighed. Under de mest optimale familieforhold er der alligevel 8 pct., der har stjålet i butikker, og 3 pct. der har gjort det flere gange. For det andet viser det sig, at det under de mindst optimale forhold alligevel er langt hovedparten, der ikke har stjålet i butikker, 62 pct., og endnu flere, der ikke har gjort det flere gange, 73 pct.

Figur 4.2. Procent unge, som ikke har stjålet i butikker det seneste år, set i forhold til, hvor ofte de hygger sig med deres forældre i weekenden, 2005 (hele landet)

Det er også vigtigt at fremhæve, at det ikke er fuldstændig tilfældigt, hvilke familier de unge især har det godt i, og hvilke de har det mindre godt i. I betydelig udstrækning har det noget at gøre med forældrenes egen livssituation og indbyrdes forhold. Eksempelvis kan man af tabel 4.5. se, hvordan sammenhængen er mellem forskellige aspekter af de unges forhold til deres forældre (de voksne, de bor hos) på den ene side, og deres oplevelse af forældrenes økonomiske situation på den anden.

Tabel 4.5. Procent af de unge, der har forældre, der aldrig tager sig tid til at høre på dem mv., set i forhold til oplevelsen af forældrenes økonomiske situation, 2005 (hele landet)

Procent af de unge der tilkendegiver, at ...	"Har du indtryk af, at dine forældre (dem du bor hos) har økonomiske problemer?"		
	Klarer det godt økonomisk	Har sommetider problemer med at få pengene til at slå til	Ja, de har næsten altid problemer med at få pengene til at slå til
... de voksne, de bor hos, aldrig tager sig god tid til at høre på dem, hvis de har noget, de gerne vil fortælle eller diskutere med dem	4%	9%	16%
... de voksne, de bor hos, aldrig fortæller, hvad de har oplevet i dagens løb	14%	18%	21%
... deres forhold til deres far ikke er godt	19%	36%	51%
... deres forhold til deres mor ikke er godt	16%	28%	35%
... de tit skændes med de voksne, de bor hos, om at hjælpe til derhjemme	16%	27%	43%

Procent af de unge der tilkendegiver, at ...	"Har du indtryk af, at dine forældre (dem du bor hos) har økonomiske problemer?"		
	Klarer det godt økonomisk	Har sommetider problemer med at få pengene til at slå til	Ja, de har næsten altid problemer med at få pengene til at slå til
... de tit skændes med de voksne, de bor hos, om måden de taler til dem på	18%	29%	40%
... de tit skændes med de voksne, de bor hos, om hvordan de behandler deres ting	6%	11%	16%
... de tit skændes med de voksne, de bor hos, om hvor højt de spiller på radio, CD eller lignende	8%	13%	26%
... de aldrig hygger sig sammen med dem, de bor hos, på hverdage	9%	15%	26%
... de aldrig hygger sig sammen med dem, de bor hos, i weekender	11%	15%	28%
... de aldrig går ud sammen med de voksne, de bor hos, til noget (sport, biograf el.lign.) på hverdage	30%	35%	57%
... de aldrig går ud sammen med de voksne, de bor hos, til noget (sport, biograf el.lign.) i weekender	27%	33%	44%

Eksempelvis er det 11 pct. af de unge, hvis opfattelse er, at deres forældre klarer det godt økonomisk, der aldrig hygger sig med forældrene i weekenden; blandt de unge, der oplever, at forældrene sommetider har problemer med at få pengene til at slå til, er det 15 pct. - og blandt de 14-15-årige, der oplever, at forældrene næsten hele tiden har økonomiske problemer, er det 28 pct.

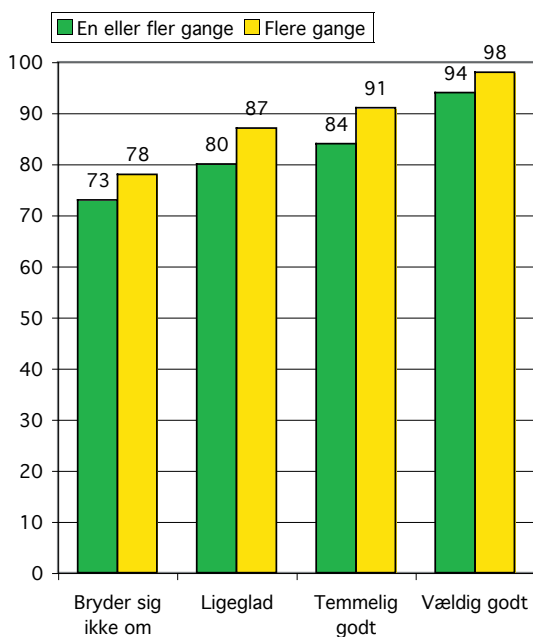
Figur 4.3. eksemplificerer de fuldstændigt parallelle forhold, der findes omkring sammenhængen mellem de unges grad af lovlighed på butikstyveriområdet og deres forhold til skolen. Eksempelvis har 98 pct. af de unge, der synes vældig godt om at gå i skole, ikke stjålet flere gange i butikker inden for det seneste år. For de unge, der ikke bryder sig om at gå i skole, er det "kun" 78 pct., der ikke har lavet butikstyveri.

Der findes meget betydelige forskelle såvel mellem klasser som mellem skoler med hensyn til, hvor mange elever, der synes godt om at gå i skole. To ud af tre synes vældig godt om at gå i skole i den klasse, hvor flest er positive, mens det i flere klasser ikke er nogen overhovedet. I flere klasser findes der overhovedet ikke elever, som decideret ikke bryder sig om at gå i skole, mens det er hver fjerde i den klasse, hvor der er flest. Mange af disse forskelle kan ikke forklares ved elevsammensætning el lign., men må bero på skolestruktur, pædagogik, lærere osv. Det er desværre uden for undersøgelsens rækkevidde at kunne belyse disse forhold nærmere.

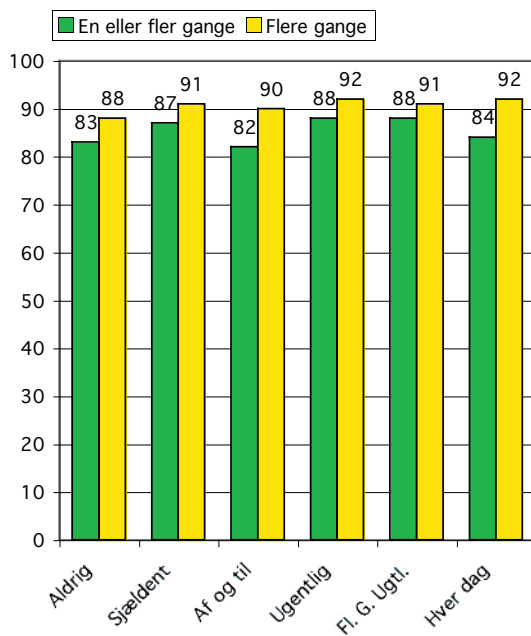
For at vise, at det stadigvæk - for unge anno 2005 - først og fremmest er forhold til familie og skole, det drejer sig om, og ikke forhold i fritiden, er der medtaget et eksempel herpå. Af figur 4.4. fremgår det således, at der ingen sammenhæng er mellem de unges grad af lovlighed med hensyn til at stjæle i butikker på den ene side, og det omfang i hvilken de dyrker foreningssport på den anden. Det er 83 pct. af de unge, der aldrig dyrker foreningssport,

der ikke har lavet butikstyveri - og det er stort set samme andel - 84 pct. - blandt de unge, der gør det dagligt.

Figur 4.3. Procent unge, som ikke har stjålet i butikker det seneste år, set i forhold til hvad de synes om at gå i skole, 2005 (hele landet)

Figur 4.4. Procent unge, som ikke har stjålet i butikker det seneste år, set i forhold til, hvor ofte de dyrker sport i foreninger, 2005 (hele landet)

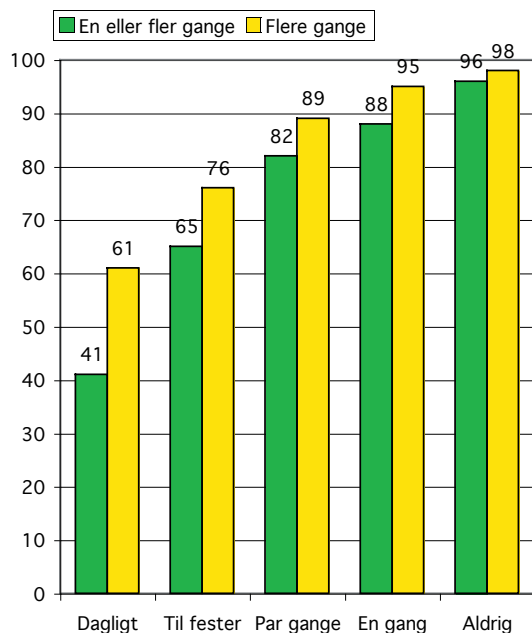

Det ville være en voldsom og pladskrævende opgave at gennemgå alle former for kriminalitet, også selv om vi indskrænkede os til de typiske former for relativ alvorlig traditionel straffelovskriminalitet. Vi ville givetvis få konkretiseret et og andet på denne måde, men gennemgående ville det være en overordentlig trivial opgave - og følgelig kedelig læsning. Det ville det være, fordi der eksisterer en stærk indbyrdes sammenhæng mellem forskellige former for (traditionel) straffelovskriminalitet. Det er disse indbyrdes stærke sammenhænge, der er hovedbegrundelsen for at anvende den typologi med opdeling i fire grupper efter lovlighed/kriminalitet, der har været den gennemgående i de

tidligere tilsvarende undersøgelser, og som også har været det i nærværende undersøgelse fra 2005.

Sammen med det perspektiv, der er anlagt på unges kriminalitet som udtryk for adfærd, der kan være skadelig for dem selv og virke “ekskluderende”, er det også disse sammenhænge, der kan berettiggere mere generelt at se på og fortolke de unges kriminalitet som risikoadfærd. Det vigtige bliver herved ikke det moralske element - at der er tale om mulig strafbar adfærd - men at der er tale om adfærd, der på kort eller længere sigt indebærer en betydelig risiko for at skade de unge selv socialt eller på anden vis.

Figur 4.5. Procent unge, som ikke har stjålet i butikker det seneste år, set i forhold til, hvor ofte de ryger tobak, 2005 (hele landet)

Det betimelige i at anskue de unges kriminalitet som risikoadfærd fremgår endvidere af den stærke sammenhæng som kriminalitet har med (andre) former for risikoadfærd, der ikke udmærker sig ved at være ulovlige som f.eks. tobaksrygning og stort alkoholforbrug. I figur 4.5 er disse sammenhænge illustreret ved sammenhængen mellem tobaksrygning og begåelse af butikstyveri. Blandt de unge, der aldrig har røget tobak, er det 4 pct., der har stjålet i butikker inden for det seneste år. Blandt de unge, der er daglige rygere, er det flertallet - hele 15 gange flere: 59 pct.

Som man næsten kan udlede heraf, og som nærmere analyser dokumenterer, er det således ikke alene vedrørende lovydighed og kriminalitet, de unges forhold til familie og skole, spiller en meget stor rolle, men vedrørende risikoadfærd som sådan. Der er heller ikke så megen tvivl om, hvordan en væsentlig del af den risikoadfærd, der ikke kan relateres til familie og skole, kan forklares: "Sig mig, hvem du omgås ...!" Det drejer sig selvfølgelig om kammerater og jævnaldrende, et centralt aspekt af de unges liv, der behandles i rapportens følgende og samtidig sidste afsnit.

5. Jævnaldrende og sociale overdrivelser

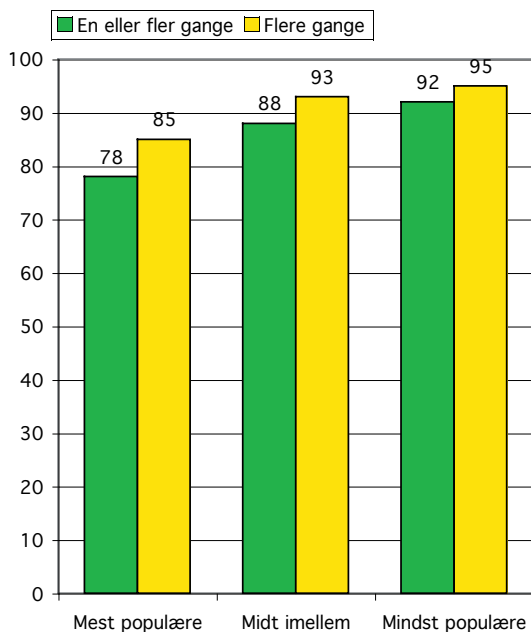
Hvem unge er kammerater med, hvordan de omgås disse kammerater, og hvordan de påvirkes af kammeraterne og andre jævnaldrende, kan ikke adskilles fra de unges forhold til og i familie og skole. Såvel direkte som indirekte øver de unges forhold til og i skole og familie en meget stor indflydelse på livet og betydningen af livet “ung og ung i mellem”.

Der findes dog også visse processer og forhold i “ung-til-ung-livet”, som ganske vist forstærkes og svækkes af forhold til og i familie og skole, men som tillige udøver en selvstændig indflydelse på forekomsten af lovydighed og risikoadfærd.

I 2005 var det et flertal af de unge, 53 pct., der mente, at kammeraternes mening som regel betød mere for dem end de voksnes. Det er første gang i serien af ungdomsundersøgelser, at gruppen af “kammeratorienterede” overstiger gruppen af “voksenorienterede”. I 1989 var det 43 pct. og i 1999 45 pct. I Gladsaxe, hvor vi kan følge udviklingen siden 1979, har andelen af 14-15-årige, der tilkendegiver, at kammeraternes mening som regel betyder mere for dem end de voksnes, udviklet sig på følgende måde: 1979: 37 pct., 1989: 43 pct., 1999: 45 pct. og 2005: 53 pct. - altså fra godt en tredjedel til over halvdelen i løbet af et kvart århundrede.

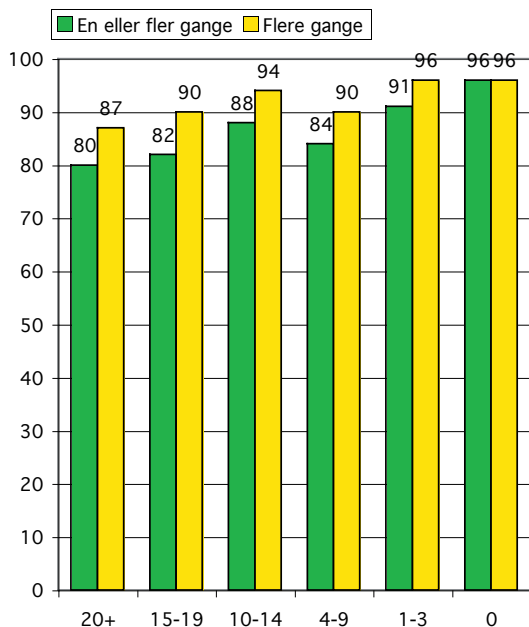
Samtidig er der en klar tendens til, at det generelt set opleves som statusgivende i forhold til kammeraterne at udøve risikoadfærd, som f.eks. at ryge, drikke sig fuld eller lave forskellige former for kriminalitet. En illustration heraf gives i figur 5.1., hvoraf det fremgår, at oplevelse af popularitet i klassen er forbundet med mindsket lovydighed på butikstyveriområdet. 8 pct. af de, der oplever sig som tilhørende den mindst populære tredjedel, har lavet butikstyveri det seneste år, mens det er næsten tre gange så mange blandt de 14-15-årige, der oplever sig som tilhørende den mest populære tredjedel, 22 pct.

Figur 5.1. Procent unge, som ikke har stjålet i butikker det seneste år, set i forhold til, hvor populære de synes, de er i klassen, 2005 (hele landet)

Det er vigtigt her at understrege, at det drejer sig om oplevet popularitet. Der vides i undersøgelsen ikke noget med sikkerhed om den *faktiske* eller reelle popularitet. Som et groft mål for faktisk popularitet, ikke blot i klassen, men blandt kammerater og jævnaldrende i mere bred forstand, kan man måske bruge antal modtagne SMS-beskeder, om end det måske lige så meget eller mere siger noget om ens synlighed eller centralitet i det sociale netværk. Under alle omstændigheder kan man registrere en lignende sammenhæng mellem modtagelse af SMS-beskeder og risikoadfærd som mellem oplevet popularitet i klassen og denne form for adfærd, jf. figur 5.2.

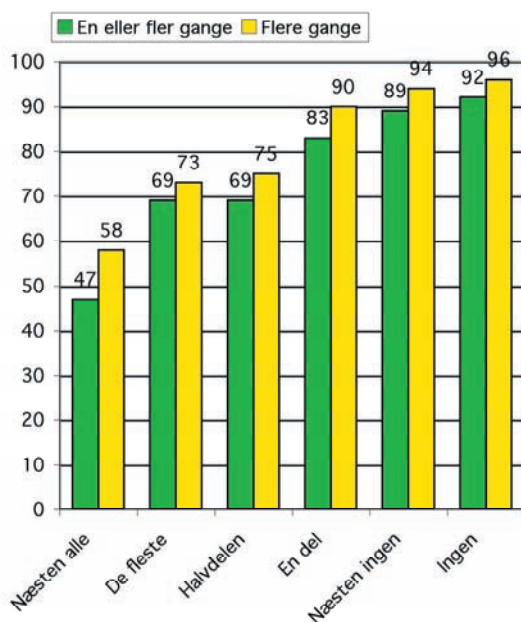
Figur 5.2. Procent unge, som ikke har stjålet i butikker det seneste år, set i forhold til, hvor mange SMS-beskeder de får i gennemsnit på en dag, 2005 (hele landet)

Oplevelse af popularitet er forbundet med at søge at leve op til de forestillinger, man har om, hvad det er dem, hvis mening man tillægger betydning - for de unge altså i høj grad "kammeraterne" - besidder. Det er derfor nærliggende at antage, at de, der laver kriminalitet, forestiller sig, at det er noget "kammeraterne" gør eller som kammeraterne i hvert fald på en eller måde betragter som godt, modigt, smart eller fortjenstfuldt. Figur 5.3. viser, at sådan forholder det sig også. Især blandt de unge, der forestiller sig, at butikstyveri er meget udbredt blandt jævnaldrende findes også mange, der selv har lavet butikstyveri. Blandt de, der fore-

stiller sig, at næsten alle deres jævnaldrende har lavet butikstyveri inden for det seneste år, er det over halvdelen, der også selv har gjort det (53 pct.). Det er fem gange så mange som blandt dem, der forestiller sig, at ingen eller næsten ingen har stjålet i butikker. Hvad vi registrerer her er selvfølgelig alene en sammenhæng. Vi kan ikke vide med sikkerhed, om sammenhængen er falsk eller betinget. Forudsat den ikke er falsk, må vi endvidere regne med, at den går begge veje. Der vil være en tendens til, at det man selv foretager sig, vurderes som værende mere udbredt end det som man ikke foretager sig.

Figur 5.3. Procent unge, som ikke har stjålet i butikker det seneste år, set i forhold til hvor mange jævnaldrende i kommunen de tror, har stjålet i butikker det seneste år, 2005 (hele landet)

Undersøgelsen giver ikke grundlag for nærmere at analysere sammenhængen mellem forestillinger om andres butikstyveri og egen butikstyveriadfærd. For en anden form for risikoadfærd, alkoholforbrug, er det derimod muligt direkte at sandsynliggøre, at "årsagssammenhængen" ikke kun er fra egen adfærd til forestillinger om andres, men også fra forestillinger om andres adfærd til egen adfærd. Det er således i undersøgelsen belyst, i hvilket omfang de unge inden for det seneste år har spillet fulde uden egentlig at have været det, og/eller drukket mere end de havde lyst til, fordi de følte sig presset til det. Her er der tale om en direkte måling af "presset adfærd". I alt er det 15 pct. af de 14-15-årige, der har ladet sig presse til disse former for adfærd i løbet af det seneste år forud for udspørgningstidspunktet. Der er ingen forskel mellem de tre geografiske områder i det omfang, hvori man har ladet sig presse, mens der er en klar forskel mellem drenge og piger i så henseende. Mens 10 pct. af drengene har ladet sig presse, er det dobbelt så mange - 21 pct. - af pigerne. En alternativ fortolkning af denne kønsforskel er, at den ikke afspejler en reel forskel, men at piger har været mere villige til at indrømme, at de har givet efter for et oplevet pres, end drengene har. I øvrigt findes der en række, måske ikke særligt overraskende, men under alle omstændigheder interessante forskelle mellem unge, der har ladet sig presse, og unge der ikke har det:

- Jo dårligere forhold til skolen og jo dårligere relation til familien, desto oftere har unge ladet sig presse. Blandt de, der synes godt om at gå i skole, har 14 pct. ladet sig presse over for 17 pct. af dem, der er ligeglade med at gå i skole og 21 pct. af dem, der decideret ikke bryder sig om det. Blandt de, der tilkendegiver at have et godt forhold til deres far, har 13 pct. ladet sig presse. Af dem, der beskriver forholdet som nogenlunde, er det 23 pct., og blandt dem, der beskriver forholdet til deres far som ikke godt, er det 25 pct. Tendenserne er tilsvarende omkring forholdet til mor. Særlig interessant er det, at hvor det er 13 pct. af de, der tilkendegiver, at de voksne, de bor hos, tit tager sig god tid til at høre på dem,

hvis de har noget de gerne vil fortælle eller diskutere, så er det 18 pct., hvor dette kun er tilfældet “sometider”, og hele 28 pct., hvor det aldrig er tilfældet. Tilsvarende tendenser findes i forhold til, om de unge plejer at fortælle de voksne, hvad de har oplevet, og om de voksne fortæller de unge, hvad *de* har oplevet i dagens løb.

- Graden af “fremtidsdisciplinering” og “fremtidsorientering” har en sammenhæng med, i hvilket omfang man har ladet sig presse. Færre af de “fremtidsdisciplinerede” og “fremtidsorienterede” har ladet sig presse. Eksempelvis har 18 pct. af de unge, der er helt uenige i, at skole og uddannelse er det vigtigste af alt, så længe man er ung, ladet sig presse. Blandt de, der er helt enige heri, er det 13 pct. (og 15 pct. blandt dem, der er lidt enige/lidt uenige).
- Overraskende nok er der ikke nogen specielt stærk sammenhæng med, hvor stor betydning man generelt tillægger kammeraternes mening. Ganske vist er det 20 procent af de unge, der erklærer sig helt enige i, at kammeraternes mening som regel betyder mere for dem end de voksnes, der har ladet sig presse, men blandt de lidt enige er det 16 pct., blandt de lidt uenige 12 pct. og blandt de helt uenige 15 pct.
- Unge, der er usikre på sig selv, og/eller usikre på deres jævnaldrende, har oftere ladet sig presse end andre. Blandt de unge, der føler, at deres selvtillid er dårlig eller kunne være bedre, er det 19 pct., der har ladet sig presse, mens det “kun” er 13 pct. blandt de unge, hvis selvtillid efter deres egen opfattelse er god eller i hvert fald ok. 19 pct. har ladet sig presse af de unge, der engang imellem føler sig holdt uden for af de andre i klassen, over for 14 pct. af de unge, hvor dette ikke er tilfældet. I forlængelse heraf har hele 32 pct. ladet sig presse af de unge, der oplever, at forholdet til deres klassekammerater er mindre godt eller direkte dårligt, mens det samme “kun” er tilfældet for 17 pct. af de, der oplever et tåleligt forhold til klassekammeraterne og 14 pct. af de, der oplever et godt forhold. Blandt de unge, der føler, at der findes nogen i deres klasse, der ville snyde dem, hvis de kunne komme til

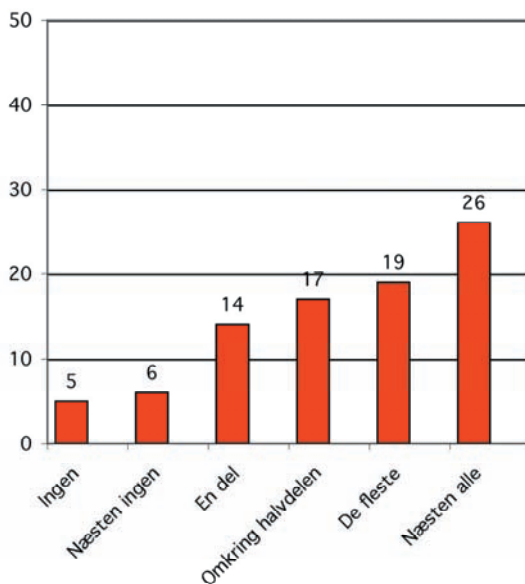
det, er det 18 pct., der har ladet sig presse, mens det er 11 pct. af dem, der ikke tror, nogen vil snyde dem.

- At lade sig presse er forbundet med at være i en situation, som man oplever som negativ. Der kan her både være tale om, at det, at man befinder sig i en problematisk/negativ situation (jf. også nogle af sammenhængene ovenfor) gør en mere sårbar for pres, og at man får det dårligt/ubehageligt af at have ladet sig presse. Blandt de unge, der overvældes af følelsen af, at de ikke ved, hvad de skal stille op med sig selv i deres fritid, har 22 pct. ladet sig presse, over for 14 pct., der ikke føler det på denne måde. 22 pct. af de, der tilkendegiver, at meget af det de laver i deres fritid, gør de for at glemme deres problemer, har ladet sig presse, mens det "kun" er 11 pct. af de, der er helt uenige i dette som beskrivelse af deres fritidsliv (18 pct. af dem, der er lidt uenige). Mere end hver fjerde af de unge, 28 pct., der på intet tidspunkt inden for de sidste fire uger forud for udspørgningstidspunktet har følt sig lykkelige, har følt sig presset. For de unge, der har følt sig lykkelig lidt af tiden, er det 17 pct., en del af tiden 19 pct., det meste af tiden 13 pct., og for de unge, der har følt sig lykkelige hele tiden, er det "kun" 10 pct., der har ladet sig presse.
- Af ganske stor betydning synes at være den sociale kontekst, man befinder sig i, specielt med hensyn til, om man fortrinsvis omgås nogen på ens egen alder eller ej. For de unge, der fortrinsvis har venner, der er ældre end dem selv, har næsten hver fjerde ladet sig presse - 23 pct. - mens det er 14 pct. af de, der har venner på samme alder som dem selv, og 12 pct. af de, der fortrinsvis har yngre venner.
- At der er en kobling til lovlydighed og kriminalitet, tyder det forhold på, at kun 7 pct. af de Lovlydige har ladet sig presse til at drikke mere, end de havde lyst til mv., mens det er godt hver femte af de unge, der har begået straffelovskriminalitet (21 pct.).
- Ud fra flere af de forudgående punkter kunne man forvente, at det ville være de unge, der oplevede sig som mindst populære, der især havde ladet sig presse, men det forholder sig

omvendt. Hver femte - 20 pct. - af de unge, der oplever sig som tilhørende den mest populære tredjedel i klassen, har ladet sig presse. Det har "kun" 12 pct. af de, der oplever sig som tilhørende den midterste tredjedel og 11 pct. af de, der oplever sig som tilhørende den mindst populære tredjedel. Dette tyder på, at en del netop har oplevet pres, og har givet efter for dette pres for at opnå popularitet, og at de forbundet hermed eller reelt har oplevet det at have drukket mere, end de havde lyst til mv., som noget, der har givet dem popularitet.

Et af de store spørgsmål er så, hvor de forventninger kommer fra, unge lader sig presse af og forsøger at leve op til, selv om de ofte har det dårligt med det. Figur 5.4. tyder på, at en af hovedkilderne er forestillingerne om, hvor mange af de andre, som man gerne vil accepteres af, som gør det. Jo flere af disse, man forestiller sig gør det, desto større pres oplever man, og desto større tilbøjelighed til at give efter for presset.

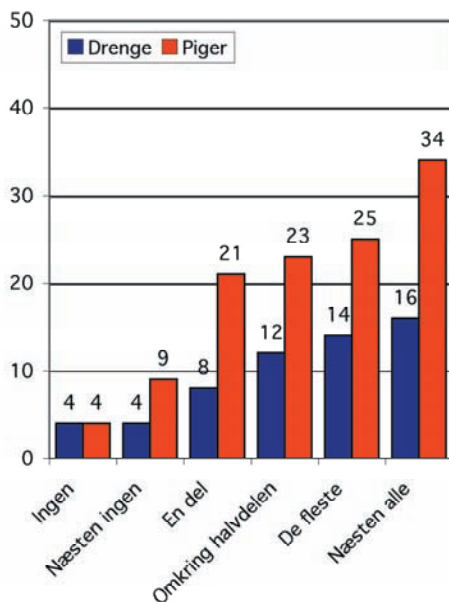
Figur 5.4. Procent unge, som har drukket mere, end de havde lyst til, og/eller spillet fuld selv om de ikke var det inden for det seneste år, set i forhold til, hvor mange af deres venner, de tror, drikker sig fulde mindst en gang om måneden, 2005 (hele landet)

Mens "kun" 5-6 pct. har ladet sig presse til at drikke mere, end de havde lyst til mv. blandt de unge, der forestiller sig, at ingen eller næsten ingen af deres venner drikker sig fulde mindst en gang om måneden, er det 14 pct. af dem, der forestiller sig, en del af deres venner gør det, 17 pct. af dem, der forestiller sig, halvdelen af deres venner gør det, 19 pct. af dem, der forestiller sig, de fleste af deres venner gør det og mere end hver fjerde - 26 pct. - af dem, der forestiller sig, at næsten alle deres venner gør det.

Den omtalte kønsforskel skyldes ikke, at piger forestiller sig, at flere af deres venner drikker sig fulde end drenge. Som det fremgår af figur 5.5., så tilkendegiver pigerne for alle niveauer af forestillinger om deres venner oftere end drengene at have ladet sig presse, bortset fra den situation, hvor de ikke tror, nogen af deres venner overhovedet drikker sig fulde mindst en gang om måneden.

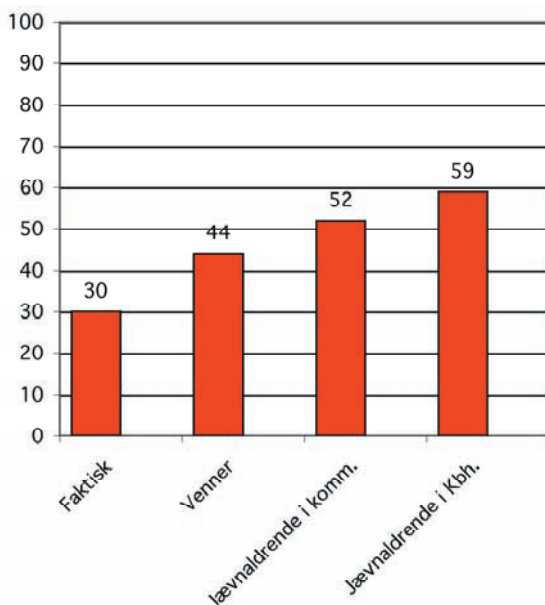
Figur 5.5. Procent drenge og piger, som har drukket mere, end de havde lyst til, og/eller spillet fuld selv om de ikke var det inden for det seneste år, set i forhold til, hvor mange af deres venner, de tror, drikker sig fulde mindst en gang om måneden, 2005 (hele landet)

Et projekt gennemført blandt unge i Ringsted har sat fokus på det for så vidt velkendte forhold, at de forestillinger unge har om andres unges risikoadfærd, ofte er præget af sociale overdrivelser.¹³ En social overdrivelse foreligger, når man tror, at der er flere, der mener eller gør bestemte ting, end det faktisk er tilfældet. Eventuelt kan der være tale om en flertalsmisforståelse, hvor man tror, at det er de fleste, der mener eller gør bestemte ting, hvor det i virkeligheden kun er de færreste, der mener eller gør det. Når der foreligger en social misforståelse, betyder det, at man prøver at leve op til et *fiktivt* pres.

Præcis som blandt de unge i Ringsted, viser der sig blandt de 14-15-årige i hele landet at eksistere betydelige sociale overdrivelser, når det drejer sig om alkoholforbrug, jf. figur 5.6.

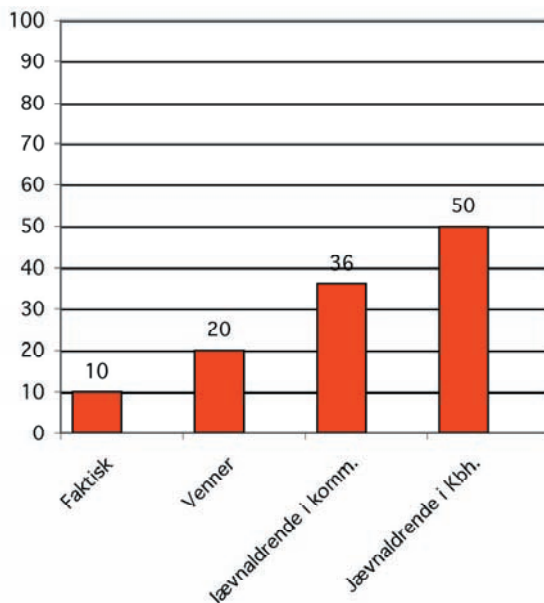
Figur 5.6. Procent unge, der drikker sig fulde mindst en gang om måneden samt de unges forestillinger om, hvor stor en procentdel af deres venner, jævnaldrende i kommunen og jævnaldrende i København, der gør det, 2005 (hele landet)

30 pct. af de 14-15-årige i 8. klasse drikker sig fulde mindst en gang om måneden. I og med, at vennerne fortrinsvis er jævnaldrende, ville det korrekte være, at de unge i gennemsnit forestillede sig, at det også var omkring 30 pct. af vennerne og omkring 30 pct. af de jævnaldrende i kommunen, der drak fulde mindst en gang om måneden. Imidlertid tror man, at det i gennemsnit er 44 pct. af vennerne og hele 52 pct. af de jævnaldrende i kommunen, altså op mod dobbelt så mange som det faktisk er tilfældet. Her er der tale om en egentlig flertalsmisforståelse. Man tror, at flertallet af de jævnaldrende drikker sig fulde, men det er faktisk "kun" et mindretal på mellem en fjerdedel og en tredjedel. For københavn-ske jævnaldrende forestiller de 14-15-årige sig, at det er endnu flere, hele 59 pct., der drikker sig fulde.

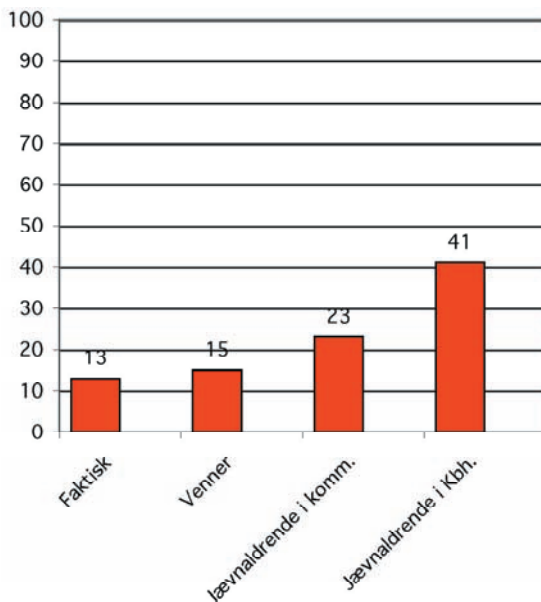
Også ved tobaksrygning har de 14-15-årige stærkt overdrevne forestillinger om, hvor mange (andre) unge, der ryger, jf. figur 5.7. 10 pct. af de 14-15-årige er daglige rygere, men de tror, at det drejer sig om dobbelt så mange af deres venner, 20 pct. Blandt de jævnaldrende i kommunen forestiller de sig, at mere end hver tredje ryger, 36 pct., og blandt de jævnaldrende i København halvdelen (50 pct.).

Figur 5.7. Procent unge, der ryger dagligt samt de unges forestillinger om, hvor stor en procent af deres venner, jævnaldrende i kommunen og jævnaldrende i København, der gør det, 2005 (hele landet)

For brug af narkotika viser det sig, at de har et forholdsvis realistisk billede af, hvor mange af deres venner, der har prøvet at ryge hash, jf. figur 5.8. 13 pct. har prøvet at ryge hash, mens man om vennerne forestiller sig, at det drejer sig om 15 pct. Derimod tror man, at det er næsten dobbelt så mange (23 pct.) blandt de jævnaldrende i kommunen, der har prøvet at ryge hash, og mere end tre gange så mange blandt jævnaldrende i København (41 pct.).

Figur 5.8. Procent unge, der har prøvet at ryge hash samt de unges forestillinger om, hvor stor en procent af deres venner, jævnaldrende i kommunen og jævnaldrende i København, der har prøvet det, 2005 (hele landet)

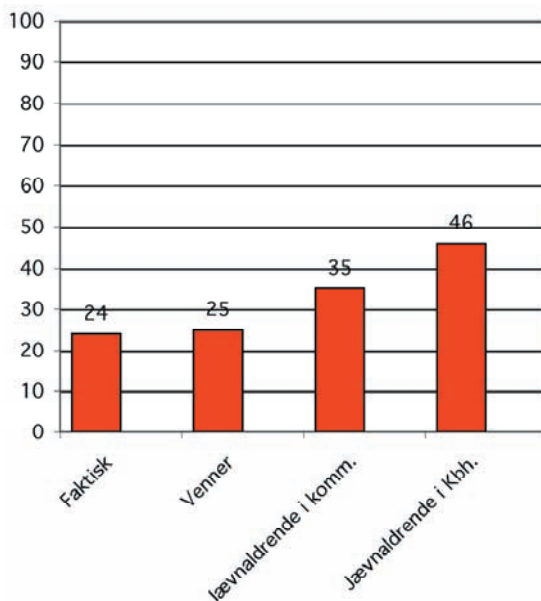

Udover mulige sociale overdrivelser i de ungers forestillinger vedrørende andres brug af rus- og nydelsesmidler, som også blev grundig kortlagt i Ringstedprojektet, er der i den aktuelle undersøgelse inddraget en række yderligere aktiviteter, hvor man har ment, det kunne være interessant at aflæse de unges forestillinger.

Det drejer sig bl.a. om seksuel adfærd. 14-15-års alderen er en alder, hvor et større antal unge gør deres første erfaringer med at gå i seng med nogen. Af de 14-15-årige i undersøgelsen, der skolemæssigt befinder sig i den sidste halvdel af 8. klasse, er det hver fjerde, 24 pct., der har prøvet det; af drengene er det 22 pct. og af pigerne 25 pct. Blandt de 14-årige i undersøgelsen har 19 pct. prøvet at være i seng med en anden, og blandt de 15-årige 29 pct. Det er flest i Gladsaxe, der har prøvet at være i seng med

nogen (29 pct.), og færrest i Allerød (16 pct.). I de nordjyske landdistrikter er det 24 pct.

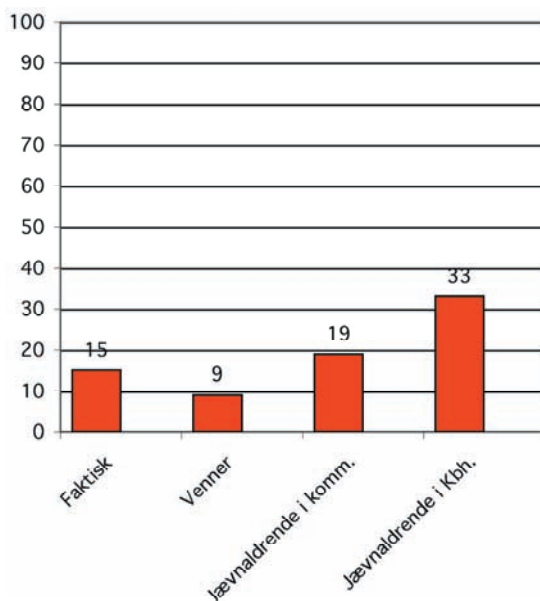
Figur 5.9. Procent unge, der har prøvet at gå i seng med nogen samt de unges forestillinger om, hvor stor en procent af deres venner, jævnaldrende i kommunen og jævnaldrende i København, der har prøvet det, 2005 (hele landet)

Figur 5.9. viser, at de unge synes at have et realistisk billede af, hvor mange af deres venner, der har prøvet at være i seng med nogen (25 pct.), hvorimod de har overdrevne forestillinger om jævnaldrende i kommunen (35 pct.) og jævnaldrende i København (46 pct.). Det realistiske billede af vennernes seksuelle erfaringer findes såvel hos drenge som hos piger, og såvel hos de 14-årige som hos de 15-årige. Geografisk findes det såvel i Gladsaxe som i de nordjyske landdistrikter, mens de unge i Allerød - hvor færrest som nævnt har prøvet at være i seng med nogen - forestiller sig, at en del flere af deres venner har prøvet det, end det faktisk er tilfældet.

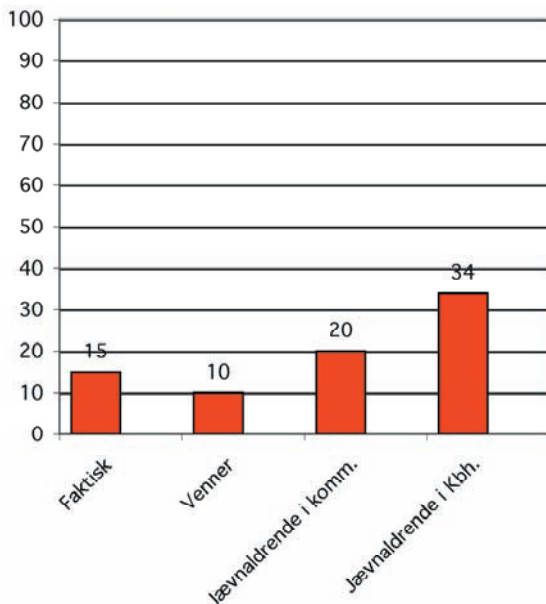
Undersøgelsen giver også mulighed for at vurdere den mulige forekomst af sociale overdrivelser vedrørende begåelse af to former for kriminalitet, butikstyveri og hærværk, jf. figur 5.10. og 5.11. Her viser det sig, at når det drejer sig om vennernes kriminalitet, så er forestillingerne snarere præget af sociale underdrivelser end overdrivelser. Man kender åbenbart ikke til, eller har i et vist omfang vanskeligt ved at se sine venner som kriminelle. 15 pct. har stjålet i en butik inden for det seneste år, men man tror "kun", det er 9 pct. af vennerne; 15 pct. har lavet hærværk, men man tror "kun", det er 10 pct. af vennerne. Flere fortolkninger er mulige, men tallene tyder i hvert fald på, at en del af de unge, der har lavet butikstyveri og/eller hærværk, ikke ligefrem praler med det eller overdriver deres aktiviteter på disse områder. Det kunne tyde på, at en større del af de 14-15-årige faktisk har det dårligt med at begå eller have begået disse former for kriminalitet, som begge hører til de mest udbredte, og som for en stor del er begået af unge, der i øvrigt ikke har begået andre former for kriminalitet. Formentlig ser en stor del af disse unge ikke sig selv som "kriminelle" (jf. også, at de ikke benævnes som sådan, men som Flertallet i den typologi der anvendes i nærværende rapport); de ønsker heller ikke at gøre det, og de ønsker heller ikke at andre gør det.

Figur 5.10. Procent unge, der det seneste år har stjålet noget i en butik samt de unges forestillinger om, hvor stor en procent af deres venner, jævnaldrende i kommunen og jævnaldrende i København, der har gjort det, 2005 (hele landet)

Sociale underdrivelser er der derimod ikke tale om, når det drejer sig om deres forestillinger om jævnaldrende. De 14-15-årige forestiller sig, at en del flere af deres jævnaldrende i kommunen, og i hvert fald i København, har lavet butikstyveri og/eller hærværk, end det faktisk er tilfældet. For de jævnaldrende i København forestiller de sig, at det er mere end dobbelt så mange, der har lavet butikstyveri og/eller hærværk, end det faktisk er tilfældet.

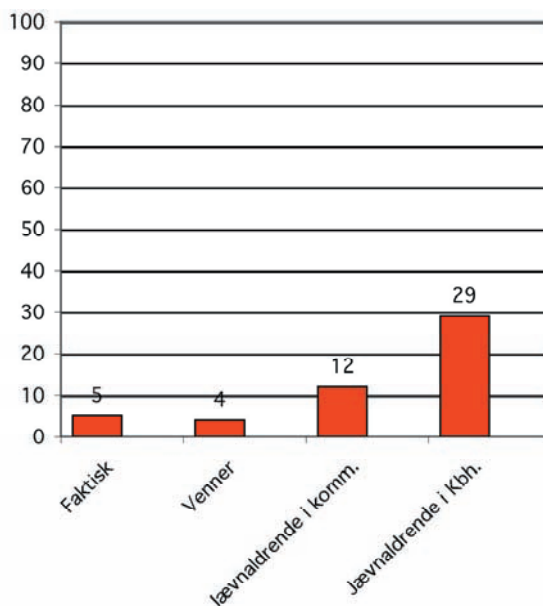
Figur 5.11. Procent unge, der det seneste år har lavet eller deltaget i at lave hærværk samt de unges forestillinger om, hvor stor en procent af deres venner, jævnaldrende i kommunen og jævnaldrende i København, der har gjort det, 2005 (hele landet)

Der er i undersøgelsen spurgt om yderligere tre former for kriminalitet og overgreb, men for disse er der ikke spurgt om forestillinger vedrørende, hvor mange, der har begået disse ting, men forestillinger om, hvor mange, der har været udsat for dem.

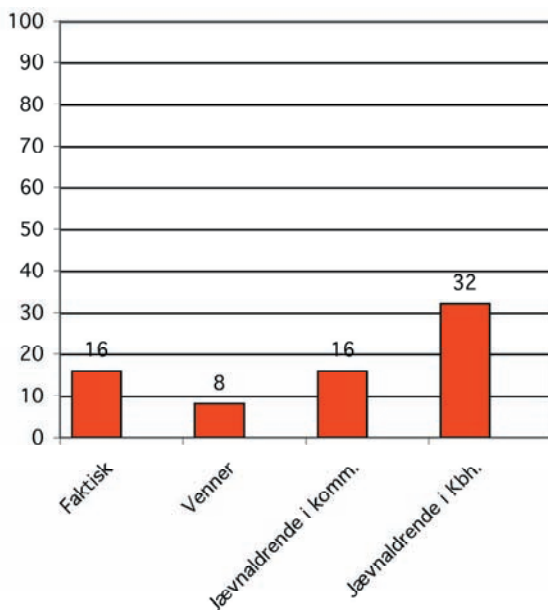
5 pct. har inden for det seneste år været udsat for, at andre unge har truet eller tvunget dem til at aflevere penge eller ting (røveri). Forestillingerne om, hvor mange af vennerne, der har været udsat, ligger på et realistisk niveau (4 pct.), mens forestillingerne om jævnaldrendes udsathed for denne form for kriminalitet er præget af betydelige sociale overdrivelser, jf. figur 5.12.

Figur 5.12. Procent unge, der det seneste år har været udsat for, at andre unge har truet eller tvunget dem til at aflevere penge eller ting samt de unges forestillinger om, hvor stor en procent af deres venner, jævnaldrende i kommunen og jævnaldrende i København, der har været det, 2005 (hele landet)

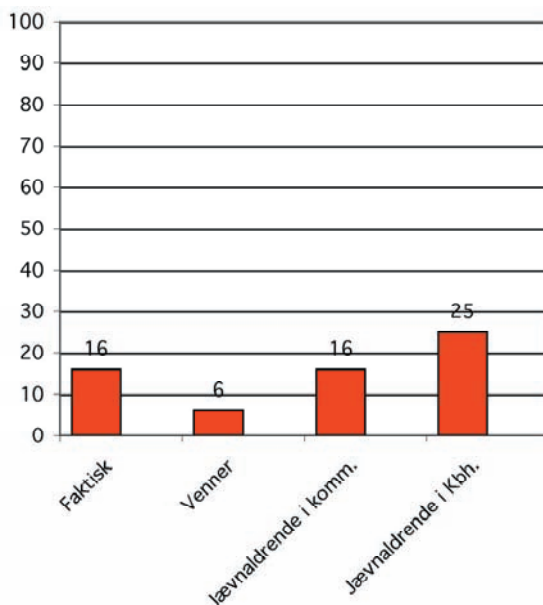
Der er store lighedspunkter mellem udsatheden for vold og udsatheden for mobning samt forestillingerne herom, jf. figur 5.13. og 5.14. For begge former for overgreb er det omkring 16 pct. af de 14-15-årige, der har været udsat inden for det seneste år. Man kunne forestille sig, at det i en større del af tilfældene har drejet sig om det samme overgreb, idet mobning jo bl.a. kan bestå i at slå eller tæve nogen (som er den måde "vold" er defineret på i det spørgsmål, der er stillet de unge). Udsatheden for vold og mobning har det tilfælles med de former for risikoadfærd mv., vi hidtil har set på, at forestillingerne vedrørende, hvor mange jævnaldrende i København, der har været udsat, er præget af sociale overdrivelser, mens den adskiller sig ved, at de jævnaldrendes udsathed i kommunen vurderes realistisk.

Figur 5.13. Procent unge, der det seneste år har været udsat for, at nogen har slået eller tævet dem samt de unges forestillinger om, hvor stor en procent af deres venner, jævnaldrende i kommunen og jævnaldrende i København, der har været det, 2005 (hele landet)

Særlig bemærkelsesværdig er de meget betydelige sociale underdrivelser, der eksisterer vedrørende vennernes udsathed for vold og mobning. De 14-15-årige forestiller sig, at 8 pct. af deres venner har været udsat for at blive slået eller tævet af andre unge det seneste år, hvilket kun er halvt så mange, som det faktisk er tilfældet. For mobningens vedkommende er det under det halve af, hvad der faktisk er tilfældet, 6 pct. Hvis mange unge går ret stille med dørene i forhold til deres venner med hensyn til deres "bedrifter" vedrørende butikstyveri og hærværk, så synes dette altså i endnu højere grad at gøre sig gældende vedrørende deres udsathed for især drilleri og mobning. Formentlig synes mange unge, at det er flot at blive udsat herfor. Det er ikke noget, der opleves som statusgivende. Man er måske bange for at blive set på som et pjok, som andre ikke gider have med at gøre.

Figur 5.14. Procent unge, der det seneste år er blevet mobbet eller drillet af klassekammerater, så de har haft lyst til at blive hjemme fra skole samt de unges forestillinger om, hvor stor en procent af deres venner, jævnaldrende i kommunen og jævnaldrende i København, der har det, 2005 (hele landet)

Hvor det specielt ved brug af rus- og nydelsesmidler synes åbenbart, at der findes et behov for nedbringelse af sociale overdrivelser, så synes det modsatte altså at være tilfældet for udsathedens for drilleri, mobning og fysiske overgreb fra andre unge. Det ville utvivlsomt være en lettelse for mange at finde ud af, at de ikke er de eneste, der har været udsat; nogle af vennerne har det også: næsten tre gange så mange som man tror. Og det ville være et grundlag for at tage problematikken op som et fælles problem, man i fællesskab kan gøre noget ved, frem for et individuelt personligt traume.

Når det drejer sig om de adfærdsmæssige konsekvenser af mulige ændringer af de unges forestillinger vedrørende hinandens kriminalitet (butikstyveri og hærværk), kunne man måske på baggrund af analyserne i indeværende afsnit umiddelbart forestille sig, at mere realistiske billeder snarere ville stimulere end nedbringe kriminaliteten, fordi vennernes kriminalitet undervurderes. Ville det ikke være bedre at lade de unge forblive i den overbevisning, at deres venner er mindre kriminelle end de faktisk er? Næppe, hvis den fortolkning, der er lagt til grund, og som i en vis udstrækning bygger på samtaler med de unge herom, gående ud på, at de unge har det dårligt, med det de har gjort. Præcis som ved udsathed kan et mere realistisk billede af vennernes kriminalitet dels betyde en lettelse og dels et grundlag for at forholde sig til, hvordan man kan undgå at foretage sig de ting, man ikke har eller får det godt med.

Samtidig forholder det sig således, at det faktisk er overdrivelser med hensyn til at begå kriminalitet, der gør sig gældende, når det drejer sig om de jævnaldrende. I bestemte situationer kan dette referencepunkt være det afgørende og udslagsgivende frem for venner, som man jo ikke altid er sammen med, og ofte, når man er sammen med dem, er det i en kontekst med andre jævnaldrende, f.eks. ved en fest.

Tabel 5.1. Procent unge, der har foretaget sig eller været udsat for forskellige aktiviteter samt den procent af de unge, der tror, at flertallet af deres jævnaldrende har foretaget sig, eller har været udsat for disse forhold, 2005 (hele landet)

	Så mange drejer det sig om	Så mange tror, at det er halvdelen eller flere af deres jævnaldrende
Drikker sig fuld mindst en gang om måneden	30%	63%
Ryger tobak dagligt	10%	39%
Har prøvet at ryge hash	13%	18%
Har været i seng med nogen	24%	36%
Har begået butikstyveri seneste år	15%	14%
Har lavet hærværk seneste år	15%	14%
Har været udsat for røveri seneste år	5%	6%
Har været udsat for vold seneste år	16%	9%
Har været udsat for mobning seneste år	16%	15%

Samtlige de adfærdsformer, der er belyst i undersøgelsen af de unge anno 2005, er mindretalsadfærd. I intet tilfælde drejer det sig om noget, de fleste unge har foretaget sig, eller som er blevet

foretaget mod dem. For de fleste adfærdsformers vedkommende drejer det sig tillige kun om en relativt lille minoritet, jf. oversigten i tabel 5.1. På den baggrund kan det være af særlig betydning, hvor mange, der ikke oplever det som minoritetsadfærd, men som noget de fleste foretager sig eller udsættes for, dvs. som majoritetsadfærd. Opleves eksempelvis butikstyveri som majoritetsadfærd, betyder det jo, at man føler, man skal gå mod strømmen, hvis man ikke også selv foretager sig den slags ting. Det viser sig, at hver syvende af de unge - 14 pct. - tror, at halvdelen eller flere af deres jævnaldrende i den kommune, hvor de bor, har lavet butikstyveri og/eller hærværk inden for det seneste år. Det må vel siges at være ganske mange i betragtning af, hvor langt det ligger fra virkelighedens verden. De gennemførte analyser, samt det forsøg, der var en del af projektet i Ringsted, giver grund til at formode, at kriminalitetsrisikoen for disse unge kunne nedsættes, hvis de kunne bibringes et mere realistisk billede af andre unges kriminalitet. 33 pct. af de unge, der tror, at halvdelen eller flere af deres jævnaldrende har lavet butikstyveri det seneste år, har selv lavet butikstyveri, over for 13 pct. af de unge, der tror, at det er mindre end halvdelen (jf. også figur 5.3.). For hærværk er de tilsvarende tal 28 og 13 pct.

I undersøgelsen i Ringsted indgik der et forsøg, hvor det viste sig muligt via en bestemt form for intervention, der blev anvendt i et kontrolleret eksperiment, at reducere de unges sociale overdrevelse og i kølvandet herpå reducere omfanget af deres risikoadfærd på forskellige områder, herunder deres kriminalitet. Nærværende undersøgelse gør det muligt at analysere, om man kan forestille sig tilsvarende effekter af at påvirke de unges indbyrdes forhold generelt, dvs. uden, at deres forestillinger nødvendigvis bringes i fokus. Der tænkes her på det forhold, de har til, og de forhold, der findes i den skoleklasse, de går i. Det er her, de 14-15-årige tilbringer en stor del af deres tid, og det er her, de omgås en stor del af deres jævnaldrende. Over halvdelen af de unge (56 pct.) tilkendegiver, at de fleste af deres venner og kammerater i det hele taget går i samme klasse som de selv. Kun mellem 1 og

2 pct. af de 14-15-årige synes ikke, at de har en eneste god ven i deres klasse.

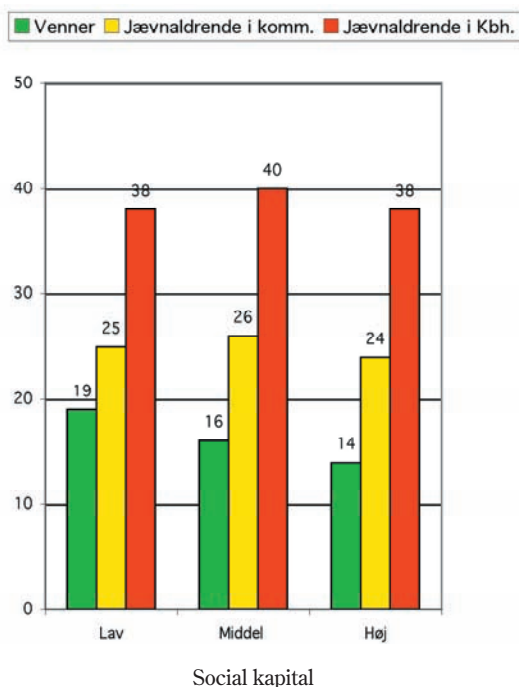
På denne baggrund kunne man forestille sig, at den sociale integration eller sociale kapital, der findes i en klasse, dels kunne influere på, hvilke forestillinger de har om hinanden - og især hvor korrekte eller ukorrekte disse er - og dels direkte eller herigennem på omfanget og karakteren af de unges risikoadfærd. Den sociale kapital er ikke en egenskab ved den enkelte elev i klassen, men ved klassen som sådan. Et højt niveau af social kapital betyder, at mange er indbyrdes venner, at man godt kan lide at være sammen med hinanden, at man er gode til at hjælpe hinanden, og rent faktisk hjælper hinanden, når man har brug for det, og at man kan stole på hinanden, og ikke snyder eller bagtaler hinanden. Den sociale kapital i en skoleklasse er en størrelse, der kan påvirkes af ydre omstændigheder, og givetvis også bliver det f.eks. af den pædagogik, der anvendes i undervisningen, og hvad en skole eller en lærer iværksætter eller foretager sig af sociale tiltag. Af særlig betydning kan man forestille sig, det vil være, i hvilken udstrækning eventuelle konflikter og problemer i en klasse tages op og løses, og hvordan dette sker. Den sociale kapital påvirkes selvfølgelig også af forhold som klassesammensætning o.lign., ligesom tilfældigheder kan sætte en god eller dårlig proces i gang.

Hypotesen er, at jo større den sociale kapital er i en skoleklasse, med hvad der heri ligger af større nærhed, kommunikation og støtte, desto mere realistisk kendskab til venners forestillinger og forventninger, dvs., at de sociale overdrivelser vedrørende disse venners involvering i forskellige former for risikoadfærd er mindre eller helt fraværende. I forlængelse heraf forventes det også, at risikoadfærd er mindre udbredt i disse klasser.

Figur 5.15. viser, at øget social kapital i den klasse en elev går i, følges af mindskede forestillinger om, hvor mange af vennerne, der på en eller anden måde har foretaget sig eller været udsat

for risikoadfærd. Tallene er gennemsnitstal for de ni former for adfærd, der er belyst i undersøgelsen.

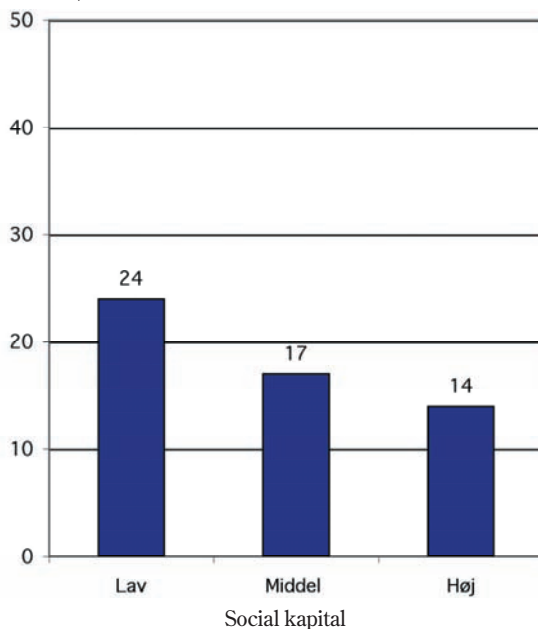
Figur 5.15. Gennemsnitsprocenter for, hvor stor en del af deres venner, jævnaldrende i kommunen og jævnaldrende i København som unge forestiller sig har foretaget eller været udsat for forskellige former for risikoadfærd, set i forhold til størrelsen af den sociale kapital i klassen, 2005 (hele landet)

I klasser med lav social kapital forestiller eleverne sig, at 19 pct. har været involveret, i klasser med middel kapital 16 pct. og i klasser med et højt niveau af social kapital 14 pct. Derimod er forestillingerne om jævnaldrende i kommunen og jævnaldrende i København upåvirket. Der er på denne måde ingen "ringvirkning" af de ændrede/anderledes forestillinger om vennerne.

Af figur 5.16. fremgår det, at også den faktiske involvering i risikoadfærd mindskes med øget social kapital. Hvor det i gennemsnit er næsten hver fjerde (24 pct.), der aktuelt eller inden for det seneste år har foretaget sig eller været udsat for risikoadfærd i klasser med lav social kapital, er det mindre end hver syvende (14 pct.) i klasser med høj social kapital.

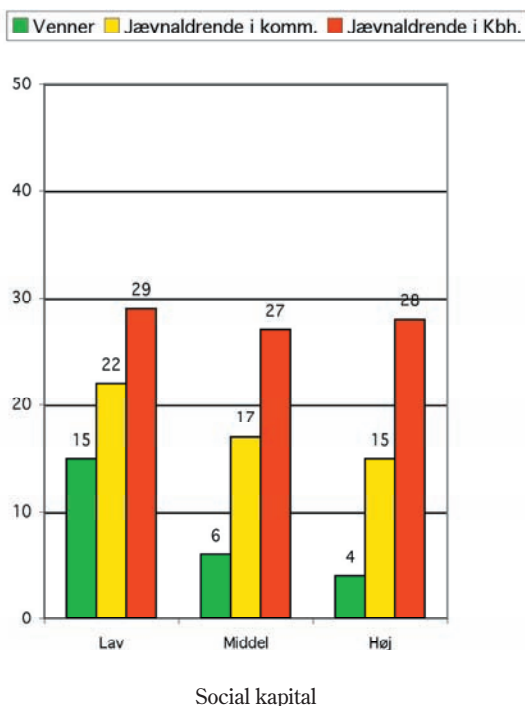
Figur 5.16. Gennemsnitsprocenter for, hvor stor en del af de unge, der har foretaget sig eller er blevet udsat for forskellige former for risikoadfærd, set i forhold til størrelsen af den sociale kapital i klassen, 2005 (hele landet)

De former for “risikoadfærd”, der er belyst, er af meget forskellig karakter, og der kommer da også en række nuanceringer og specifikationer frem, når man ser på dem hver for sig, ikke mindst med hensyn til “effekternes” størrelse. I den ene ende af spektret findes udsathed for mobning, jf. figur 5.17. og 5.18. Det skyldes formentlig mere end noget andet, at mobning er den form for risikoadfærd af dem, der er belyst, der mest direkte relaterer sig

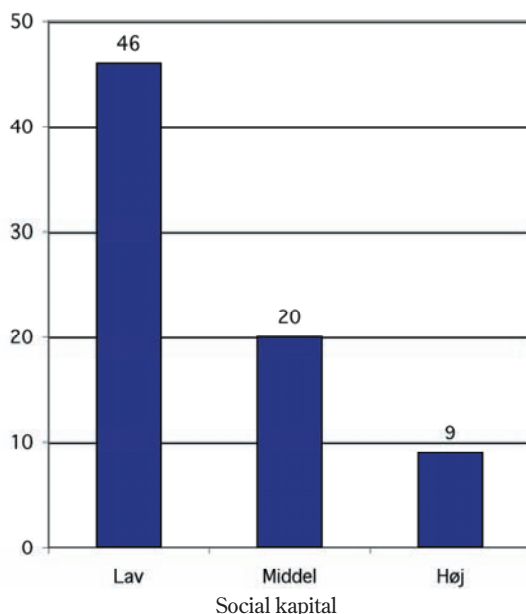
til klassen, og hvor megen af den form for adfærd næsten - men også kun næsten - pr. definition vil karakterisere en klasse med et lavt niveau af social kapital. Hvor de unge i klasser med lav social kapital forestiller sig, at 15 pct. af deres venner er blevet mobbet, er det 4 pct. i klasser med høj social kapital. Her kan der også registreres en "effekt" på forestillingerne om jævnaldrende i kommunen. Den er svagere, men den går i samme retning. Der er ingen "effekt" at spore på forestillingerne om københavnske unges udsathed for mobning, og det er der i øvrigt ikke for en eneste af de former for adfærd, der er belyst i undersøgelsen.

Figur 5.17. Procenter for, hvor stor en del af deres venner, jævnaldrende i kommunen og jævnaldrende i København, som unge forestiller sig været udsat for mobning seneste år, set i forhold til størrelsen af den sociale kapital i klassen, 2005 (hele landet)

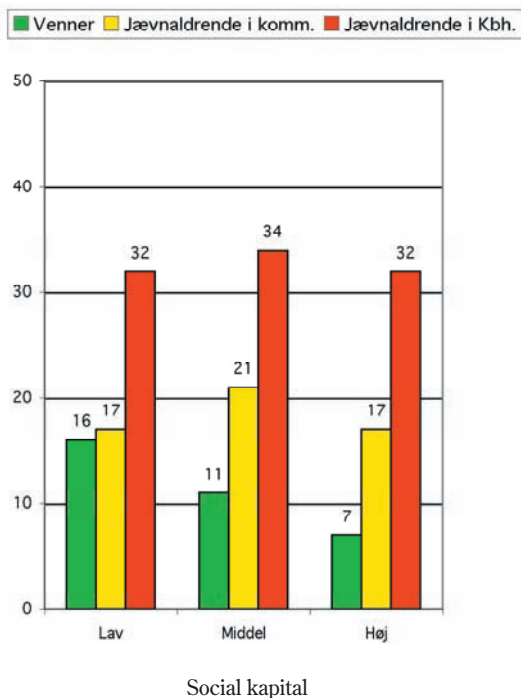
Næsten halvdelen i klasser med lav social kapital har været udsat for mobning inden for det seneste år, mens denne procent i klasser med et højt niveau af social kapital er nede på 9 pct.

Figur 5.18. Procenter for, hvor stor en del af de unge, der har været udsat for mobning inden for det seneste år, set i forhold til størrelsen af den sociale kapital i klassen, 2005 (hele landet)

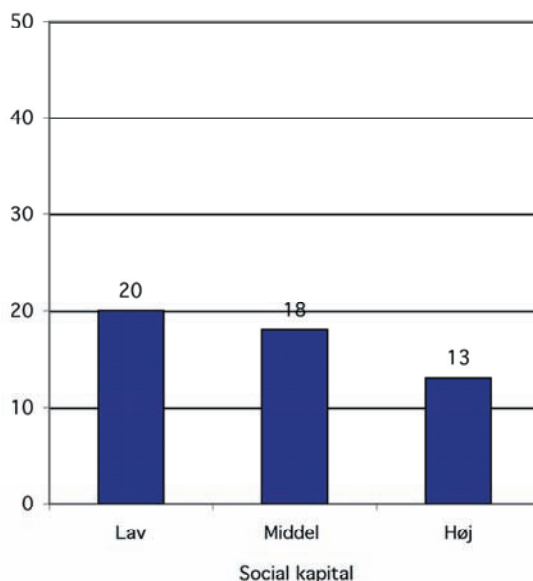
Eftersom fokus i dette afsnit i flere omgange har været på den mest udbredte form for tyveri blandt 14-15-årige unge, butikstyveri, skal de tilsvarende sammenhænge for denne form for risikoadfærd også gengives, se figur 5.19. og 5.20. Den strukturelle lighed er stor med resultaterne vedrørende mobning, men “effekternes” størrelse er mindre.

Figur 5.19. Procenter for, hvor stor en del af deres venner, jævnaldrende i kommunen og jævnaldrende i København, som unge forestiller sig har begået butikstyveri inden for det seneste år, set i forhold til størrelsen af den sociale kapital i klassen, 2005 (hele landet)

Hvor elever i klasser med lav social kapital forestiller sig, at 16 pct. af deres venner har lavet butikstyveri, er det 7 pct. i klasser med høj social kapital. Social kapital "indvirker" ikke på forestillingerne om omfanget af butikstyveri blandt jævnaldrende i kommunen. 20 pct. af de unge, der befinder sig i skoleklasser med et lavt niveau af social kapital, har lavet butikstyveri inden for det seneste år, mens denne procent er nede på 13 for unge i klasser med høj social kapital.

Figur 5.20. Procenter for, hvor stor en del af de unge, der har begået butikstyveri inden for det seneste år, set i forhold til størrelsen af den sociale kapital i klassen, 2005 (hele landet)

I den anden ende af spektret befinder alkohol sig. Her reduceres de sociale overdrivelser vedrørende, hvor ofte vennerne drikker sig fulde, nemlig ikke med øget social kapital. Forskellene er små, men de går faktisk i modsat retning af det umiddelbart forventede og af, hvad der har kunnet iagttages for andre former for risikoadfærd. Unge i klasser med lav social kapital forestiller sig i gennemsnit, at 37 pct. af deres venner drikker sig fulde mindst en gang om måneden. For unge i klasser med et middel niveau af social kapital er det 43 pct., og i klasser med et højt niveau af social kapital 44 pct. For forestillinger om jævnaldrende i kommunen er de tilsvarende procenter 50, 52 og 52, og for forestillinger om jævnaldrende i København 59, 60 og 58. Forklaringen kan være, at øget social kapital ledsages af, at klassekammeraterne også ser mere til hinanden uden for skoletiden, og bl.a. fester oftere sammen. Processen kan selvfølgelig også tænkes helt eller delvist at

gå den modsatte vej: Øget samvær uden for skoletiden, herunder fester, styrker den sociale kapital i klassen. I hvert fald synes unge i klasser med høj social kapital oftere at deltage i privatfester end unge i klasser med lav social kapital. Blandt de 14-15-årige unge i klasser med lav social kapital går 53 pct. til privatfest mindst en gang om måneden, for unge i klasser med et middel niveau af social kapital er det 60 pct. og blandt unge i klasser med et højt niveau af social kapital 71 pct. Og - også - i 8. klasse er alkohol et vigtigt omdrejningspunkt for de fleste fester i vore dage. Det man da ligeledes kan iagttage er, at der drikkes alkohol oftere og af flere med stigende social kapital i klassen. Inden for de seneste 14 dage forud for udspørgningstidspunktet har 52 pct. af eleverne i klasser med lav social kapital drukket alkohol, 59 pct. af eleverne i klasser med middel social kapital og 64 pct. af eleverne i klasser med høj social kapital. For andelen af unge, der har drukket alkohol inden for de seneste 12 måneder, er de tilsvarende procenter 74, 81 og 85. Og for alkohol nogensinde (mindst én genstand): 85, 86 og 89. At drikke alkohol er som bekendt ikke ensbetydende med at drikke sig fuld, og med hensyn hertil er sammenhængen med social kapital anderledes. Fuldskab synes at være mest udbredt i klasser med lav social kapital, hvor 38 pct. drikker sig fulde mindst en gang om måneden, men herefter følger unge i klasser med høj social kapital (32 pct.). Mindst udbredt er det kraftige drikkeri i klasser med et middel niveau af social kapital, hvor "kun" 27 pct. drikker sig fulde mindst en gang om måneden.

Sammenfattende kan det konkluderes, at den sociale kapital i de skoleklasser som de 14-15-årige tilbringer en stor del af deres tid i, og hvor de har en stor del af deres venner, synes at være et forhold af stor betydning for de forestillinger, unge har eller får om andre unges foretagsomhed med eller udsættelse for mange former for risikoadfærd, herunder kriminalitet, samt herigennem indirekte eller direkte for de unges egen involvering og udsathed på disse områder. Sammenhængenes retning og styrke varierer imidlertid betydeligt med hensyn til, hvilken social kontekst eller

social situation, de unge betragtes i - eller betragter sig selv i - samt hvilken form for risikoadfærd, der er tale om og de unges rolle i denne adfærd. For en nærmere afklaring af sammenhængen karakter og de forebyggelsesmuligheder, der kan ligge heri, ville det bedste være etablering af en række forsøg i form af kontrollerede eksperimenter, hvor den sociale kapital søges påvirket/ændret og effekterne på de unges forestillinger og adfærd på konkrete områder søges aflæst.

Undersøgelsen giver ikke mulighed for at vurdere, i hvilken grad og i givet fald hvordan, social kapital i en skoleklasse kan have sammenhæng med og eventuelt direkte påvirke den faglige indlæring, men det er næppe helt hen i vejret at forestille sig, at der er en sammenhæng, og at den er positiv. Undersøgelsen viser, at de unge gennemgående selv føler eller oplever, at de fagligt set klarer sig bedre i klasser med højt niveau af social kapital frem for i klasser med lavt niveau af social kapital. De unge er blevet spurgt om deres vurdering af, om de synes, at de fagligt tilhører den bedste tredjedel i klassen, den mellemste eller den dårligste. I klasser med lavt niveau af social kapital er det præcis 33 pct., der føler sig tilhørende den bedste tredjedel, i klasser med middel social kapital er det 38 pct. og i klasser med høj social kapital 42 pct. Procenterne for den andel af de unge, der oplever sig som tilhørende den tredjedel, der klarer sig dårligst, er 14, 8 og 5.

Samtidig kan der dog være grund til at være kritisk over for den mulighed, at styrkelse af social kapital udvikler sig - reduceres til, vil jeg sige - en forebyggelsesteknologi af samme karakter som f.eks. videoovervågning eller ratlåse. Et højt niveau af social kapital - i skoleklasser, på arbejdspladser, i nabolag osv. - kan og bør primært betragtes som en værdi i sig selv. Det er i sig selv et gode at leve et liv med nærhed, og hvor man hjælper hinanden, og har tillid til dem, man er iblandt. Det behøver ingen yderligere begrundelse eller retfærdiggørelse.

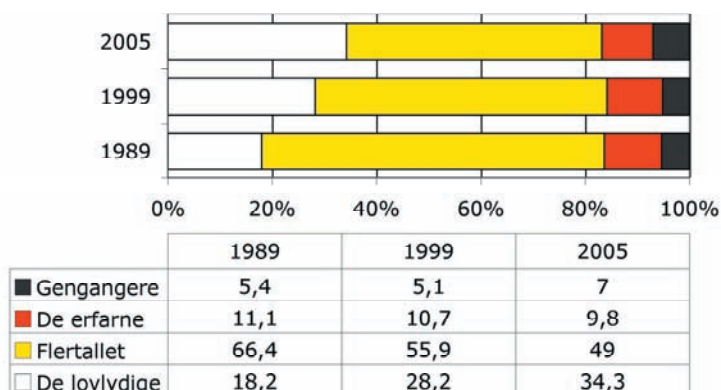
Skulle man alligevel vælge (også) at se social kapital som et middel til noget andet end sig selv, må det være vigtigere om social kapital bidrager til større subjektiv tilfredsstillelse og lykkefølelse i tilværelsen, end om det f.eks. betyder, at der begås færre butikstyverier. Blandt de 14-15-årige i undersøgelsen, der befinder sig i klasser med et lavt niveau af social kapital, er det mere end hver tredje - 34 pct. - der kun lidt af tiden eller på intet tidspunkt har følt sig veloplagt og fuld af liv de seneste fire uger forud for udspørgningstidspunktet. For unge i klasser med et middel niveau af social kapital er det hver fjerde - 25 pct. - og for unge i klasser med et højt niveau af social kapital mindre end hver femte, 19 pct. Tilsvarende forskelle findes for andelen af unge, der føler og har følt sig lykkelige.

Bilag A.

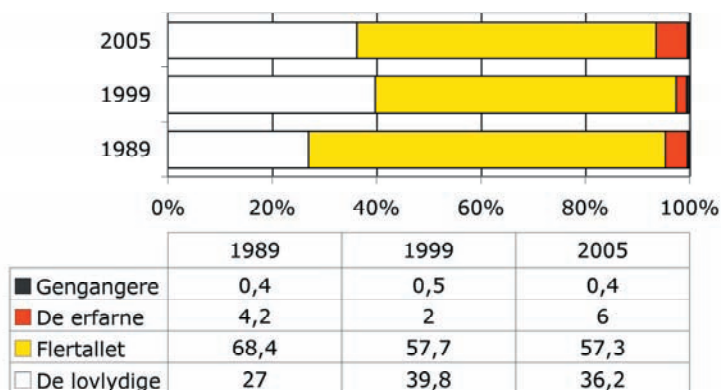
**Figurer og tabeller vedrørende
kriminalitetsudviklingen for drenge og
piger i Gladsaxe kommune, Allerød
kommune og nordjyske landdisktrikter,
1989 til 2005**

Figur A.1. Procentvis fordeling af drenge og piger i kriminalitetsgrupper i Gladsaxe kommune, 1989, 1999 og 2005

Drenge:

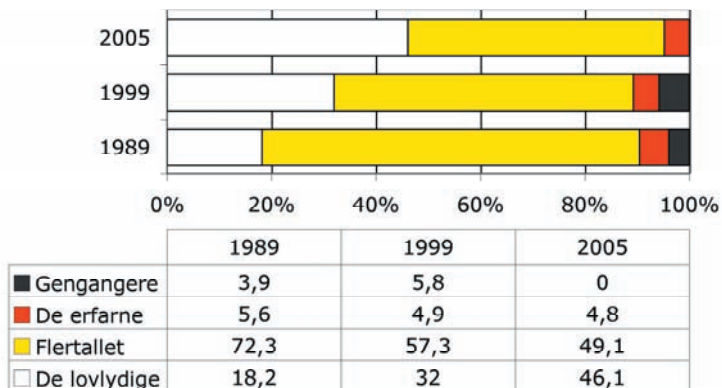

Piger:

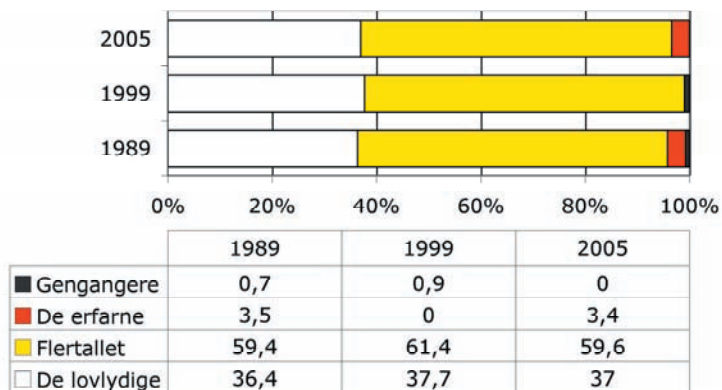

Figur A.2. Procentvis fordeling af drenge og piger i kriminalitetsgrupper i Allerød kommune, 1989, 1999 og 2005

Drenge:

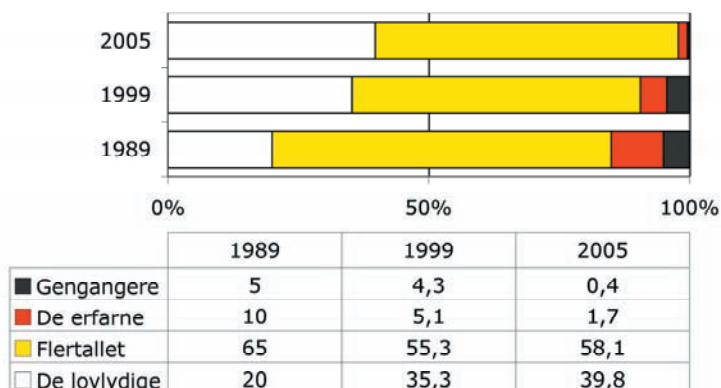

Piger:

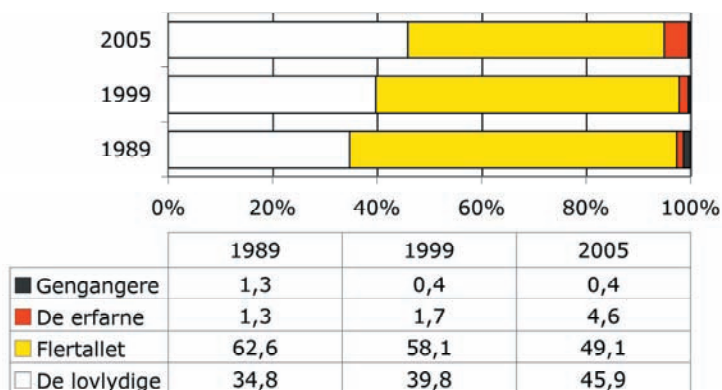

Figur A.3. Procentvis fordeling af drenge og piger i kriminalitetsgrupper i nordjyske landdistrikter, 1989, 1999 og 2005

Drenge:

Piger:

Bilag B.

**Det anvendte spørgeskema i
ungdomsundersøgelsen 2005**

Ungdomsundersøgelsen

2005

Spørgeskemaet skal bruges til en undersøgelse af unges fritid, holdning til skolen m.v., samt kriminalitet. 1200 elever fordelt over hele landet deltager i undersøgelsen.

Din besvarelse skal være **anonym**. Det er derfor vigtigt, at du *ikke* skriver navn eller lignende på skemaet.

De fleste spørgsmål kan besvares ved at sætte et X i en af de firkantede bokse:

☐

Hvis du ikke kan finde et svar, der passer dig, kan du i stedet skrive dit svar ud for spørgsmålet.

Når du sætter dit kryds i en boks med pil ved, skal du *også* besvare de spørgsmål, pilen viser hen til

☐

Nogle spørgsmål er lavet sådan, at du skal skrive dit svar på den linie, der er tegnet.

Spørg din lærer, hvis der er noget, du er i tvivl om.

Med venlig hilsen

Flemming Balvig
Københavns Universitet
Sct. Peders Stræde 19
1453 København
Tlf. 3532 3325

Er du dreng eller pige?

☐ Dreng

☐ Pige

2. Hvor gammel er du?

_____ år gammel

3. Hvilken klasse går du i?

☐ 7. klasse

☐ 8. klasse

☐ 9. klasse

4. Er du født i Danmark?

☐ Ja

☐ Nej, jeg er født i _____

5. Er dine forældre født i Danmark?

☐ Ja, både min far og min mor

☐ Kun min far, min mor er født i _____

☐ Kun min mor, min far er født i _____

☐ Nej ingen af dem. De er født i _____

6. Bor du hos begge dine forældre?

- ☐ Hos min mor og min far
 - ☐ Skiftevis hos min mor og min far
 - ☐ Hos min mor alene
 - ☐ Hos min far alene
 - ☐ Hos min mor + en anden end min far
 - ☐ Hos min far + en anden end min mor
 - ☐ Andre
-

7. Bor du på en institution (børnehjem, behandlingshjem, ungdoms-pension eller lignende)?

- ☐ Ja, det gør jeg nu
 - ☐ Nej, men jeg har boet på en institution
 - ☐ Nej, men der har været tale om, at jeg skulle det.
 - ☐ Nej, og der har heller aldrig været tale om det
-

8. Hvordan bor du?

- ☐ I lejlighed
 - ☐ I rækkehus
 - ☐ I villa / parcelhus
 - ☐ På gård
 - ☐ Andet
-

9. Hvad laver din far / stedfar for tiden (ham du bor hos)

- ☐ Har arbejde
 - ☐ Er arbejdsløs
 - ☐ Er hjemmegående
 - ☐ Er under uddannelse
 - ☐ Er pensionist / på efterløn
 - ☐ Andet
-

10. Hvad laver din mor/stedmor for tiden (hende du bor hos)

- ☐ Har arbejde
 - ☐ Er arbejdsløs
 - ☐ Er hjemmegående
 - ☐ Er under uddannelse
 - ☐ Er pensionist / på efterløn
 - ☐ Andet
-

11. Hvilken indtægts-gruppe tror du, at dem eller den du bor hos tilhører?

(Hvis du bor skiftevis hos din far og din mor, så skriv ud for svaret, hvem det gælder)

- ☐ Den tredjedel, som tjener mest
- ☐ Den tredjedel, som tjener mindst
- ☐ Den tredjedel, der ligger midt imellem
-

12. Har du gået på andre skoler end denne her?

- ☐ Nej
- ☐ Ja, hvor mange andre? _____ I hvilken klasse kom du til den her skole? I _____ klasse
-

13. Får du special-undervisning eller støtte-undervisning?

- ☐ Ja
- ☐ Nej, men jeg har tidligere fået det
- ☐ Nej, men der har været tale om, jeg skulle have det
- ☐ Nej, og der har heller aldrig været tale om det
-

14. Hvad synes du om at gå i skole?

- ☐ Vældig godt
 - ☐ Temmelig godt
 - ☐ Ligeglad
 - ☐ Bryder jeg mig ikke om
-

15. Synes du, at lærerne kræver for meget af dig?

- ☐ Alle
 - ☐ De fleste af dem
 - ☐ Nogle af dem
 - ☐ Ingen af dem
-

16. Synes du, at du lærer nok i skolen?

- ☐ Nej, for lidt
 - ☐ Ja, tilpas
 - ☐ Ja, for meget
-

17. Hvordan klarer du dig i klassen?

- ☐ Blandt den tredjedel, der klarer sig bedst
 - ☐ Blandt den tredjedel, der klarer sig dårligst
 - ☐ Blandt den tredjedel, der ligger midt imellem
-

18. Hvor populær synes du selv, du er i din klasse?

- ☐ Jeg tilhører den mest populære tredjedel
- ☐ Jeg tilhører den mindst populære tredjedel
- ☐ Jeg tilhører dem midt i mellem
-

19. Keder du dig i timerne?

- ☐ I alle timerne
- ☐ I de fleste af timerne
- ☐ I nogle af timerne
- ☐ Aldrig
-

20. Synes du, man skulle bruge mere tid på de praktiske fag i skolen?

- ☐ Ja, meget mere
- ☐ Ja, noget mere
- ☐ Passende som det er
- ☐ Nej, tværtimod
-

21. Pjækker du fra skole?

- ☐ Aldrig
- ☐ Af og til
- ☐ Tit

22. Har skolen henvendt sig til dine forældre (eller dem du bor hos), fordi der var problemer i skolen?

☐

Nej

☐

Ja, hvilke problemer var der? _____

23. Ved du, hvad du gerne vil lave, når du er færdig med skolen?

☐

Nej

☐

Ja. Hvad? _____

24. Hvornår regner du med at ville afslutte din skolegang? (sæt ét kryds for sluttrin)

☐

9. klasse

☐

10. klasse

☐

Gymnasiet

☐

HH/HTX eller lignende

25. Har du nogensinde været udsat for mobning eller drilleri fra dine klassekammerater, så du har haft lyst til at blive hjemme fra skole?

☐

Nej, aldrig

☐

Ja, et par gange

☐

Ja, tit

26. Har du inden for det seneste år været udsat for mobning eller drilleri fra dine klassekammerater, så du har haft lyst til at blive hjemme fra skole?

☐

Nej

☐

Ja, 1 gang

☐

Ja, et par gange

☐

Ja, mange gange

27. Er der nogen her på skolen, der er på nakken af dig?

☐

Nej, ingen

☐

Ja, en eller to

☐

Ja, flere

28. Føler du dig holdt udenfor af de andre elever i klassen?

☐

Ja, ofte

☐

Ja, engang imellem

☐

Nej, aldrig

29. Er de fleste af dine venner og kammerater:

- ☐ Nogen, der er ældre end dig selv
 - ☐ Nogen, der er på samme alder som dig selv
 - ☐ Nogen, der er yngre end dig selv
 - ☐ Jeg er mest sammen med voksne
 - ☐ Jeg er mest alene
-

30. Er de fleste af dine venner og kammerater:

- ☐ Fra din klasse
 - ☐ Fra den skole du går på, men ikke fra din klasse
 - ☐ Nogen, der går på en anden skole
 - ☐ Er mest alene
 - ☐ Andet
-

31. Hvordan er dit forhold til dine klassekammerater i almindelighed?

- ☐ Vældigt godt
 - ☐ Godt
 - ☐ Tåleligt
 - ☐ Mindre godt
 - ☐ Dårligt
-

32. Hvor mange gode venner har du i din klasse?

- ☐ Ingen
 - ☐ En enkelt
 - ☐ 2-5
 - ☐ Mere end 5
-

33. Hvor mange fra din klasse kan du godt lide at være sammen med?

- ☐ Ingen
 - ☐ En enkelt
 - ☐ 2-5
 - ☐ Mere end 5
-

34. Synes du, at man er god eller dårlig til at hjælpe hinanden i din klasse?

- ☐ Virkelig god
 - ☐ God
 - ☐ Hverken god eller dårlig
 - ☐ Dårlig
 - ☐ Virkelig dårlig
-

35. Hvor mange fra din klasse tror du, ville hjælpe dig, hvis du fik brug for det?

☐

Ingen

☐

En enkelt

☐

2-5

☐

Mere end 5

36. Hvor mange fra din klasse ville du kunne betro en vigtig hemmelighed?

☐

Ingen

☐

En enkelt

☐

2-5

☐

Mere end 5

37. Hvor mange fra din klasse tror du, ville snyde dig, hvis de kunne komme til det?

☐

Ingen

☐

En enkelt

☐

2-5

☐

Mere end 5

38. Hvordan vil du vurdere din egen selvtillid?

- ☐ Jeg har ikke særlig meget selvtillid
 - ☐ Jeg har selvtillid, men den kunne være bedre
 - ☐ Min selvtillid er OK
 - ☐ Jeg har meget selvtillid
-

39. Sæt kryds de 3 steder, hvor du er mest sammen med dine venner og kammerater:

- ☐ Hjemme hos mig selv
 - ☐ Hjemme hos dem
 - ☐ På fællesarealer uden for hjemmet (boldbane, græs plæner og lignende)
 - ☐ På gaden
 - ☐ På grillbar, cafeteria, burgerbar
 - ☐ I klubber, ungdomsskole og lignende
 - ☐ På cafe
 - ☐ Er mest alene
 - ☐ Andre steder
-

40. Sparer du noget op af de lommepenge, du får?

- ☐ Nej, jeg får ikke lommepenge
 - ☐ Nej, jeg bruger dem alle sammen
 - ☐ Ja, jeg sparer lidt op
 - ☐ Ja, jeg sparer en hel del op
-

41. Har du lønnet arbejde efter skoletid?

- ☐ Nej
 - ☐ Ja, op til 2 timer om ugen
 - ☐ Ja, 2 og op til 5 timer om ugen
 - ☐ Ja, 5 og op til 10 timer om ugen
 - ☐ Ja, 10 og op til 15 timer om ugen
 - ☐ Ja, 15 timer eller mere om ugen
-

42. Sparer du noget op af de penge du tjener ved arbejde efter skoletid?

- ☐ Har ikke lønnet arbejde efter skoletid
 - ☐ Nej, jeg bruger dem alle sammen
 - ☐ Ja, jeg sparer lidt op
 - ☐ Ja, jeg sparer en hel del op
-

43. Hvor mange penge har du i alt til rådighed om måneden? (lommepenge + eventuelt udbetalt løn)

- ☐ Under 100 kr.
- ☐ 100 - 199 kr.
- ☐ 200 - 299 kr.
- ☐ 300 - 399 kr.
- ☐ 400 - 499 kr.
- ☐ 500 - 749 kr.
- ☐ 750 - 999 kr.
- ☐ 1.000 - 1.499 kr.
- ☐ 1.500 - 1.999 kr.
- ☐ 2.000 kr. eller mere
-

44. Hvad bruger du dine penge til?

	Ingen/lidt	En del	De fleste
Diskoteker, værtshuse o.lign.	☐	☐	☐
Private fester	☐	☐	☐
Slik, sodavand, burgere, grillmad, tobak eller lignende	☐	☐	☐
Underholdning (biograf, videofilm, Musikkbånd, CD'ere, blade osv.)	☐	☐	☐
Interesser (hobbyting, sportsudstyr, bøger, musikinstrumenter, billetter til koncerter og sportsskampe mv.)	☐	☐	☐
Større ting (cykel, knallert, møbler, musikanlæg, computer mv.)	☐	☐	☐
Beklædning (tøj, sko osv.)	☐	☐	☐
Transport i dagligdagen (bus, tog, knallert mv.)	☐	☐	☐
Rejser (weekend- og ferieture)	☐	☐	☐
Opsparing	☐	☐	☐

45. Hvis du fik 3.000 kr., som du selv måtte bestemme over, hvad ville du så bruge dem til?

	Ingen/lidt	En del	De fleste
Diskoteker, værtshuse o.lign.	☐	☐	☐
Private fester	☐	☐	☐
Slik, sodavand, burgere, grillmad, tobak eller lignende	☐	☐	☐
Underholdning (biograf, videofilm, Musikbånd, CD'ere, blade osv.)	☐	☐	☐
Interesser (hobbyting, sportsudstyr, bøger, musikinstrumenter, billetter til koncerter og sportskampe mv.)	☐	☐	☐
Større ting (cykel, knallert, møbler, musikanlæg, computer mv.)	☐	☐	☐
Beklædning (tøj, sko osv.)	☐	☐	☐
Transport i dagligdagen (bus, tog, knallert mv.)	☐	☐	☐
Rejser (weekend- og ferieture)	☐	☐	☐
Opsparing	☐	☐	☐

46. Skal du hjælpe til med arbejdet derhjemme (rengøring, opvask og lignende)?

- ☐ Nej
- ☐ Ja, jeg skal hjælpe lidt til derhjemme
- ☐ Ja, jeg skal hjælpe meget til derhjemme

47. Har du nogensinde prøvet at gå i seng med nogen?

- ☐ Nej
- ☐ Ja, en enkelt gang
- ☐ Ja, flere gange

48. Hvordan mennesker oplever fritiden, er forskelligt fra person til person. Her er det din personlige oplevelse af din fritid, det drejer sig om. Kryds af i den boks, som passer bedst med din opfattelse.

	Helt uenig	Lidt uenig	Lidt enig	Helt enig
a. Det største problem med fritiden er at få tiden til at gå	☐	☐	☐	☐
b. Det største problem med fritiden er at få tiden til at slå til	☐	☐	☐	☐
c. Følelsen af, at jeg ikke ved, hvad jeg skal stille op med mig selv, overvælder mig i fritiden	☐	☐	☐	☐

d.	Det er i fritiden, livet skal leves	☐	☐	☐	☐
e.	Mange af det ting, jeg laver i min fritid, gør jeg for at glemme mine problemer	☐	☐	☐	☐
f.	Man skal sørge for at bruge sin fritid til at lære noget, man kan bruge senere hen	☐	☐	☐	☐
g.	Der laves for lidt her i kommunen, man kan gå til i sin fritid.	☐	☐	☐	☐
h.	De voksne bestemmer meget over, hvad jeg skal bruge min fritid til	☐	☐	☐	☐
i.	Skolerne interesserer sig for lidt for at lave noget, man kan bruge sin fritid til	☐	☐	☐	☐
j.	Jeg vil gerne skille mig ud fra mængden	☐	☐	☐	☐

49. Har du inden for de sidste 12 måneder spillet fuld, uden at du egentlig var det?

- ☐ Nej
- ☐ Ja, 1 gang
- ☐ Ja, flere gange

50. Har du inden for de sidste 12 måneder drukket mere end du havde lyst til, fordi du følte dig presset af dem, du var sammen med?

- ☐ Nej
 - ☐ Ja, 1 gang
 - ☐ Ja, flere gange
-

51. Hvor ofte inden for de sidste 4 uger har du følt dig veloplagt og fuld af liv?

- ☐ Hele tiden
 - ☐ Det meste af tiden
 - ☐ En del af tiden
 - ☐ Lidt af tiden
 - ☐ På intet tidspunkt
-

52. Hvor ofte inden for de sidste 4 uger har du været lykkelig?

- ☐ Hele tiden
 - ☐ Det meste af tiden
 - ☐ En del af tiden
 - ☐ Lidt af tiden
 - ☐ På intet tidspunkt
-

53. Er du medlem af en idrætsforening/idrætsklub?

☐ Ja

☐ Nej

54. Er du medlem af et spejderkorps?

☐ Ja

☐ Nej

55. Er du medlem af en ungdomsklub?

☐ Ja

☐ Nej

56. Går du i ungdomsskole?

☐ Ja

☐ Nej

**57. Har du indtryk af, at dine forældre (dem du bor hos)
har økonomiske problemer?**

☐ Nej, de klarer det meget godt økonomisk

☐ De har sommetider problemer med at få pengene til at slå til

☐ Ja, de har næsten altid problemer med at få pengene til at slå til

58. Hvor ofte sker det på en typisk hverdag at du er sammen med dine forældre (dem du bor hos) i følgende situationer

	aldrig	sommetider	tit
Spiser morgenmad sammen med dem	☐	☐	☐
Spiser aftensmad sammen med dem	☐	☐	☐
Ser fjernsyn sammen med dem	☐	☐	☐
Hygger mig sammen med dem derhjemme	☐	☐	☐
Er sammen med dem, når de har besøg af andre voksne	☐	☐	☐
Går sammen med dem når de går på besøg hos andre	☐	☐	☐
Går ud sammen med dem ud til noget (sport, biograf el.lign.)	☐	☐	☐

59. Hvor ofte sker det i en typisk weekend at du er sammen med dine forældre (dem du bor hos) i følgende situationer

	aldrig	sommetider	tit
Spiser morgenmad sammen med dem	☐	☐	☐

Spiser frokost sammen med dem	☐	☐	☐

Spiser aftensmad sammen med dem	☐	☐	☐

Ser fjernsyn sammen med dem	☐	☐	☐

Hygger mig sammen med dem derhjemme	☐	☐	☐

Er sammen med dem, når de har besøg af andre voksne	☐	☐	☐

Går sammen med dem når de går på besøg hos andre	☐	☐	☐

Går sammen med dem ud til noget (sport, biograf el.lign.)	☐	☐	☐

60. Skal du sige derhjemme, hvornår du kommer hjem, når du er ude om aftenen?

- ☐ Ja, altid/næsten altid
- ☐ Ja, sommetider
- ☐ Nej, aldrig/næsten aldrig
-

61. Skal du sige derhjemme, hvem du er sammen med, når du er ude om aftenen?

- ☐ Ja, altid/næsten altid
- ☐ Ja, sommetider
- ☐ Nej, aldrig/næsten aldrig
-

62. Skal du sige derhjemme, hvor du er henne, når du er ude om aftenen?

- ☐ Ja, altid/næsten altid
- ☐ Ja, sommetider
- ☐ Nej, aldrig/næsten aldrig
-

63. Synes du, at den eller de voksne du bor hos tager sig god tid til at høre på dig, hvis du har noget du gerne vil fortælle eller diskutere med dem?

- ☐ Aldrig
- ☐ Sommetider
- ☐ Tit

64. Plejer du om eftermiddagen eller aftenen at fortælle den eller de voksne du bor hos, hvad du har oplevet i dagens løb?

☐

Aldrig

☐

Sommetider

☐

Tit

65. Plejer den eller de voksne du bor hos, at fortælle dig hvad de har oplevet i dagens løb?

☐

Aldrig

☐

Sommetider

☐

Tit

66. Hvordan har du det med din far?

☐

Jeg har det godt med min far

☐

Jeg har det nogenlunde med min far

☐

Jeg har det ikke så godt med min far

☐

Jeg har ikke nogen far

67. Hvordan har du det med din mor?

☐

Jeg har det godt med min mor

☐

Jeg har det nogenlunde med min mor

☐

Jeg har det ikke så godt med min mor

☐

Jeg har ikke nogen mor

**68. Hvor tit sker det, at du skændes med dine forældre
om ...**

	aldrig	sommetider	tit
Skolen og lektier	☐	☐	☐
Om det tøj jeg har på eller gerne vil have på	☐	☐	☐
Om hvor meget jeg skal have i lommepenge	☐	☐	☐
Om hvad jeg bruger eller gerne vil bruge mine lommepenge til	☐	☐	☐
Om mine kammerater	☐	☐	☐
Kærester	☐	☐	☐
Om hvad jeg skal hjælpe til med derhjemme	☐	☐	☐
Om at ryge	☐	☐	☐
Om at drikke spiritus eller øl	☐	☐	☐
Om hvad tid jeg skal være hjemme fra fester	☐	☐	☐
Om hvad tid jeg skal være hjemme almindelige aftener	☐	☐	☐

**68. Hvor tit sker det, at du skændes med dine forældre
om ...**

	aldrig	sommetider	tit
Om den måde jeg taler til dem på	☐	☐	☐
Om at jeg ikke er nok hjemme	☐	☐	☐
Om fjernsynet	☐	☐	☐
Om det jeg vil lave, når jeg er færdig med folkeskolen	☐	☐	☐
Om den måde jeg behandler mine ting på	☐	☐	☐
Om hvor højt jeg spiller på radio, CD eller lignende	☐	☐	☐
Om hvordan jeg holder orden på mine ting, tøj, værelse o.lign.	☐	☐	☐
Hvor meget tid jeg bruger på computere	☐	☐	☐

69. Din fritid:

	Aldrig	Sjældent	2 - 3 gange om mån- eden	1 gang om ugen	2 - 3 gange om ugen	Så godt som hver dag
Hvor ofte går du på bibliotek?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hvor tit ser du almindeligt TV?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hvor tit ser du lånt eller lejet video?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hvor ofte bruger du en computer?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hvor tit går du i biografen?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hvor tit går du i teateret?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hvor tit går du i kirke?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hvor tit går du til fest i en forening?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hvor tit går du til privat fest?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hvor tit går du på værtshuse?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

69. Din fritid:

	Aldrig	Sjældent	2 - 3 gange om mån- eden	1 gang om ugen	2 - 3 gange om ugen	Så godt som hver dag
Hvor ofte går du på discotek?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvor tit går du på burgerbar/grillbar /cafeteria?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvor tit går du til møde el.lign. i spejderkorps?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvor tit går du i ungdomsklub?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvor tit går du på ungdomsskole?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvor tit dyrker du selv sport i en forening?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvor tit er du tilskuer til idrætsarrangementer? (på stadion, i haller osv.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvor tit er du til festivaler eller koncerter hvor der er fri adgang?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

69. Din fritid:

	Aldrig	Sjældent	2 - 3 gange om mån- eden	1 gang om ugen	2 - 3 gange om ugen	Så godt som hver dag

Hvor tit mødes du med dine kammerater i fritiden hjemme hos dig selv eller hos dem?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvor tit er du sammen med dine kammerater på gaden, ved grillbar, i butikcentre, kiosk el.lign. uden at I foretager jer noget bestemt?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvor tit kører du rundt på cykel eller knallert sammen med dine kammerater uden noget bestemt formål?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

70. Hvor meget er du sammen med dine venner og kammerater?

- ☐ I næsten al den fritid, jeg har
 - ☐ Det meste af den fritid, jeg har
 - ☐ I omkring halvdelen af fritiden
 - ☐ Kun i en mindre del af fritiden
 - ☐ Næsten ikke
-

71. Hvor ofte går du ud (er ikke hjemme) om aftenen?

- ☐ Hver aften
 - ☐ De fleste aftener
 - ☐ Et par gange om ugen
 - ☐ En gang om ugen
 - ☐ Meget sjældent
-

72. Hvor mange SMS-beskeder sender du i gennemsnit på en dag?

- ☐ Ingen
- ☐ 1-3
- ☐ 4-9
- ☐ 10-14
- ☐ 15-19
- ☐ 20 eller flere

73. Hvor mange SMS-beskeder får du i gennemsnit på en dag?

- ☐ Ingen
 - ☐ 1-3
 - ☐ 4-9
 - ☐ 10-14
 - ☐ 15-19
 - ☐ 20 eller flere
-

74. Hvor tit går du til fester med andre unge (fx privat fester, skolefester, sodavandsdiskotek)?

- ☐ Flere gange om ugen
 - ☐ En gang om ugen
 - ☐ 2-3 gange om måneden
 - ☐ Højest 1 gang om måneden
 - ☐ Mindre end 1 gang om måneden
 - ☐ Har ikke været til fest de sidste 12 måneder
-

75. Har du, uden tilladelse taget øl, vin eller spiritus derhjemme?

☐ Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐ Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

76. Har du uden tilladelse taget cigaretter derhjemme?

☐ Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐ Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

77. Har du uden tilladelse taget penge derhjemme?

☐ Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐ Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

78. Har du alene eller sammen med andre foretaget ændringer på en knallert, så den blev ulovlig?

☐ Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐ Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

79. Har du kørt på en knallert, der var pillet ved, så den kunne køre ulovligt?

☐

Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐

Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

80. Har du alene eller sammen med andre, taget øl, vin eller spiritus med dig ind i en klub eller forening, hvor det ikke var tilladt?

☐

Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐

Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

81. Har du for sjov søgt at forskrække ældre mennesker, så de blev bange, f.eks. ved at råbe efter dem, køre tæt op af dem på cykel, knallert eller lignende?

☐ Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐ Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

82. Er du blevet skældt ud på gaden af fremmede voksne, fordi de ikke syntes du opførte dig pænt?

☐ Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐ Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

83. Er du blevet bedt om at gå fra en forening eller klub, fordi du ikke opførte dig som de ville have?

☐

Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐

Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

84. Er du blevet bedt om at gå fra en grillbar, diskotek eller et værtshus, fordi du ikke opførte dig som de ville have?

☐

Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐

Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

85. Er du blevet væk fra skolen to eller flere dage i træk uden tilladelse hjemmefra?

☐ Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐ Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

86. Er du blevet væk hjemmefra en nat uden at fortælle dine forældre det først?

☐ Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐ Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

87. Er du nogensinde stukket af hjemmefra?

☐

Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐

Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange
både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

**88. Har du alene eller sammen med andre uden tilladelse
taget eller forsøgt at tage en cykel (cykel-tyveri)?**

☐

Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐

Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange
både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

89. Har du alene eller sammen med andre uden tilladelse taget eller forsøgt at tage dele af en cykel (noget der var mere end 100 kr. værd)?

☐

Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐

Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

90. Har du alene eller sammen med andre uden tilladelse taget eller forsøgt at tage en knallert (knallert-tyveri)?

☐

Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐

Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

91. Har du alene eller sammen med andre uden tilladelse taget eller forsøgt at tage dele af en knallert (noget der var mere end 100 kr. værd)?

☐ Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐ Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

92. Har du alene eller sammen med andre uden tilladelse taget noget, der tilhørte skolen (ikke bøger, hæfter eller skrive-redskaber)?

☐ Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐ Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

93. Har du alene eller sammen med andre uden tilladelse taget eller forsøgt at tage en motorcykel?

☐

Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐

Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

94. Har du alene eller sammen med andre uden tilladelse taget eller forsøgt at tage dele af en motorcykel (noget der var mere end 100 kr. værd)?

☐

Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐

Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

95. Har du alene eller sammen med andre uden tilladelse taget eller forsøgt at tage en bil (bil-tyveri)?

☐

Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐

Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

96. Har du alene eller sammen med andre uden tilladelse taget eller forsøgt at tage dele af eller tilbehør til en bil?

☐

Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐

Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

97. Har du alene eller sammen med andre uden tilladelse taget eller forsøgt at tage noget, der lå i en uaflåset bil?

☐

Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐

Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

98. Har du alene eller sammen med andre uden tilladelse taget eller forsøgt at tage noget, der lå i en aflåset bil?

☐

Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐

Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

**99. Har du alene eller sammen med andre taget eller for
søgt at tage varer inde i butikker uden at betale?**

☐

Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐

Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange
både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

**100. Har du alene eller sammen med andre taget eller
forsøgt at tage noget fra stativer eller udstillinger,
der stod uden for en forretning, uden at betale?**

☐

Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐

Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange
både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

101. Har du alene eller sammen med andre taget eller forsøgt at tage noget, der tilhørte en forening eller klub?

☐

Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐

Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

102. Har du alene eller sammen med andre uden tilladelse taget eller forsøgt at tage tøj i garderober, omklædningsrum, på gange eller lignende?

☐

Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐

Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

- 103. Har du alene eller sammen med andre uden tilladelse taget eller forsøgt at tage en taske eller noget fra en taske?**

☐

Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐

Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

- 104. Har du, alene eller sammen med andre, brudt ind i eller forsøgt at bryde ind i en forretning, en virksomhed, et værksted, et lager, en skurvogn eller lignende for at tage noget?**

☐

Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐

Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

105. Har du alene eller sammen med andre brudt ind i eller forsøgt at bryde ind i en lejlighed, et værelse eller et hus for at tage noget?

☐

Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐

Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

106. Har du alene eller sammen med andre brudt ind i eller forsøgt at bryde ind i en garage, kælder, pulterkammer, sommerhus eller kolonihavehus for at tage noget?

☐

Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐

Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

107. Har du alene eller sammen med andre rykket eller forsøgt at rykke en taske til dig fra en anden ung for at stjæle den?

☐

Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐

Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

108. Har du alene eller sammen med andre rykket eller forsøgt at rykke en taske til dig fra en voksen for at stjæle den?

☐

Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐

Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

109. Har du alene eller sammen med andre truet nogen eller ved tvang taget eller forsøgt at tage noget, der ikke tilhørte dig?

☐

Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐

Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

110. Har du haft en dolk eller en kniv (med mere end 7 cm. lang klinge) med på steder, hvor det ikke er tilladt at medbringe sådanne knive?

☐

Jeg har ikke nogen dolk eller kniv, der er så stor

☐

Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐

Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

111. Ejer du andre typer af våben, som du ved eller tror er forbudte?

☐

Nej

☐

Ja, hvilken type? _____

112. Har du alene eller sammen med andre stjålet eller forsøgt at stjæle bøger fra skole-biblioteket?

☐

Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐

Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

113. Har du alene eller sammen med andre stjålet eller forsøgt at stjæle bøger fra andre biblioteker?

☐

Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐

Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

- 114. Har du alene eller sammen med andre med vilje, ødelagt gadelygter, vejskilte, vinduer eller bakspejle og lignende på biler eller andre køretøjer, eller skåret i sæder på busser eller tog, lavet større ødelæggelser på skoler eller andre steder?**

☐

Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐

Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

- 115. Har du alene eller sammen med andre, lavet graffiti?**

☐

Nej, det har jeg aldrig nogensinde gjort

☐

Ja, det har jeg gjort

Hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange både ud for A og B)

A. Antal gange i hele mit liv _____

B. Antal gange i de sidste 12 måneder _____

116. Har du nogensinde været i konflikt med politiet på grund af færdselslovs-overtrædelser (f.eks. kørt over for rødt lys, to på én cykel, udboret knallert eller lignende)?

☐

Nej, aldrig

☐

Ja

Hvor mange gange? _____

117. Har du nogensinde været i konflikt med politiet på grund af en straffelovs-overtrædelse (f.eks. butikstyveri, hærværk, indbrud, vold eller lignende)?

☐

Nej, aldrig

☐

Ja

Hvor mange gange? _____

118. Hvor ofte ryger du tobak?

☐

Jeg har aldrig røget tobak

☐

Jeg har kun prøvet det en gang

☐

Jeg har prøvet det et par gange

☐

Jeg ryger, men kun til fester

☐

Jeg ryger 1-5 cigaretter om dagen

☐

Jeg ryger 6-10 cigaretter om dagen

☐

Jeg ryger 11-20 cigaretter om dagen

☐

Jeg ryger mere end 20 cigaretter om dagen

119. Ryger din far?

☐

Ja

☐

Nej

☐

Ved ikke

☐

Har ingen far

120. Ryger din mor?

☐

Ja

☐

Nej

☐

Ved ikke

☐

Har ingen mor

121. Har du nogensinde drukket alkohol (en øl, et glas vin eller et glas spiritus)?

☐

Nej

☐

Ja, hvor mange gange har du gjort det? (skriv antal gange både ud for A, B og C)

A. I alt i hele mit liv ca. _____

B. I løbet af de sidste 12 måneder _____

C. I løbet af de sidste 14 dage _____

122. Hvor ofte drikker du, så du føler dig rigtig fuld?

- ☐ Aldrig
 - ☐ Sjældent
 - ☐ 1-3 gange om måneden
 - ☐ 1-2 gange om ugen
 - ☐ Mindst 3 gange om ugen
-

123. Har du nogensinde brugt hash?

- ☐ Nej, overhovedet ikke
 - ☐ Ja, en enkelt gang
 - ☐ Ja, 2 gange
 - ☐ Ja, 3 - 4 gange
 - ☐ Ja, mere end 4 gange
-

124. Har du brugt hash inden for det seneste år?

- ☐ Nej, overhovedet ikke
 - ☐ Ja, en enkelt gang
 - ☐ Ja, 2 gange
 - ☐ Ja, 3 - 4 gange
 - ☐ Ja, mere end 4 gange
-

125. Tror du at der er andre unge, der mener eller tror, at du er med i en eller anden slags bande?

☐

Nej, absolut ikke

☐

Nej, det tror jeg ikke

☐

Nej, men der har været

☐

Ja, måske

☐

Ja, helt sikkert

126. Mener du selv, at du er med i en eller anden slags bande?

☐

Nej, absolut ikke

☐

Nej, det tror jeg ikke

☐

Nej, men der har været

☐

Ja, måske

☐

Ja, helt sikkert

127. Hvor mange af dine venner tror du ...

	Ingen	Næsten Ingen	En del	Omkring halvdelen	De fleste	Næsten alle
ryger cigaretter hver dag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
bliver fulde mindst en gang om måned- en	☐	☐	☐	☐	☐	☐
har prøvet at ryge hash	☐	☐	☐	☐	☐	☐
har prøvet at gå i seng med nogen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
det seneste år har været udsat for at nogen har slået eller tævet dem	☐	☐	☐	☐	☐	☐
det seneste år har været udsat for at nogen har truet dem med tæv	☐	☐	☐	☐	☐	☐
det seneste år har stjålet noget i en butik	☐	☐	☐	☐	☐	☐
det seneste år er blevet mobbet eller drillet af klassekammerater, så de har haft lyst til at blive hjemme fra skole	☐	☐	☐	☐	☐	☐

128. Hvor mange af dine jævnaldrende her i den kommune hvor du bor tror du ...

	Ingen	Næsten Ingen	En del	Omkring halvdelen	De fleste	Næsten alle
ryger cigaretter hver dag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
bliver fulde mindst en gang om måned- en	☐	☐	☐	☐	☐	☐
har prøvet at ryge hash	☐	☐	☐	☐	☐	☐
har prøvet at gå i seng med nogen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
det seneste år har været udsat for at nogen har slået eller tævet dem	☐	☐	☐	☐	☐	☐
det seneste år har været udsat for at nogen har truet dem med tæv	☐	☐	☐	☐	☐	☐
det seneste år har stjålet noget i en butik	☐	☐	☐	☐	☐	☐
det seneste år er blevet mobbet eller drillet af klassekammer- ater, så de har haft lyst til at blive hjemme fra skole	☐	☐	☐	☐	☐	☐

129. Hvor mange af dine jævnaldrende inde i Københavnsområdet tror du ...

	Ingen	Næsten Ingen	En del	Omkring halvdelen	De fleste	Næsten alle
ryger cigaretter hver dag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
bliver fulde mindst en gang om måned- en	☐	☐	☐	☐	☐	☐
har prøvet at ryge hash	☐	☐	☐	☐	☐	☐
har prøvet at gå i seng med nogen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
det seneste år har været udsat for at nogen har slået eller tævet dem	☐	☐	☐	☐	☐	☐
det seneste år har været udsat for at nogen har truet dem med tæv	☐	☐	☐	☐	☐	☐
det seneste år har stjålet noget i en butik	☐	☐	☐	☐	☐	☐
det seneste år er blevet mobbet eller drillet af klassekammer- ater, så de har haft lyst til at blive hjemme fra skole	☐	☐	☐	☐	☐	☐

130. Har du inden for det seneste år været udsat for:

	Overhovedet ikke	1 gang	2 gange	3 eller flere gange
At nogen har stjålet noget fra dig (cykel, penge eller lignende)	☐	☐	☐	☐

At nogen har ødelagt noget der tilhørte dig (hærværk)	☐	☐	☐	☐

Været i slagsmål	☐	☐	☐	☐

Blevet truet med tæv uden at det blev til noget	☐	☐	☐	☐

Selv truet andre med tæv uden at jeg gjorde alvor af det	☐	☐	☐	☐

Blevet slået eller fået tæv af nogen	☐	☐	☐	☐

Selv slået på no- gen eller givet nogen tæv	☐	☐	☐	☐

Blevet tilbudt at købe hash	☐	☐	☐	☐

Været udsat for at andre unge har tru- et eller tvunget dig til at aflevere penge eller nogen ting	☐	☐	☐	☐

Alene eller sammen
med andre drillet
eller mobbet en anden
elev, så han eller
hun blev ked af det

☐
☐
☐
☐

Blevet væk fra skole
fordi jeg var bange for
at gå derhen på grund
af andres drilleri,
vold eller mobning

☐
☐
☐
☐

Overværet eller været
vidne til at andre unge
har været i slagsmål
eller været voldelige

☐
☐
☐
☐

131. Hvad mener du om følgende påstande? (Sæt ét kryds ud for hver påstand)

Helt
uenig

Lidt
uenig

Lidt
enig

Helt
enig

De der drikker meget,
ødelægger det både for
sig selv og andre

☐
☐
☐
☐

Kammeraternes mening
betyder som regel mere
end de voksnes

☐
☐
☐
☐

Unge skal ikke bruge
deres tid på at diskutere
politik

☐
☐
☐
☐

Når noget er forbudt ved
lov, skal man rette sig
efter det

☐
☐
☐
☐

Den der ikke gør
sit bedste i skolen,
vil fortryde det
senere i livet

☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Så længe man er
unge, er skole og
uddannelse det
vigtigste af alt

☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

At tro på Gud
(en religion) er
noget kedeligt
og trættende

☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Man kan ikke have
det skægt ung uden
at overtræde loven
ind i mellem

☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Unge tænker for lidt
på fremtiden

☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Det er trygt og godt
at tro på Gud
(en religion)

☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Det er sejt at
være rocker

☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Det gælder om at
få mest muligt ud
af livet her og nu
uden at tænke for
meget på fremtiden

☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Love er til for at
blive overholdt

☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Det, man lærer i skolen,
vil man som regel ikke få
gavn af senere i livet

☐☐☐☐

Der findes ingen Gud
eller religion jeg tror på

☐☐☐☐

Det er bedst at holde sig
fra at drikke for meget
alkohol

☐☐☐☐

Unge burde lytte mere til
forældrenes og andre
voksnes meninger

☐☐☐☐

Alkohol er en udmærket
ting når man skal have
det lidt skægt

☐☐☐☐

Man har det bedre,
når man har en Gud
(en religion) at tro på

☐☐☐☐

De voksnes råd kan man
ikke tage så meget hen-
syn til. De unge ved bedst
selv, hvad de bør gøre

☐☐☐☐

Det vigtigste for unge er
at tænke på fremtiden

☐☐☐☐

Hvis man ikke direkte
skader nogen, gør det
ikke noget, man
overtræder loven

☐☐☐☐

Alt det med politik er
kedeligt og trættende

☐☐☐☐

Det kan ikke skade at
drikke sig fuld af og til
i min alder

☐☐☐☐

De fleste teenagere er
ikke voksne nok til at
vide, hvad de er bedst
for dem

☐☐☐☐

Fysisk veltrænethed
giver bedre koncentration
om skolearbejdet

☐☐☐☐

Al den snak om grøn
mad og motion er bare
en modesag

☐☐☐☐

Mange voksne ødelæg-
ger sig selv med tobak
og alkohol

☐☐☐☐

“Lev stærkt og dø ung”

☐☐☐☐

Hvis man ikke har lyst,
er der ingen grund til at
fortsætte i skolen

☐☐☐☐

Det vigtigste for unge er
at have det skægt
og spændende

☐☐☐☐

Hvis en af mine venner
stjæler i en butik, vil jeg
ikke se ham/hende mere

☐☐☐☐

Kan man slå fra sig, vin-
der man kammeraternes
respekt

☐☐☐☐

Hvis en af mine venner slår andre, vil jeg ikke se ham/hende mere	☐	☐	☐	☐

Hvis man begår krimi- nalitet mister man sine venner	☐	☐	☐	☐

En gang kriminel - altid kriminel	☐	☐	☐	☐

Hvis en af mine venner stjæler en cykel, vil jeg ikke se ham/hende mere	☐	☐	☐	☐

Hvis en af mine venner la- ver indbrudstyveri, vil jeg ikke se ham/hende mere	☐	☐	☐	☐

Hvis du har kommentarer til spørgeskemaet eller undersøgelsen,
så skriv dem her:

TAK FOR HJÆLPEN!

Det Kriminalpræventive Råd

Odinsvej 19, 2. sal
2600 Glostrup
Telefon (+45) 43 44 88 88
Telefax (+45) 33 43 01 39
dkr@dkr.dk
www.dkr.dk